

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra psychologie

Diplomová práce

**Hmotná kultura Poláků na Ukrajině a role polských
organizací při zachovávání etnické identity této menšiny**

Bc. Andrea Černá

© 2022 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Andrea Černá

Hospodářská a kulturní studia

Název práce

Hmotná kultura Poláků na Ukrajině a role polských organizací při zachování etnické identity této menšiny

Název anglicky

The material culture of Poles in Ukraine and the role of Polish organizations in preserving the ethnic identity of this minority

---

Cíle práce

Hlavním cílem diplomové práce je odpovědět na výzkumnou otázku a podotázky:

Jaká je podoba hmotné kultury Poláků na Ukrajině a jakou roli hrají polské organizace při zachování etnické identity této menšiny?

1. Jakou podobu mají prvky hmotné kultury polské menšiny ve Lvovské oblasti a na Bukovině?
2. Jaké polské organizace fungují v oblasti Lvova a Bukoviny a v čem spočívá jejich činnost?
3. Do jaké míry jsou Poláci ve Lvovské oblasti a na Bukovině asimilováni a jak vnímají vlastní identitu?

Metodika

Základním zdrojem informací bude především terénní výzkum a sekundární údaje v relevantní literatuře. Práce bude vycházet především z výsledků terénního výzkumu a dat získaných na Ukrajině, konkrétněji z oblasti Lvova a Bukoviny. Důraz bude kladen především na kvalitativní metody navazující na sekundární údaje.

Doporučený rozsah práce

cca 70 stran

Klíčová slova

Ukrajina, polská menšina, etnická identita, polské organizace, kultura

---

Doporučené zdroje informací

- BILOBROVETS, Olga. Polish Culture in Ukraine in Conditions of Establishing the Ukrainian State (1917–1921). *Intermarum: istorija, polityka, kul'tura*, 2019, 6: 46-63.
- GELLNER, Ernest (Arnošt). *Národy a nacionalismus*. Praha: Hřibal, 1993. ISBN 9788090089297.
- HROCH, Miroslav. *Národy nejsou dílem náhody*. Praha: SLON, 2009. ISBN: 978-80-7419-010-0.
- ŁODZIŃSKI, Sławomir; RUDNICKI, Sergiusz. Comparative analysis of the political activity of the Polish minority in Ukraine and the Ukrainian minority in Poland in 1990-2015 (based on pilot studies from 2014-2015). *Review of Nationalities*, 2017, 7.1: 233-278.
- PUTNA, Martin C. *Obrazy z kulturních dějin Střední Evropy*. Praha: Vyšehrad, 2018, 384 s. ISBN 987-80-7429-977-3.
- ŠATAVA, Leoš. *Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. s. 216. ISBN 978-80-86429-83-0.
- VAKHNINA, L. K. *Polish Folk Culture of Ukraine in the Context of Contemporary Globalization Processes*. *Slov'jans'kyj svit*, 2014.
-

Předběžný termín obhajoby

2021/22 LS – PEF

Vedoucí práce

doc. PhDr. Ing. Petr Kokaisl, Ph.D., prof.h.c.

Garantující pracoviště

Katedra psychologie

Elektronicky schváleno dne 28. 2. 2022

PhDr. Pavla Rymešová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 1. 3. 2022

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 28. 03. 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci „Hmotná kultura Poláků na Ukrajině a role polských organizací při zachovávání etnické identity této menšiny“ jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 31. 3. 2022

_____

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala doc. Ing. PhDr. Petru Kokaislovi, Ph.D., prof. h. c. za vedení mé práce, jeho přínosné rady, doporučení a tolerování mých častých dotazů. Dále bych chtěla poděkovat všem respondentům, díky kterým jsem byla schopna tuto práci dokončit. Také děkuji rodině a přátelům za jejich oporu.

Hmotná kultura Poláků na Ukrajině a role polských organizací při zachování etnické identity této menšiny

---

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá hmotnou kulturou polské menšiny na Ukrajině, konkrétněji na území Bukoviny a Lvovské oblasti. Dále jsou zde přiblíženy polské organizace fungující v těchto oblastech a míra asimilace Poláků. Klíčovým zdrojem informací se stal terénní výzkum, který byl proveden ve zmíněných lokalitách v září 2021. V průběhu výzkumu proběhl kvalitativní sběr dat pomocí metod polostrukturovaného rozhovoru a zúčastněného pozorování. Počátek práce je zaměřen na rešerše a metody použité při samotném bádání. Jsou zde zachycena i teoretická východiska vztahující se k tomuto tématu. Praktická část představuje terénní výsledky, jimiž je hmotná kultura polské menšiny a polské organizace fungující ve Lvovské oblasti a na Bukovině. Hrají polské organizace důležitou roli při zachování etnické identity tamních Poláků nebo je jejich činnost zanedbatelná? Jaké prvky hmotné kultury Poláků jsou převzaty a které jsou naopak specifické pouze pro tuto menšinu? Praktická část se také zabývá otázkou asimilace polské menšiny a tím, jak vnímají vlastní etnickou identitu.

Klíčová slova: Ukrajina, polská menšina, etnická identita, polské organizace, kultura

The material culture of Poles in Ukraine and the role of Polish organizations in preserving the ethnic identity of this minority

---

Summary

This thesis deals with the material culture of the Polish minority in Ukraine, more specifically in the Bukovina and Lviv regions. Furthermore, there are Polish organizations operating in these areas and the degree of assimilation of Poles. The key source of information became field research, which was carried out in the mentioned localities in September 2021. During the research, qualitative data collection took place using the methods of semi-structured interview and participatory observation. The beginning of the work is focused on literary research and methods used in the research itself. The theoretical background related to this topic is also captured here. The practical part presents the field results, which are the material culture of the Polish minority and Polish organizations operating in the Lviv and Chernivtsi regions. Do Polish organizations play an important role in preserving the ethnic identity of local Poles or is their activities negligible? What elements of the material culture of the Poles are taken over and which, on the contrary, are specific only to this minority? The practical part also deals with the issue of assimilation of the Polish minority and how they perceive their own ethnic identity.

Keywords: Ukraine, Polish minority, ethnic identity, Polish organizations, culture

Obsah

1. ÚVOD A CÍL PRÁCE	10
2. LITERÁRNÍ REŠERŠE	12
3. METODOLOGIE	21
3.1. Adekvace metod	21
3.2. Plán a průběh výzkumu	25
3.3. Údaje o respondentech	30
4. TEORETICKÁ VÝCHODISKA	33
4.1. Etnicita	33
4.2. Etnická identita	35
4.3. Etnikum, etnická skupina a etnická menšina	37
4.4. Kultura	39
4.5. Asimilace	41
5. PRAKTICKÁ ČÁST	44
5.1. Historie	44
5.1.1. Historie Poláků ve Lvovské oblasti	44
5.1.2. Historie polské menšiny na Bukovině	50
5.2. Prvky hmotné kultury Poláků na Ukrajině	56
5.2.1. Tradiční kuchyně polské menšiny	57
5.2.2. Tradiční kroje a folklorní soubory Poláků na Ukrajině	62

5.2.3.	Polská obydlí na Ukrajině	68
5.3.	Polské organizace na Ukrajině	70
5.3.1.	Towarzystwo Kultury Polskiej Ziemi Lwowskiej	72
5.3.2.	Związek Polaków „Orzeł Biały“	78
5.3.3.	Czerniowieckie Obwodowe Towarzystwo Kultury Polskiej im. Adama Mickiewicza	79
5.4.	Míra asimilace a vnímání vlastní identity Poláků na Ukrajině	82
6.	DISKUSE A ZÁVĚR	86
7.	SEZNAM LITERATURY	90
8.	SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK	95
8.1.	Seznam obrázků	95
8.2.	Seznam tabulek	95

1. Úvod a cíl práce

Ukrajina je domovem mnoha etnických menšin, což zapříčily poměrně časté změny hranic a migrace doprovázené historickými událostmi, které měly pro tamní Poláky často katastrofické průběhy v podobně brutálního násilí, na které svět vzpomíná dodnes. Přestože polská menšina žijící v oblasti historické Bukoviny a Poláci obývající Lvov a jeho okolí mají odlišný původ, zažily období, kdy tvořily jednu zemi, a to v rámci rakouských časů, poté až v rámci Ukrajinské SSR. I přes odlišný původ si zachovává polská populace na Ukrajině obdobné kulturní prvky i vnímání vlastní identity. Naprostá většina Poláků žijících v těchto oblastech vyvíjí snahu o záchranu kulturního dědictví, aby se mohly i další generace hrdě prezentovat jako Poláci, neboť mají vlastní kulturu, víru a také etnické cítění, díky kterému sami sebe vnímají odlišně od majority.

V současné době má polská menšina možnost výběru náboženského vyznání a mohou zachovávat i rozvíjet své kulturní bohatství, což nebylo vždy samozřejmostí. V souvislosti se zachováváním kulturních prvků byly od konce 80. let 20. století zakládány polské organizace. Nicméně otázkou je, jak svojí činností napomáhají polské menšině, a v čem se angažují nejvíce. Práce se také zabývá hmotnou kulturou Poláků v oblasti Lvova a Bukoviny a jejími prvky. Jakou kuchyni polská menšina připravuje? Mají tamní Poláci nějaké tradiční folklorní soubory a kroje, které by upevňovaly jejich etnické vědomí? Odlišují se něčím polská obydlí od těch ostatních? V čem se polská menšina asimilovala a v jakých oblastech si naopak zachovává vlastní prvky etnické identity? Právě na zmíněné otázky práce hledá odpovědi.

Práce se dělí na několik částí. Na počátku jsou stanovené hlavní cíle a otázky, na kterých je práce postavena. Následuje literární rešerše, kde jsou zmíněny autoři a jejich výzkumy zabývající se stejným tématem. Dále navazuje metodologie, kde jsou objasněny metody použité při výzkumu a je zde stručně popsán plán a průběh uskutečněného výzkumu na Ukrajině. Teoretická východiska slouží k pochopení základních pojmů, které se v práci vyskytují, jako etnicita, etnická identita, kultura, etnická menšina či asimilace.

Počátek praktické práce je zaměřen na historii polské menšiny v oblasti Bukoviny i Lvova, což je nezbytné znát pro pochopení tématu jako celku. Jsou zde zmíněny počátky osidlování i následující důležité milníky. Další část představuje samotné výsledky

výzkumu, které jsou často prokládány přímými výpověďmi respondentů. Jsou zde kapitoly týkající se jednotlivých prvků hmotné kultury polské menšiny. Následuje část představující nejdůležitější polské organizace v Černovické a Lvovské oblasti a jejich poslání. Vlastní práce je zakončena otázkou asimilace a tím, jak vlastně polská menšina vnímá svoji vlastní identitu.

Výzkumy etnický menšin mohou být pro některé neinformované jedince překvapující a přínosné, neboť někteří mají etnické skupiny spojené s častými konflikty, o to více v souvislosti právě s touto menšinou, která dříve zažila s ukrajinskou majoritou kruté střety. Proto může být překvapivé, že v současné době dokážou tato dvě etnika žít na jednom území, aniž by vznikaly problémy či spory. Někteří mohou po získání informací ohledně dané etnické menšiny zcela změnit pohled na danou problematiku. Zkoumání etnických menšin a zveřejňování jejich výsledků je tak přínosnější, než se může zdát, neboť odbourává stereotypní myšlenky ohledně menšin, které lidé často mívají.

Hlavním cílem práce je na základě uskutečněného výzkumu i relevantní literatury podat odpovědi na hlavní výzkumnou otázku a její podotázky, které zní následovně:

Jaká je podoba hmotné kultury Poláků na Ukrajině a jakou roli hrají polské organizace při zachování etnické identity této menšiny?

Podotázky:

1. Jakou podobu mají prvky hmotné kultury polské menšiny ve Lvovské oblasti a na Bukovině?
2. Jaké polské organizace fungují v oblasti Lvova a Černovic a v čem spočívá jejich činnost?
3. Do jaké míry jsou Poláci ve Lvovské a Černovické oblasti asimilováni a jak vnímají svoji vlastní identitu?

2. Literární rešerše

Autor Martin C. Putna ve své knize *Obrazy z kulturních dějin Střední Evropy* věnuje část své historické práce oblasti zvané Halič. Popisuje historii Haliče již od 13. století, kdy zažila chvíli slávy a dostává se až do 20. století. V knize se věnuje velice detailnímu popisu haličské oblasti ve všech obdobích i éře, kdy vzniklo Litevské velkoknížectví, čímž byla Halič zároveň spojena s Polskem. Místo původních Rusínů zde začínal s tímto obdobím dominovat polský národ. V rámci Trojího dělení Polska připadla Halič v roce 1772 Rakousku. Pod rakouskou správou byla Halič rozšířena o území na západě. Halič se dělila podél řeky San na část západní a východní. V západní části žila především polská populace. Ve východní části obývali Poláci a Židé primárně městské oblasti, zatímco na venkově žili spíše Ukrajinci/Rusíni. Autor dále píše o Starém Lvovu, který nazývá *Čtyřjedíný Lvov*, jelikož byl rozdělen na čtyři čtvrti se čtyřmi náboženskými centry, a to podél čtyř hlavních ulic tohoto města. Krakovská ulice, tedy polská, představovala římskokatolické centrum. Ruská ulice, Ulice Ivana Fjodorova, byla rusínským pravoslavným centrem. Dále Starojevrejská ulice byla židovská a poslední byla Arménská ulice. Halič představovala útočiště pro mnoho menšin, které si zde utvářely komunity. Byly zde usazeni například Karaimové, krymští Tataři, možná i potomci Chazarů. V knize je líčeno období pod vlivem Rakouska, kdy byla vyvíjena snaha o podporu ukrajinského národního obrození, a to z důvodu oslabení vlivu Moskvy. Tato podpora měla však své hranice. Velice důležité bylo zachovat si haličské Poláky, kteří byli nepostradatelní vlivem své šlechty. Přestože rakouské období nelze definovat jako ideální a harmonické, zpětně se na tuto epochu vzpomíná jako na snění o babce Austrii, což se stalo pravdivým především v porovnání s událostmi ve 20. století. Autor zmiňuje jako následky událostí 20. století například vojenské pohřebiště ve Lvově, a to z let 1918–1919, kdy Poláci a Ukrajinci soupeřili o vládu nad Lvovem. Dále památky holocaustu, kterými jsou zejména základy zničených synagog apod. Kniha zmiňuje i období, kdy vládl Ukrajinské povstalecké armádě (UPA) ikonický vůdce Stepan Bandera a zdůrazňuje brutální násilí spáchané jak proti Polákům, tak i Židům.¹

---

¹ PUTNA, Martin C. *Obrazy z kulturních dějin Střední Evropy*. Praha: Vyšehrad, 2018, ISBN 987-80-7429-977-3.

V knize *Volyně 1943* píše autor Grzegorz Motyka o události, která je označována jako volyňsko-haličský zločin v letech 1943 až 1945. Autor v knize líčí názory ostatních spisovatelů, kteří se zaobírají otázkou, z jakého důvodu se mohla tato brutalita odehrát. Tento krutý zločin spáchaný na volyňských a haličských Polácích bezesporu ovlivňuje polsko-ukrajinské vztahy dodnes. Existují názory, že je potřeba hledat kořeny tohoto zločinu v kulturním kódu ukrajinské společnosti. Jiní autoři, a to především ukrajinští, hledají hlavní příčinu v nízké úrovni vzdělanosti v oblasti Volyně a vyvražďování polské populace připisují ukrajinským rolníkům. Příčinou byly údajně nespravedlnosti, které se jim děly ze strany vyšších společenských tříd. Byl to tedy následek vzpoury místních rolníků. Další pohled tvrdí, že volyňští sedláci v roce 1943 začali pociťovat hrozbu hladovění a měli obavy z obnovení Polska, což by mohlo znamenat přesídlování, zabavování půdy apod. Polští příslušníci tedy nebyli zabíjeni kvůli polské identitě, avšak kvůli polskému státu, protože ten mohl v budoucnu znamenat pro Ukrajince smrtelnou hrozbu. Z obou těchto názorů je však jisté, že za tyto čistky byli zodpovědní obyčejní lidé, rolnictvo. K šíření tohoto názoru přispívá i fakt, že při většině vražd byly použity vidle, sekery a další hospodářské nástroje.²

Autor ve své knize podrobně popisuje genocidu na volyňských a haličských Polácích, která se údajně zrodila v hlavách mladých ukrajinských nacionalistů, kteří ochotně přijímali ideologické myšlenky. Je zde popisována Organizace ukrajinských nacionalistů (OUC) v čele se Stepanem Banderou. V knize nalezneme seznam hlavních členů OUC. Jsou zde popisovány přípravy na masakr v Haliči i samotný průběh čistky. Autor zasazuje tuto katastrofu do širšího kontextu a uvádí ostatní etnické čistky, které proběhly nejen za 2. světové války, ale obecně ve 20. století.³

Autor Krzysztof Hałgas popisuje ve svém článku *Minorities in Ukraine: The Case Of The Polish Minority In The Zhytomyr Region* Ukrajinu, která byla podstatnou část své historie pod nadvládou Sovětského svazu. Je zde popisována obrovská změna, kterou Ukrajina procházela od počátku 20. století. Ta byla charakteristická především změnou sociální struktury, politického systému a přeměnou z agrárního státu na průmyslový. Je zde zachyceno i období po zániku SSSR a následné hospodářské krize a migrace, která

---

² MOTYKA, Grzegorz. *Volyně 1943: Genocidní čistka – fakta, analogie, historická politika*. Praha: Academia, 2018. ISBN 978-80-200-2857-0.

³ MOTYKA, Grzegorz. *Volyně 1943: Genocidní čistka – fakta, analogie, historická politika*. Praha: Academia, 2018. ISBN 978-80-200-2857-0.

probíhala od 90. let. Transformaci si procházela i etnická struktura obyvatelstva. Změny se dotýkaly také polské menšiny, která obývala několik ukrajinských regionů, především Žytomyrský. Je zde popisováno období do 2. pol. 19. století, kdy byla omezena polská nadvláda nad tímto regionem, a to pomocí represí, deportací a vyvlastňování majetku. Po 1. světové válce již nebyla Žytomyrská oblast součástí polského státu, přestože zde stále pobývala část polských katolíků. V oblasti byla zřízena polská autonomní oblast pojmenovaná po Julianu Marchlewskim, polském komunistovi, avšak okres byl zrušen v roce 1935 a většina rodin byla deportována do Kazachstánu či na jižní Ukrajinu. Autor zde líčí i následky 2. světové války a opět výrazné změny etnického složení regionu. V důsledku migrace a poválečného přesídlení do Polska zůstalo v Žytomyru pouze 80–90 tisíc Poláků. V roce 1989 se počet polských příslušníků v Žytomyrské oblasti pohyboval okolo 69 tisíc obyvatel. Většina již žila ve své rodné zemi. V článku jsou vytvořeny přehledné tabulky, kde lze vidět vývoj počtu příslušníků jednotlivých menšin na Ukrajině. V případě polské menšiny je pokles patrný na první pohled. Na přelomu 19. a 20. století tvořili Poláci kolem 5,8 % z celkové populace na Ukrajině, zatímco v roce 2001 představovali pouhé 0,3 % obyvatel Ukrajiny.⁴

Autoři Marek Barwinsky a Jan A. Wendt se v akademickém článku *National minorities in Polish politics and its eastern neighbors* zabírají polsko-ukrajinskými vztahy a polskou menšinou žijící na území Ukrajiny. Článek pojednává o období, kdy polsko-sovětské hranice vytvářely jakousi zábranu pro budování polsko-ukrajinských vztahů. V době komunistických režimů byla zavedena jak na polské, tak na sovětské straně politika asimilace menšin. Toto období mělo za následek vysokou míru asimilace, kdy se počet Poláků na Ukrajině během třiceti let snížil z přibližně 363 tisíc na 219 tisíc. V roce 2001 je evidováno pouhých 144 tisíc příslušníků polské etnické menšiny na Ukrajině. V pohraniční oblasti kolem Lvova pak počet Poláků klesl více než o polovinu, a to z 59 tisíc na necelých 27 tisíc. Je zde popisováno i období po pádu komunismu v Polsku a rozpadu SSSR, kdy se začaly vztahy na příhraničních oblastech Ukrajiny s Polskem oživovat. Situace polské menšiny na Ukrajině se zhoršila po zabavení Krymu Ruskem, čímž se odstartovala nová vlna ukrajinského nacionalismu. Dle autora jsou polsko-

---

⁴ HAŁGAS, Krzysztof. *Minorities in Ukraine: The Case Of The Polish Minority In The Zhytomyr Region. Księgarnia Akademicka* [online]. 2008 [cit. 2020-07-24]. ISSN 17336716. Dostupné z: <https://www-jstor-org.infozdroje.czu.cz/stable/24919324>

ukrajinské vztahy silně poznamenány historickými událostmi, kdy došlo v pohraničních oblastech k několika krveprolitím, což zůstalo v kolektivním vědomí obou národů. Etnické konflikty jsou v dnešní době uchovávané ve vzpomínkách i díky historickým památkám či kulturním událostem, které jsou organizovány po obou stranách ukrajinsko-polských hranic. Mezi tato pietní místa patří hřbitovy věnované padlým v 1. a 2. světové válce či památky věnované na počest vojákům Ukrajinské povstalecké armády nebo jejich obětem.

Autor porovnává polskou menšinu žijící v Litvě, Bělorusku i na Ukrajině. Polsko se v dnešní době ubírá směrem k západní politice, což má za následek odklon od východních sousedů, čímž se polsko-ukrajinské vztahy nijak neprohlubují. Dle článku mají v současnosti národnostní menšiny v Polsku více práv a lepší životní podmínky než polská menšina na Ukrajině či v jiných východních zemích. Se zlepšením situace etnických menšin na území Polska souvisí zcela jistě i vstup Polska do Evropské unie. Jedním z hlavních důvodů vstupu této země do EU bylo údajně právě zlepšení práv a ochrana etnických menšin.⁵

V akademickém časopisu zvaném *Przegląd Narodowościowy* pojednávají Sławomir Łodziński a Sergiusz Rudnicki o polské menšině žijící na území Ukrajiny a taktéž o Ukrajincích v Polsku, a to v letech 1990–2015. V této komparativní analýze nazvané *Comparative analysis of the political activity of the Polish minority in Ukraine and the Ukrainian minority in Poland in 1990–2015* se autoři zaměřují na život menšin v obou zemích, a především na politické zastoupení polské menšiny na Ukrajině a ukrajinské menšiny v Polsku. Zdůrazňují, že oba státy oficiálně přijímají národnostní etnické menšiny již od roku 1990 a podepsaly Úmluvu o ochraně národnostních menšin, což je v současnosti nejvýznamnější evropský dokument na ochranu menšin, včetně práv souvisejících s ochranou kultury, mateřského jazyka, účasti na veřejných záležitostech apod. Na základě těchto dokumentů by tedy obě země měly řešit menšinovou politiku.⁶

---

⁵ BARWINSKY, Marek a Jan A. WENDT. *National minorities in Polish politics and its eastern neighbors* [online]. 2018 [cit. 2020-08-31]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/324828688_National_minorities_in_Polish_politics_and_its_eastern_neighbors

⁶ ŁODZIŃSKI, Sławomir a Sergiusz RUDNICKI. *Comparative analysis of the political activity of the Polish minority in Ukraine and the Ukrainian minority in Poland in 1990-2015. Przegląd Narodowościowy* [online]. 2017 [cit. 2020-07-23]. ISSN 2543-9391. Dostupné z: <https://doaj-org.infozdroje.czu.cz/article/39f83fbe64b847c98aebb3dbc0f3a423>

Článek pojednává o polské menšině na Ukrajině, která upozorňuje, že Poláci vnímají svoji politickou angažovanost na Ukrajině za nedostatečnou, a to na všech úrovních. Dle výzkumníků zabývajících se problematikou politického zastoupení Poláků na Ukrajině mají etnické menšiny na Ukrajině mírné zastoupení. Jako příklad politické nečinnosti Poláků na lokální úrovni uvádějí Žytomyrskou oblast, kde žije nejvýraznější polská menšina na Ukrajině. Autoři také zmiňují, že obě země propojuje společná historie, která však svojí podobou často rozděluje společnosti obou zemí, což se také promítá do omezování politické činnosti menšin.⁷

Článek *Smaki Bukowiny* představuje tradiční kuchyni na Bukovině. Jsou zde zmíněné nejtypičtější pokrmy bukovinských Goralů, ale i Rumunů, Ukrajinců či Maďarů. Autoři uvádějí, že kulturní prvky jednotlivých etnik jsou každoročně prezentovány na mezinárodním festivalu *Bukowińskie Spotkania*, kde je představována i tradiční goralská kuchyně Poláků. Recepty tradičních pokrmů se předávaly a stále předávají z generace na generaci. Nové generace si některé recepty lehce modernizují, nicméně hlavní ingredience zůstávají zachovávány. Kuchyně čadeckých Goralů se skládá především z domácích surovin. Pokrmy jsou vařeny ze základních surovin, proto bývá někdy tato kuchyně považována za skromnou a chudou. Nejtradičnější recepty bývají předávány především při svátcích, svatbách či rodinných setkáních. Autoři uvádějí několik receptů od každé národnosti, které se na území Bukoviny zachovaly a stále se připravují. Je zde recept na ukrajinské pierogi, barszcz či maďarskou gulášovou polévku a další. Jako polský pokrm jsou zde uvedeny gołąbki.⁸

Ve knize *BUKOWINA: Mała ojczyzna – Pietrowce Dolne* představuje autorka Helena Krasowska život polské menšiny na Bukovině. Převážně se věnuje obci Pietrowce Dolne neboli Arszyce, neboť zde se polská menšina koncentruje. V knize popisuje místní kulturu včetně toho, jak Poláci oslavují svátky a tradice, jako jsou Vánoce, Velikonoce, Tři králové, Nový rok apod. V souvislosti s jednotlivými svátky autorka představuje také tradiční pokrmy, které tamní Poláci v tyto výjimečné dny připravují. Část knihy věnuje popisu místních tradičních krojů, které jsou prezentovány díky folklornímu souboru

---

⁷ ŁODZIŃSKI, Sławomir a Sergiusz RUDNICKI. *Comparative analysis of the political activity of the Polish minority in Ukraine and the Ukrainian minority in Poland in 1990–2015. Przegląd Narodowościowy* [online]. 2017 [cit. 2020-07-23]. ISSN 2543-9391. Dostupné z: <https://doaj-org.infozdroje.czu.cz/article/39f83f8e64b847c98aebb3dbc0f3a423>

⁸ *Smaki Bukowiny: kuchnia węgierska, słowacka, ukraińska, rumuńska, polska* [online]. Walcz, 2020 [cit. 2022-03-25]. Dostupné z: <http://okjastrowie.pl/event/publikacja-smaki-bukowiny/>

Wianeczek. Tradiční kroje jsou v knize poměrně podrobně popsány. Jsou zde uvedeny všechny části, ze kterých se kroj skládá, a to včetně materiálů a zdobení. Je zde zmíněn i vznik folklorního souboru, který pravidelně vystupuje na různých kulturních akcích, jako např. Bukowińskie Spotkania, kam přijíždějí i Poláci z Polska, ale i Rumuni a další národnosti. Dále se autorka věnuje historii polské menšiny na Bukovině a tomu, kdy začali Poláci do této oblasti přicházet.⁹

Autoři Vil Bakirov, Alexander Kizilov a Kseniya Kizilova představují ve své práci *The Polish Minority in Ukraine* záznamy z výzkumů o polské menšině na Ukrajině. Článek pojednává o polských organizacích, které fungují na území Ukrajiny. Přestože dochází k pozvolné asimilaci Poláků na Ukrajině, je zde stále vyvíjena iniciativa ze strany polské menšiny o zachování vlastní identity. V oblastech s největší koncentrací polské populace funguje několik desítek polských organizací. Mnoho organizací funguje ve městě Lvov a další v jeho okolí. Několik organizací bylo založeno v Chmelnickém regionu. Nejvíce jich nalezneme v Žytomyrském regionu, a to 42. Jednotlivé organizace se od sebe liší a každá je zaměřena na něco jiného. Fungují zde asociace jako Federace polských organizací na Ukrajině, Asociace Poláků na Ukrajině (v Kyjevě) a další, které zaštiťují a sdružují menší organizace. Mezi tyto organizace patří Asociace doktorů a lékařů, Polské vědecké společnosti, Organizace polských veteránů z 2. světové války, Kulturní a vzdělávací polská společnost atd. Dále fungují vzdělávací centra v polských školách, polské hudební organizace a mnoho dalších. Obecně se polské organizace zabývají především činnostmi vzdělávacími, vědeckými, vydavatelskými, informačními a v neposlední řadě kulturními. Autoři v práci zmiňují i polské školy na Ukrajině, ve kterých se děti od první třídy učí všechny předměty v polštině. Dále zde existují školy a univerzity, kde je vyučován polský jazyk.¹⁰

Autor Mateleshko Yu. P. píše ve svém článku *Poland's soft power in Ukraine: Educational and cultural tools* o polských nevládních organizacích na Ukrajině, které jsou podporovány ze strany Polska. Jako příklad je uveden Polský institut v Kyjevě, který hraje klíčovou roli v polské kulturní diplomacii na Ukrajině. Institut organizuje různé projekty

---

⁹ KRASOWSKA, Helena. *BUKOWINA: Mała ojczyzna - Pietrowce Dolne*. Pruszków: Rachocki, 2002. ISBN 83-86379-76-6.

¹⁰ KIZILOV, Alexander, Kseniya KIZILOVA a Vil BAKIROV. *The Polish Minority in Ukraine: ENRI-East – research project (2008–2011)* [online], 70 [cit. 2020-07-24]. Dostupné z: file: https://www.researchgate.net/publication/313638197_The_Polish_Minority_in_Ukraine

pro veřejnost, jako jsou divadelní představení, výstavy a akce v kulturních centrech. Postupem času se činnost institutu rozšiřovala a dnes se v Kyjevě konají hudební festivaly a fungují tu polská kina. Díky institutu mají ukrajinští Poláci možnost setkávat se s polskými novináři a také je každoročně provozován festival Dny polštiny. Mezi cíle institutu patří také propojování polské a ukrajinské společnosti. Dle autora je ve 177 ukrajinských městech 322 polských organizací, které hrají velice důležitou roli a napomáhají zachovávat polskou kulturu a identitu Poláků na Ukrajině. K udržení polské kultury zcela jistě přispívají i polská média, která na Ukrajině fungují. Je zde registrováno několik oficiálních novin, rozhlasových programů i televizních programů, a to v Kyjevě, Lvově a dalších městech. Rodná země tedy finančně podporuje vzdělávací a kulturní potenciál polské etnické menšiny na Ukrajině a zároveň si chce vybudovat pozitivní obraz mezi ukrajinskou populací, zejména u mladých lidí.¹¹

Autorka Hanna Zadrožna pojednává v článku *Education of the Ukrainian minority in Poland and of the Polish minority in Ukraine* o školním vzdělávacím systému Poláků na Ukrajině. Vzhledem k velkému množství menšinových jazyků je na Ukrajině uzákoněno právo na ochranu jazyků, které menšiny chrání rovněž před diskriminací. Zákon umožňuje polské menšině volbu jazyka, ve kterém bude vyučování ve školách probíhat. Předpisy ohledně vzdělávacího systému v polštině jsou ujednány v dohodě mezi ukrajinskou a polskou vládou z roku 1997. V dohodě se oba státy zavazují k vytváření podmínek, které vedou k zachování a rozvoji národnostní, náboženské, kulturní i jazykové identity bez diskriminace. Lekce v polském jazyce jsou umožněny v mateřských, základních i středních školách. Odhadovaný počet příslušníků polské populace, kteří se učí polsky, je přibližně 25 tisíc. Na Ukrajině nalezneme přibližně 300 míst, kde se konají lekce polského jazyka. Přestože je polská populace rozptýlena napříč celou Ukrajinou, nejvíce zařízení nalezneme v Žytomyrské oblasti, ve Lvově a jeho okolí, v haličské oblasti, ve Chmelnickém regionu a v okolí Černovic. Autorka v článku píše o konkrétních školních zařízeních, která vyučují v polském jazyce. Dle údajů Svazu polských učitelů na Ukrajině se uvádí šest institucí, které vyučují v polském jazyce. Dále fungují bilingvní školy se speciálně určenými třídami, ve kterých probíhá vyučování v polštině. Existují také ukrajinské školy, kde je

---

¹¹ MATEJELIHO, Ю. П. *POLAND'S SOFT POWER IN UKRAINE: EDUCATIONAL AND CULTURAL TOOLS* [online]. 2008 [cit. 2020-07-26]. ISSN 20761554. Dostupné z: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/27383>

polský jazyk vyučovaný jako povinný i školy, kde je polština volitelný předmět. Ministerstvo školství a mládeže, vědy a sportu Ukrajiny specifikují formu, obsah i konkrétní počet hodin výuky polštiny na ukrajinských školách. Ministerstvo vždy dopředu stanoví roční plán s počtem hodin za rok, které náleží jednotlivým typům škol. Fungují také sobotní a nedělní školy, a to jak na Ukrajině, tak v Polsku. Ty jsou většinou financovány ze soukromých zdrojů. Kurzy polštiny organizují také polské organizace a sdružení, které jsou na Ukrajině velmi aktivní. Autorka zmiňuje, že veškerá výuka polského jazyka, až na sobotní a nedělní lekce, je financována z veřejných rozpočtů a podléhá příslušným orgánům místní samosprávy. Mezi největší problémy v ukrajinském vzdělávacím systému patří nedostatek polských učebnic pro polskou menšinu, která si často musí učebnice nakupovat na vlastní náklady. Tyto polské učebnice bývají navíc dražší než ty ukrajinské. V článku jsou také popisovány potíže se sledováním vzdělávacích aktivit polské menšiny, které je nedostatečné. Proto jsou informace ohledně počtu zařízení vyučujících v polštině nepřesné. Stejně tak jsou zkrácené počty studentů i učitelů.¹²

V článku *The Polish Minority in Ukraine* představují autoři Vil Bakirov, Alexander Kizilov a Kseniya Kizilova zápisy z výzkumů, kde přibližují život polské menšiny na území Ukrajiny. Autoři tvrdí, že právě etnická menšina Poláků přitahuje veliký zájem sociologů. Jsou zde představeny hlavní oblasti, v nichž se polská menšina koncentruje. Nejvíce Poláků žije v západní části Ukrajiny, kde se snaží být aktivní ve veřejném životě. Právě osídlení v západní části země však může narušovat jednotnou strukturu Ukrajiny. Mezi hlavní čtyři regiony osídlené polskou komunitou patří Žytomyrský a Chmelnický region, Lvov a menší počet Poláků žije v Kyjevě. Mezi projekty a studii zabývajícími se situací etnických menšin ve světě existuje výzkumný projekt ENRI-EAST (Interplay of European, National and Regional Identities: Nations between States along the New Eastern Borders of the European Union). V rámci tohoto projektu zkoumá ukrajinský tým polskou etnickou menšinu na Ukrajině. Předmětem výzkumu je sociální blahobyt, kulturní a etnická identita i politická integrace Poláků na Ukrajině. Poláci představují přibližně 0,3 % celé populace, avšak hustota osídlení Poláků je velice nízká. Toto rozptýlení ovlivňuje zachování etnické identity a vede k přirozené asimilaci polské populace. Právě

---

¹² ZADROŽNA, Hanna. *Szkolnictwo mniejszości ukraińskiej w Polsce i polskiej mniejszości na Ukrainie* [online]. Uniwersytet Warszawski Katedra Studiów Interkulturowych Europy Środkowo-Wschodniej, 2016 [cit. 2020-08-31]. ISSN 2543-618X. Dostupné z: <https://depot.ceon.pl/handle/123456789/16247?show=full>

vlivem asimilace počet Poláků na Ukrajině stále pozvolna klesá. Asimilace je ilustrována na základě lingvistické identity, kdy 71 % Poláků hovoří ukrajinsky jako rodným jazykem, 16 % komunikuje rusky a pouze 13 % používá polštinu jako mateřský jazyk. V souvislosti s asimilací přebírá tato menšina i některé kulturní tradice od majority. Navzdory lingvistické asimilaci autoři zdůrazňují, že převážná většina dotazovaných Poláků se drží původní víry a vyznávají katolicismus. Polská menšina se velice dobře integrovala do ukrajinské společnosti, ale zároveň byla schopna zachovat si vlastní etnickou identitu prostřednictvím víry, tradic a zvyků.¹³

---

¹³ KIZILOV, Alexander, Kseniya KIZILOVA a Vil BAKIROV. *The Polish Minority in Ukraine: ENRI-East – research project (2008–2011)* [online], 70 [cit. 2020-07-24]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/313638197_The_Polish_Minority_in_Ukraine

3. Metodologie

Před samotným začátkem vlastní práce je nezbytností představit, pomocí jakých metod probíhal sběr dat. Vlastní práce je postavena za základě kvalitativního šetření, tedy prostřednictvím terénního výzkumu provedeného na Ukrajině. Konkrétněji ve Lvovské oblasti a na ukrajinské Bukovině, kde žije polská menšina. Některé části týkající se prvků hmotné kultury jsou komparovány s výzkumem polské menšiny v Rumunsku, který byl proveden v předešlých letech. V průběhu terénního výzkumu byly shromažďovány primární data prostřednictvím metod polostrukturovaného rozhovoru a pozorování. Před samotným terénním výzkumem bylo provedeno statistické šetření, díky kterému byly zjištěny klíčové informace o dané menšině. Na základě těchto dat bylo rozhodnuto, v jakých oblastech bude následné terénní bádání probíhat. V práci jsou dále použity sekundární data, mezi které se řadí studium relevantní odborné literatury a internetových článků. Sekundární data jsou hlavním pramenem především pro teoretickou část práce a také tvoří doplňující informace k terénnímu bádání.

K zamezení možných nedorozumění je důležité uvést na pravou míru fakt, že některé výrazy bývají v literatuře často zaměňovány, což je potřeba brát v potaz. Mezi tyto případy patří například pojmy metodologie a metodika, dále metoda a technika či výrazy respondent a informátor. Někteří autoři považují tyto pojmy za synonyma, jiní nikoliv.

3.1. Adekvace metod

Kvalitativní přístup představuje několik postupů, díky kterým se snaží nalézt porozumění zkoumaného jevu. Tento přístup nepracuje s numerickými charakteristikami. Je zde snaha zachytit zkoumaný jev v co možná nejkomplexnější podobě, včetně vztahů s ním spojených. Předmětem je studium každodenního života osob, a to v jejich přirozených podmínkách.¹⁴ Kvalitativní šetření, umožňující získat velké množství informací o menším počtu osob, je preferováno především v antropologických výzkumech. Tento sběr dat používá induktivní logiku, kdy hlavním výstupem bývá interpretace dané kulturní

---

¹⁴ REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-3006-6. s. 40

skutečnosti, tvorba nových hypotéz či teorií. Opakem je kvantitativní šetření, které je založeno na logice deduktivní a je užíváno spíše sociology. Poskytuje omezené množství informací o velkém počtu jedinců.¹⁵ Během kvalitativního sběru jsou primární data vytvářena, sbírána a tříděna samotným výzkumníkem, přičemž zdroj informací je téměř vždy orální. Důležité je upozornit, že pomocí ideologických a teoretických předsudků výzkumníka lze výzkum lehce ovlivnit a zkreslit tak interpretaci získaných informací. Výsledky výzkumů také nelze jednoduše generalizovat na celou populaci či odlišné lokality.¹⁶

Během terénního výzkumu musí být vždy brán ohled na etické zásady, vycházející z psaných i nepsaných pravidel, a to ve všech etapách výzkumu, tedy v přípravné fázi, realizaci, interpretaci i prezentaci dat. Zásady se týkají např. ochrany zájmů respondentů v průběhu výzkumu, kdy má být vždy zajištěna anonymita informátorů atd.¹⁷

Pozorování se provádí za účelem zjistit, co se skutečně děje. Pozorování je metoda sběru informací, která je založena na záměrném a organizovaném sledování smyslově vnímatelných projevů. Obvykle se tedy nejedná pouze o vizuální vjemy, ale také o tyčichové, sluchové či pocitové. Pozorování je nezbytná metoda používaná při popisu prostředí. Pozorování lze klasifikovat následovně.¹⁸

Pozorování dle míry standardizace:

Standardizované pozorování je spojeno s jasně stanoveným předmětem pozorování, které je striktně formalizováno. Předem je stanovena podoba pozorování, stejně jako místo a čas. Jelikož je vše předem pevně předepsané, připravuje se tzv. záznamový arch a pozorovací kategorie, kam se předměty pozorování a jejich projevy zaznamenávají. Do tohoto typu pozorování lze zapojit více pozorovatelů i více cílů pozorování.

Nestandardizované pozorování je typické až nulovým stupněm formalizace, kdy bývá nejčastěji určen pouze předmět pozorování a o ostatních aspektech pozorovatel

---

¹⁵ SOUKUP, Václav. *Antropologie: Teorie člověka a kultury*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-432-8. s. 265

¹⁶ COPANS, Jean. *Základy antropologie a etnologie*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-385-4. s. 21

¹⁷ MIŠOVIČ, Ján. *Kvalitativní výzkum se zaměřením na polostrukturovaný rozhovor*. Praha: SLON, 2019. ISBN 978-80-7419-285-2. s. 75–78

¹⁸ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace*. 4. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9. s. 195

rozhoduje v průběhu pozorování. V této metodě lze podle potřeby určovat podobu pozorování, popř. zcela měnit předmět pozorování. Mezi hlavní zápory patří problém se záznamem a mimořádná náročnost. Nejčastěji tvoří výzkumný tým pouze jedna osoba.¹⁹

Pozorování dle míry účasti pozorovatele:

Zúčastněné pozorování je typické tím, že pozorovatel vstupuje mezi dané osoby a stává se jedním z těchto členů. Výzkumník se podílí na skupinovém životě, přičemž se účastní přirozeně vyvíjejících se životních situací. V průběhu jsou využívány další prostředky pro získání informací, jako jsou rozhovory, videonahrávky apod. Hrozí zde ovlivnění výzkumu kvůli možné citové angažovanosti pozorovatele vůči pozorovaným.

Nezúčastněné pozorování se vyznačuje minimální interakcí výzkumníka s pozorovanými subjekty, kdy se pozorovatel snaží zaznamenávat chování daného jedince či skupiny. Výhodou je, že tento přístup není nápadný jako u pozorování zúčastněného, avšak informace se získávají obtížněji. Doporučuje se validovat získané informace pomocí interakce, tedy například provést rozhovor s informátorem.²⁰

Pozorování dle míry utajení pozorovatele:

Skryté pozorování může mít dvě podoby. Pozorovatel může být skrytý buď fyzicky nebo sociálně. Při sociálně skrytém pozorování výzkumník přijímá roli řadového člena dané skupiny, která je součástí sledovaného prostředí. Ve fyzicky skrytém pozorování bývají používány speciální pomůcky, jako jsou skryté kamery či jednostranně průhledná zrcadla. Při skrytém pozorování je mimořádně důležité brát ohledy na ochranu soukromí pozorovaných a opatrně zacházet se získanými informacemi, neboť hrozí narušení etiky výzkumu vůči pozorovaným. Skrytým pozorováním nebývá narušeno přirozené chování pozorovaných subjektů, což je bezesporu největším benefitem, avšak hrozí zde nebezpečí prozrazení.

Zjevné pozorování je takové, kdy výzkumník neskrývá svoji roli a předpokládá se, že si zkoumané prostředí na jeho přítomnost zvykne a nebude tedy nijak ovlivněno výzkumem. Přesto však narušení pozorovaných v některých případech hrozí, což pak může

---

¹⁹ REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-3006-6. s. 94–96

²⁰ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace*. 4. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9. s. 197–206

znamenat získání zkrslených informací. Mezi pozitiva patří možnost zaznamenávat si průběžně informace.²¹

Rozhovor se využíván jak při kvalitativním sběru dat, tak při kvantitativním, na základě čehož se pak interview liší dle míry standardizace. Rozhovory obvykle provádí pouze jedna osoba. Dotazované osoby se nazývají respondenti, popřípadě informátoři či informanti.²²

Semistrukturovaný rozhovor (též také polostrukturovaný, polostandardizovaný nebo také rozhovor pomocí návodu) je rozhovor, ve kterém si tazatel předem připraví seznam otázek či okruhy témat, které chce probrat, ale netrvá na jejich pevném pořadí. V této metodě se nabízí volnost přizpůsobovat formulace otázek podle dané situace, někdy jsou i konkrétní otázky, které se zdají být nevhodné, vypuštěny, nebo naopak přidány. Semistrukturovaný rozhovor je flexibilnější než strukturovaný, naopak je systematičtější než rozhovor nestrukturovaný.

Nestrukturovaný rozhovor (též neformální, či volný) je metoda, kde není předem dána struktura rozhovoru, stejně tak jako pořadí a znění otázek. Obvykle je používán na počátku výzkumného projektu. Použití nestrukturovaného rozhovoru je vhodné především při zkoumání osob s výrazně odlišnou hodnotovou strukturou.

Strukturovaný rozhovor je typ rozhovoru, kde jsou kladeny všem respondentům stejně formulované otázky i ve stejném pořadí. Je vhodný při dotazování velkého počtu respondentů, kteří jsou kulturně homogenní. Při tvoření strukturovaného rozhovoru je nutné znát to důležité ze zkoumaného tématu a vhodně formulovat otázky.²³

---

²¹ JEŘÁBEK, Hynek. *Úvod do sociologického výzkumu*. Praha, 1992. ISBN 80-7066-662-5. s. 66

²² REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-3006-6. s. 110

²³ ČERNÁ, Andrea. *Hmotná kultura polské minority žijící na území Rumunska*. Praha, 2019. Bakalářská práce. Česká zemědělská univerzita v Praze. s. 18. Vedoucí práce doc. Ing. PhDr. Petr Kokaisl, Ph.D., prof. h. c. In: HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2. s. 49–51

3.2. Plán a průběh výzkumu

Před samotným terénním bádáním bylo jedním z nejdůležitějších rozhodnutí stanovit oblasti, kde bude výzkum proveden. Polská menšina je rozdrobena v několika ukrajinských oblastech. Nicméně předmětem výzkumu se staly dvě oblasti, a to Lvovská a Černovická oblast. Lvovská oblast byla vybrána z důvodu, že v minulosti patřila k Polsku. Pro výzkumníky bylo přínosné získat pohled polské populace na jejich životy obklopené ukrajinskými obyvateli. Byla snaha zjistit, jak vlastně tamější polská menšina vnímá svoji etnickou identitu, neboť se nachází pouhých pár desítek kilometrů od své rodné země. Černovická oblast, nacházející se na území historické Bukoviny, byla předmětem výzkumu z toho důvodu, že se zde koncentruje historicky odlišná polská menšina než ta ze Lvovské oblasti. Nabízí se zde tedy možná komparace těchto dvou oblastí. V předešlých letech bylo navíc výzkumníky provedeno terénní bádání polské menšiny na území rumunské Bukoviny, proto otázka hmotné kultury zohledňuje i Poláky žijící v Rumunsku.

Výzkum na Ukrajině proběhl v září 2021, kdy byl nejprve navštíven Lvov a další obce v této oblasti. Poté se výzkumníci přesunuli jihovýchodně do Černovické oblasti. Zmíněný výzkum v Rumunsku probíhal v letech 2017 a 2018, a to v rámci projektu Pestrá Evropa.

Na úvod je nezbytné zmínit, že názvy měst a oblastí jako Čadca, Lvov, Černovice, Žytomyr, Černovická oblast, Lvovská oblast a Chmelnický region jsou v celé práci používány takto v počeštělé formě. Ostatní názvy vesnic a měst jsou v polském jazyce. V práci mohou být zaměňovány názvy vesnice Stara Krasnoszora s Stara Huta. Oficiální název je Stara Krasnoszora, avšak Poláci ji nazývají po svém, Stara Huta. Dále mohou být zaměňovány názvy Piotrowce Dolne a Arszycy. Arszycy se nazývá část vesnice Piotrowce Dolne, kde žije převážně polská populace.

Důležité je rovněž upozornit, že text práce vznikl před 24. únorem 2022 a napadením Ukrajiny Ruskem, takže tato skutečnost není nijak v práci reflektována.

Výzkum na Ukrajině probíhal v září 2021, přičemž doba výzkumu činila dva týdny. V průběhu výzkumu byly použity metody polostrukturovaného rozhovoru a pozorování. Veškeré rozhovory byly nahrávány na mobilní zařízení. Zároveň bylo možné

zaznamenávat důležité poznatky v podobě zápisu, neboť naprostá většina rozhovorů byla vedena dvěma výzkumníky, kdy jeden kladl otázky a druhý zaznamenával informace. Interview byly vedeny převážně ve smíšeném polsko-českém jazyce, přičemž spíše než o polský jazyk se jednalo o polský dialekt, do něhož jsou často zařazovány ukrajinské výrazy. Některé z rozhovorů proběhly v jazyce anglickém. Výhodou byla zcela jistě podoba českého a polského jazyka. Cílem bylo obsáhnout odpovědi od co největšího množství věkových kategorií.

První část výzkumu byla věnována průzkumu Lvova, kde byly navštíveny dvě polské organizace. Velké množství informací bylo získáno pomocí rozhovoru v organizaci *Towarzystwo Kultury Polskiej Ziemi Lwowskiej (TKP)*, kde probíhal rozhovor s jedním ze zaměstnanců. Výzkumníci byli poté seznámeni i s ředitelem organizace. Dále byla navštívena organizace *Związek Polaków Orzeł Biały*, kde byl veden skupinový rozhovor s několika zaměstnanci. Dodatečné informace byly poté získány pomocí emailové komunikace. Ve Lvově byl také navštíven Polský dům, který však stále čeká na dokončení a zatím není v provozu.

Město Sambor bylo dalším navštíveným místem. Výzkumníci měli domluvené ubytování v řeholním domě, kde byli ubytováni též Poláci z Polska, kteří do města přijíždějí navštěvovat místní polské obyvatele či pomáhat např. s opravami místních hrobů. Sestry řeholního domu byly pro výzkum velmi nápomocné. Nejenže poskytly mnoho informací o životě tamější polské populace, ale také bylo společně s nimi navštíveno několik polských rodin. Výzkumníci se zde seznámili s místní dívkou, Marií, pocházející ze smíšeného polsko-ukrajinského manželství, díky čemuž byl získán trochu jiný úhel pohledu. V Samboru byl navštíven Dům Polský, kde sídlí organizace TKP, kde byla domluvena schůzka s předsedkyní organizace. Po rozhovoru byl výzkumný tým proveden po budově, ve které se polská menšina schází.

Łanowice, malá obec, vzdálená od Samboru několik málo kilometrů, patřila také mezi předmět výzkumu. Tato obec byla až do 90. let 20. století čistě polská a smíšená manželství zde byla zakázána. V současné době jsou již povolena, avšak mnoho jich zde není. V této obci byl výzkumný tým proveden po kostele i vesnici místním farářem. Proběhl zde také rozhovor s předsedou TKP. Následovala návštěva obce Strzelcyska, kde byl navštíven místní katolický kostel a polská základní škola. Ve škole proběhlo několik rozhovorů s místními učiteli. Tato obec je obývána převážně polskými obyvateli. Výzkum

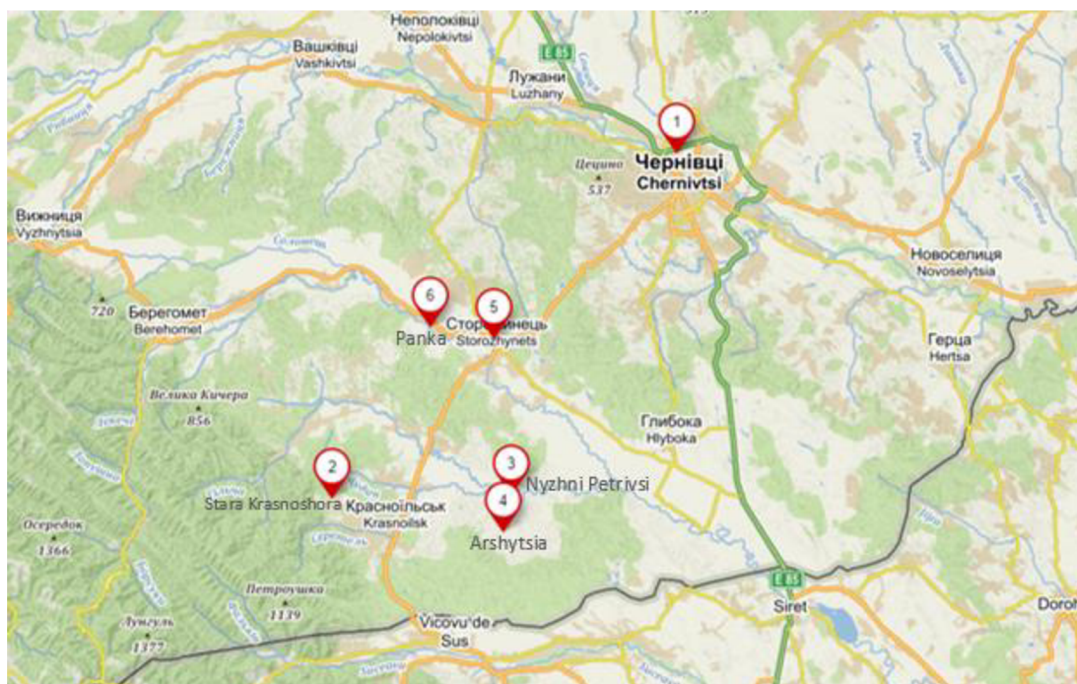
pokračoval ve městě Drahobycz, kde byla navštívena místní polská jazyková škola. V Drahobyczy měl výzkumný tým domluvenou schůzku s jedním ze členů místního TKP, avšak ta se neuskutečnila, protože ji muž nakonec zrušil.

Po několika dnech byl výzkum přemístěn na jih od Lvova, a to na území ukrajinské Bukoviny, do Černovické oblasti. Výzkumníci byli ubytováni u Polky, Terezy, v obci Stara Krasnoszora, nicméně tamní Poláci vesnici nabývají nejčastěji Stara Huta. V obci proběhlo několik rozhovorů s jejími přáteli i příbuznými. Z této obce výzkumný tým navštěvoval okolní vesnice. Následovala cesta do Piotrowce Dolne, kde bylo poměrně náročné nalézt Poláky, poněvadž naprostá většina místních jsou ukrajinští obyvatelé. Na doporučení byla navštívena část této obce obývaná polskou populací, Arszyc. V Arszyce proběhlo několik rozhovorů. Další informace byly poskytnuty od předsedkyně TKP, která výzkumníky provedla místním polským klubem, kde se nachází menší knihovna a Poláci se zde mohou scházet při kulturních akcích. Žena výzkumnému týmu ukázala místní tradiční kroje i knihy týkající se místního folkloru. Další dny bylo navštíveno město Storozhyneec, kde se však nepodařilo nalézt příslušníky polské menšiny. Výzkum pokračoval do nedaleké obce Panka, kde žije několik málo polských rodin. V obci se nachází malá postarší budova Domu Polského. Mnoho Poláků zde žije ve smíšených manželstvích s Ukrajinci či Rumuny. Proběhlo zde několik málo rozhovorů s místními Poláky. Centrem ukrajinské Bukoviny je považováno město Černovice, kde se nachází Dům Polský se sídlem organizace *Obwodowe Towarzystwo Kultury Polskiej in. Adama Mickiewicza*. Přestože byla návštěva této organizace považována za důležitou, nepodařilo se bohužel výzkumnému týmu do ní dostat. Organizace byla zavřená a po telefonickém kontaktování byli výzkumníci odmítnuti. Poté alespoň proběhla komunikace prostřednictvím emailu.

Během výzkumu byly získány kontakty na respondenty, díky čemuž mohla s některými jedinci komunikace pokračovat skrze sociální síť. S organizacemi konverzace pokračovala, jak již bylo zmíněno, pomocí emailu. Až na drobné neúspěchy proběhl výzkum bez problémů a uspokojivě. Díky poměrně velkému množství respondentů byly získány potřebné informace.

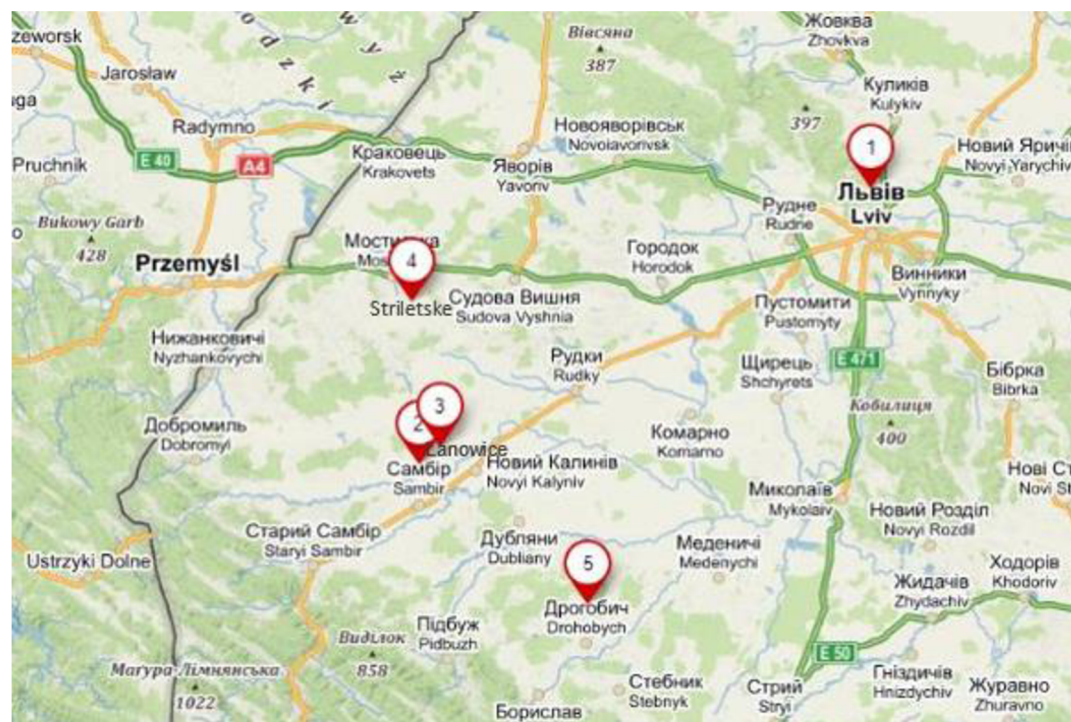
Mapy níže znázorňují navštívená místa výzkumu. První mapa představuje Černovickou oblast a druhá Lvovskou.

Образек 1 Navštivená místa v Černovické oblasti

Zdroj: Mapy.cz

Образек 2 Navštivená místa ve Lvovské oblasti

Zdroj: Mapy.cz

Tabulka níže představuje počet obyvatel polské národnosti v tehdejší Ukrajinské SSR (sčítání 1926–1989) a následné dnešní Ukrajině (sčítání 2001). Je důležité zmínit, že ve 20. století se hranice Ukrajinské SSR často měnily. Při komparaci počtu obyvatel je tedy nezbytné brát v úvahu, že se ve zmíněných letech 1926–2021 nejednalo o útvar s totožnými hranicemi, což může počty obyvatel zkreslovat. V roce 1922 Ukrajinská SSR disponovala nejmenším územím, přičemž v roce 1939 byla připojena část východního Polska. Poté následoval v roce 1940 zisk části rumunského území v oblasti Bukoviny a části Oděské oblasti pod Moldavskem. Roku 1945 byla připojena část československého území v oblasti Podkarpatské Rusi. Následoval zisk rumunských ostrovů v roce 1948. V roce 1954 věnoval Nikita Chruščov Ukrajinské SSR Krym, který byl do té doby součástí Ruské sovětské federativní socialistické republiky. Konečnou podobu získala Ukrajina tedy až v roce 1954.²⁴

Tabulka 1 Počet obyvatel polské národnosti v letech 1926–2001 na Ukrajině

Rok sčítání	Počet obyvatel polské národnosti
1926	476 435
1939	357 710
1959	363 297
1970	295 107
1979	258 309
1989	219 179
2001	144 100

Zdroj: Demoscope.ru²⁵, Ukrcensus.gov.ua²⁶

Na základě dat z tabulky výše je patrné, že počet Poláků na Ukrajině od roku 1926 postupně klesal. Jedinou výjimku tvoří období kolem roku 1959, kdy se počet obyvatel polské národnosti zvýšil. Jedním z důvodů mohou být nově přiřčená území v roce 1940,

²⁴ *Česká televize: 24* [online]. 2022 [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3440794-mapy-ukazou-pestrost-ukrajiny-i-slozitost-jejich-delicich-linii>

²⁵ *DEMOSCOPE: WEEKLY* [online]. [cit. 2022-02-25]. Dostupné z: <http://www.demoscope.ru/weekly/pril.php>

²⁶ *Internet archive: Státní výbor pro statistiku Ukrajiny* [online]. [cit. 2022-02-25]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20111217151026/http://2001.ukrcensus.gov.ua/eng/results/general/nationality/>

kdy byla připojena Bukovina a část Oděské oblasti. Hlavním důvodem zvýšení počtu Poláků na Ukrajině byla připojení území východního Haliče a Volyně po 2. světové válce, která při předešlém sčítání v roce 1939 patřila Polsku. Od roku 1959 následuje již jen klesající tendence, neboť v sovětské éře probíhaly rozsáhle repatriace. Při posledním oficiálním sčítání obyvatel v roce 2001 bylo zjištěno, že na území Ukrajiny žije kolem 144 100 Poláků.

3.3. Údaje o respondentech

Během terénního výzkumu i při následném zpracovávání dat bylo dbáno na dodržování hodnot a postojů, formovaných Etickým kodexem a Etickou směrnicí České asociace pro sociální antropologii.²⁷ Dále bylo vycházeno z pravidel zákona č. 110/2019 Sb. O zpracování osobních údajů dle nařízení EU 2016/679 (GDPR).²⁸ Pro ochranu soukromí a zachování alespoň částečné anonymity jsou zveřejněny pouze křestní jména respondentů. V případech, kdy si respondenti nepřáli svá jména uvádět nebo jména nebyla zjištěna, jsou tyto jedinci nazváni jako *respondent*. V následujících tabulkách č. 1 a 2 jsou seznamy respondentů, přičemž první tabulka představuje respondenty ze Lvovské oblasti a druhá z Černovické.

---

²⁷ ETICKÉ SMĚRNICE ČESKÉ ASOCIACE PRO SOCIÁLNÍ ANTROPOLOGII. *ČESKÁ ASOCIACE PRO SOCIÁLNÍ ANTROPOLOGII* [online]. [cit. 2022-02-14]. Dostupné z: http://www.casaonline.cz/?page_id=9

²⁸ Zákon č. 110/2019 Sb.: Zákon o zpracování osobních údajů. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2022-02-14]. Dostupné z: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2019-110/zneni-20190424#p67_p67-1-1

Tabulka 2 Údaje o respondentech ze Lvovské oblasti

Jméno	Pohlaví	Věk	Trvalé bydliště	Způsob kontaktování	Datum kontaktování
respondent – člen TKP ve Lvově	muž	60 let	Lvov	rozhovor	září 2021
respondent – člen organizace Związek Polaków „Orzeł Biały”	muž	50 let	Lvov	rozhovor	září 2021
respondent – učitel	muž	X	Strzelczyska	rozhovor	září 2021
respondent – učitelka	žena	X	Strzelczyska	rozhovor	září 2021
Lilia – učitelka	žena	45 let	Strzelczyska	rozhovor	září 2021
Ela – učitelka	žena	45 let	Strzelczyska	rozhovor	září 2021
Halina – učitelka	žena	45 let	Strzelczyska	skupinový rozhovor	září 2021
Vladislav – zaměstnanec polského ministerstva školství	muž	35 let	Strzelczyska		září 2021
respondent – kněz	muž	60 let	Strzelczyska	rozhovor	září 2021
Oksana – pracovnice v polské jazykové škole	žena	28 let	Drohobycz	rozhovor	září 2021
Sebastian	muž	25 let	Sambor	rozhovor	září 2021
Maria – předsedkyně TKP	žena	45 let	Sambor	rozhovor	září 2021
Alžběta – sestra	žena	50 let	Sambor	rozhovor	září 2021
Cecilie – sestra	žena	60 let	Sambor	rozhovor	září 2021
Maria	žena	21 let	Sambor	rozhovor	září 2021
respondent	žena	85 let	Łanowice	rozhovor	září 2021
Ivan – kněz	muž	30 let	Łanowice	rozhovor	září 2021
Walery – předseda TKP	muž	40 let	Łanowice	rozhovor	září 2021

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka 3 Údaje o respondentech z Černovické oblasti

Jméno	Pohlaví	Věk	Trvalé bydliště	Způsob kontaktování	Datum kontaktování
Tereza	žena	72 let	Stara Krasnoszora	skupinový rozhovor	září 2021
Berdnardka	žena	70 let	Stara Krasnoszora		září 2021
Táňa	žena	55 let	Stara Krasnoszora		září 2021
Katarzyna – učitelka	žena	20 let	Stara Krasnoszora	rozhovor	září 2021
Anna	žena	39 let	Stara Krasnoszora	rozhovor	září 2021
Maria – předsedkyně TKP	žena	74 let	Arszyca	rozhovor	září 2021
respondentka	žena	80 let	Arszyca	rozhovor	září 2021
respondent – kněz	muž	35 let	Arszyca	rozhovor	září 2021
Káťa	žena	X	Panka	rozhovor	září 2021
Anna	žena	60 let	Panka	skupinový rozhovor	září 2021
Jakub	muž	65 let	Panka		září 2021

Zdroj: Vlastní zpracování

4. Teoretická východiska

V teoretické části jsou představeny klíčové pojmy související s tématem práce. Pochopení těchto pojmů je nezbytné pro správné porozumění celé práce. Těmito pojmy jsou etnicita, etnická identita, etnikum, etnická menšina, etnická skupina, kultura a asimilace.

4.1. Etnicita

Pojem etnicita původně pochází z řeckého *ethnos* mající původ ve slově *ethnikos*, což představovalo označování *jiných* či *druhých*. V Evropě měl však tento pojem odlišný význam, neboť znamenal barbar či pohan.²⁹ První užití tohoto pojmu ve vědě je připisováno americkému sociologovi Davidu Riesmanovi, a to v roce 1953.³⁰ V roce 1972 se pak objevuje v Oxford English Dictionary. V anglickém jazyce bývala tendence spojovat tento pojem s rasovými charakteristikami. Spojené státy americké za 2. světové války používaly tento termín pro označování méněcenných skupin. T. H. Eriksen poukazuje na skutečnost, že slovo etnicita se v běžném jazyce stále zachovává v souvislosti s *problémy menšin* nebo *rasovými vztahy*, avšak v sociální antropologii odkazuje k aspektům vztahů mezi jakýmkoliv skupinami, na které je nahlíženo jako na kulturně odlišné. Neexistuje žádná všemi uznávaná definice etnicity, neboť každý autor pohlíží na tento termín jinak.³¹

Leoš Šatava definuje pojem etnicita jako soubor představ, na základě, kterých se lidé rozdělují na skupiny, odlišující se způsobem života i kulturou. Dále rozděluje teorii etnicity do dvou protichůdných směrů, kde jsou zmíněny i meziskupiny. První z těchto dvou polů se nazývá **primordialismus**, který pohlíží na etnicitu jako na přirozený a neměnný znak lidské existence. Tvrdí, že etnicita zde byla vždy a je to tedy odvěký a objektivní jev. V 19. století tento přístup jednoznačně dominoval a byl chápán jako jediný. Až v 2. pol. 20. století začal být tento směr předmětem kritiky, avšak nutno podotknout, že dodnes je primordialismus pro mnoho jednotlivců stále dominantní. Na opačné straně stojí teorie

---

²⁹ ŠATAVA, Leoš. *Etnicita a jazyk: Antropologické perspektivy. Teorie, praxe, trendy: čítanka textů*. Brno: Tribun EU, 2013. ISBN 978-80-263-0517-0. s. 55

³⁰ TESAŘ, Filip. *Etnické konflikty*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-097-9. s. 54

³¹ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: Antropologické perspektivy*. Praha: SLON, 2012. ISBN 978-80-7419-053-7. s. 21–22

označované jako **konstruktivismus** neboli modernismus. Tento přístup vnímá etnicitu a etnické vědomí za něco abstraktního a umělého. Etnicita je tedy kulturně reprodukováný sociální konstrukt. Konstruktivismus v dnešním společenskovědním diskursu jednoznačně převládá. Leoš Šatava navíc zmiňuje třetí směr, který je jakýmsi kompromisním mezistupněm mezi primordialismem a konstruktivismem. Tato teorie se nazývá **eticismus** či perenialismus. Tento směr odvozuje národ z dlouhých předmoderních etnických vazeb i sdílených vzpomínek, nikoliv jako jev, který tu byl vždy. Dle etnicismu nejsou národy náhodné, ale ani existující od nepaměti.³²

Antropologický výzkum etnicity prokázal, že etnicita je nejdůležitější paradoxně tam, kde přicházejí do styku skupiny kulturně blízké. Znamená to tedy, že čím podobnější se lidé v současné době stávají, tím více lpějí na prvcích etnické identity a zbývajících odlišnostech. Pokud má vzniknout rozdíl, musí existovat dva odlišné aspekty. Ke vzniku etnicity jsou tedy potřeba kulturní odlišnosti dvou skupin, avšak stejně tak důležitá je i interakce mezi nimi, přičemž pro tento kontakt musí existovat určitý společný základ. Etnicita se objevuje právě v tom okamžiku, kdy se během interakce zvyšuje význam kulturních odlišností.³³

T. H. Eriksen zmiňuje čtyři stupně etnicity, dle etnického začlenění. První úroveň je tzv. *etnická kategorie*, kdy je společenský význam etnicity mimo příbuzenský okruh víceméně mizivý. Etnicita se reprodukuje pomocí mýtů o původu a endogamie. Další stupeň představuje *etnická síť*, která dosahuje i mimo příbuzenskou skupinu. Tato síť může být prospěšná při hledání partnera, bydlení či práce. Je založena na interakci podél etnických hranic. *Etnická asociace* spočívá ve společné organizovanosti členů a má stanovený cíl, přičemž tento cíl sleduje. Posledním stupněm etnicity a je *etnická komunita*, která má pevně stanovenou územní základnu. Představuje nejvyšší stupeň etnického začlenění. Členové dané etnické skupiny sdílejí etnickou identitu, etnické sítě, asociace a také teritorium.³⁴

---

³² ŠATAVA, Leoš. *Etnicita a jazyk: Antropologické perspektivy. Teorie, praxe, trendy: čítanka textů*. Brno: Tribun EU, 2013. ISBN 978-80-263-0517-0. s. 57–59

³³ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Sociální a kulturní antropologie: Příbuzenství, národnosti příslušnost, rituál*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-465-6. s. 317

³⁴ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Sociální a kulturní antropologie: Příbuzenství, národnosti příslušnost, rituál*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-465-6. s. 323

4.2. Etnická identita

Etnická identita je sociální konstrukt vycházející z představy o sociální diferenciaci lidstva. Etnicitou se rozumí soubor daných vlastností, které odlišují jedince jedné etnické skupiny od jiné. Součástí budování a rozvíjení etnické identity je vytváření pozitivního obrazu o sobě samém uvnitř skupiny a jeho deklarování navenek. Příslušníci dané etnické skupiny budují svoji etnickou identitu dvěma způsoby. První způsob představuje snahu o vytvoření pozitivního obrazu o sobě samém, kdy jsou zdůrazňována pozitiva a negativa naopak zamlčována. Jedinci dávají najevo svoji příslušnost pomocí symbolů a znaků, a to zjevných i skrytých. Druhý způsob je spojen s distancováním se od *nečlenů*, přičemž nečleni bývají často podceňováni, znevažováni a bývají hodnoceni negativně.³⁵

Znaky a symboly etnické identity hrají mnohem větší a významnější úlohu u menších etnik než u velkých evropských národů majících tradici vlastní státnosti. U některých etnických skupin byla tradice státnosti – z velké většiny násilně – přerušena či vůbec nevznikla. Tyto etnické skupiny bývají upozaděny a přečísleny silnějším cizím etnikem, z čehož vznikají pocity kulturní i etnické méněcennosti, což může vést ke snahám o asimilaci. V opačném případě mají etnika snahu dostat se do popředí, kdy je vyzdvihován význam vytvoření a upevnění etnických symbolů. Tyto znaky nemusí být nutně nositeli etnického činitele, ale i příslušnosti územní, tedy teritoriální. Často se však tyto dva činitele prolínají. Leoš Šatava uvádí atributy etnické identity člověka, tedy to, díky čemuž se člověk ztotožňuje se sebou samým. Jsou zde přiblíženy aspekty vzniku a významu atributů etnické identity u malých evropských etnik bez vlastního státu. Symbolů představujících etnickou příslušnost je celá řada. Mezi hlavní znaky novodobé etnické identity patří bezpochyby vlastní jazyk, popř. dialekt dané etnické skupiny, který bývá obvykle vyzdvihován až zbožňován. Jako další znaky etnické příslušnosti mohou být i tradiční heraldické symboly, zemští patroni či hrdinské postavy z historie. Mezi další symboly může patřit vyzdvihování určitého geografického jevu, jako jsou hory, řeky či jezera. Dále jsou důležité zoologické a botanické symboly, ale i hudební složky, čímž jsou zcela určitě nejčastěji hymny, které si často ustavují i malá etnika, jako např. Velšané či

---

³⁵ BALVÍN, Jaroslav a kolektiv. *Identita ve vztahu k národnostním menšinám*. Praha, 2006. ISBN 80-903727-0-8. s. 64–65

Katalánci. Jako další symboly lze uvést literární produkci i prvky materiální kultury a další.³⁶

V souvislosti s etnicitou a etnickou identitou jsou spojovány dvě protichůdné koncepce. První, puristický koncept, nazvaný *Bud' – anebo*, vychází z představy národa jako pospolitosti stejné kultury a jazyka. V tomto případě je člověk příslušníkem jedné etické pospolitosti či jiné, avšak žádná další cesta není možná. Tato koncepce je víceméně překonána. Nejvíce nabyla na významu v období rozpadu SSSR a Jugoslávie, kdy docházelo v souvislosti s nacionalismem k tragickým událostem. Protipólem je multikulturalistická koncepce *Nejen – ale i*, ztotožňující se s termíny jako je *kulturní diverzita* či *kulturní pluralismus*. Tato koncepce spočívá ve snaze o koexistenci majoritní složky s minoritní. V tomto případě se poukazuje především na kulturní a jazykové prvky, nikoli na etnickou identitu. Předpokládá se, že v budoucnu se bude lidstvo řídit právě tímto modelem. V ideálním světě by v multikulturalismu fungovala občanská rovnost. Odlišné kultury jsou v tomto modelu vnímány jako součást bohatství celé společnosti. Cílem je dosáhnout integrace, nikoli separace, příslušníků do společenství svobody a solidarity.³⁷

Na otázku, proč je u některých skupin důležitější etnická, popř. národní identita než u jiných, lze odpovědět díky sociologovi Georgovi Simmelovi. *Vnitřní soudržnost skupiny je odvislá od míry vnějšího tlaku*, zní princip často nazývaný jako *Simmelovo pravidlo*. To odpovídá na otázku, proč mají obyvatelé často malých národů jako jsou např. Katalánci, tak silnou národní identitu. Tento princip lze vysvětlit na příkladu genderové identity, která je nejčastěji spojována se ženami, nikoli s muži. Pokud mluvíme o *rase*, lépe *fenotypu*, častěji myslíme na černé než bílé, protože právě tyto členové skupin zažívají silný tlak z vnějšku. Simmelovo pravidlo se také zabývá tím, jaké typy skupin jsou vytvářeny. Ve chvíli, kdy je potřeba, spolupracují skupiny, které za normálních okolností stojí i proti sobě. Tlak totiž často přichází ze systémově tak vysoké roviny, že skupina nacházející se pod tlakem je větší než jakékoli dříve ustavené politické uskupení. Predikce je taková, že soudržnost této skupiny se rozpadá ve chvíli, kdy konflikt či krize opadne. Pro tvorbu soudržnosti skupiny není důležitý pouze zmíněný vnější tlak, mezi členy navíc musí existovat jisté vnitřní uspořádání vytvářející loajalitu a závazky. Členové musí mít důvod,

---

³⁶ ŠATAVA, Leoš. *Etnicita a jazyk: Antropologické perspektivy. Teorie, praxe, trendy: čítanka textů*. Brno: Tribun EU, 2013. ISBN 978-80-263-0517-0. s. 30–33

³⁷ ŠATAVA, Leoš. *Etnicita a jazyk: Antropologické perspektivy. Teorie, praxe, trendy: čítanka textů*. Brno: Tribun EU, 2013. ISBN 978-80-263-0517-0. s. 14–20

proč se pro skupinu obětovat, jako např. náboženské skupiny slibující svým členům věčné spasení. Dále ve skupině musí fungovat systém autorit dohlížející na dodržování norem. Stupeň příslušnosti je tedy závislý na tom, co je skupina schopna jejím členům nabídnout.³⁸

4.3. Etnikum, etnická skupina a etnická menšina

Od konce 60. let až po 90. léta minulého století frekvence výrazů *eticita* či *etnická skupina* neustále rostla a od tohoto období jsou tyto pojmy hojně užívány.³⁹ Etnická skupina byla nejdříve ekvivalentem pojmu *kmen* či *kmenová společnost*, což představovalo početně malou společnost s orální tradicí. Výraz etnikum je pojmem novějším a velmi populárním v amerických sociálních vědách především po roce 1970. Na základě některých analýz etnické typizace autor uvádí, že pojem etnikum je produktem z koloniálních dob, kdy byla snaha kategorizovat a rozlišovat skupiny s pohyblivými hranicemi.⁴⁰ Jan Jandourek uvádí v sociologickém slovníku definici *etnika* a zmiňuje, že je synonymem pro pojmy *etnická skupina* či *etnická menšina*. Tyto pojmy mohou být tedy vzájemně zaměňovány. Etnikum představuje skupinu jedinců odlišujících se od jiných skupin, a to svojí etnicitou, která představuje souhrn kulturních, jazykových, rasových a teritoriálních faktorů. Důležité je i odlišné vědomí společenského původu, historie, sebepojetí a v neposlední řadě fakt, že jsou vnímáni i ostatními jako etnicky odlišní.⁴¹

Etnické skupiny jsou víceméně samostatné jednotky uvědomující si existenci členů jiných etnických skupin, s kterými jsou v kontaktu, a právě tímto kontaktem jsou tvořeny. Každá lidská bytost patří k nějaké etnické skupině nehledě na to, kde žije. Pojem *etnická skupina* je často zaměňován se smyslem slova *lid*. Pokud si však položíme otázku, kdo vlastně jsou tito lidé, nacházíme problém. Poněvadž některé etnické skupiny žijící v těsné interakci s jinými skupinami se neodlišují žádným specifickým způsobem života, rozdílným jazykem, náboženstvím ani zvyky. Zkrátka ničím, co by danou etnickou skupinu odlišovalo od jiné. Michael Moerman řeší tuto otázku ve své studii etnických vztahů

---

³⁸ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Antropologie multikulturních společností: Rozumět identitě*. Praha/Kroměříž: TRITON, 2007. ISBN 978-80-7254-925-2. s. 73–76

³⁹ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Eticita a nacionalismus: Antropologické perspektivy*. Praha: SLON, 2012. ISBN 978-80-7419-053-7. s. 30–37

⁴⁰ COPANS, Jean. *Základy antropologie a etnologie*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-385-4. s. 63

⁴¹ JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-535-0. s. 76

zabývající se tím, kdo jsou vlastně Lueové, etnická skupina žijící na území Thajska. Nakonec dochází k závěru, že člověk se stává daným příslušníkem díky schopnosti nazývat se tak a sám tomu věřit, dále díky schopnosti jednat takovým způsobem, který potvrzuje lueství či příslušnost k jiné dané etnické menšině. Moerman nazval nemožnost definovat příslušnost k dané etnické skupině na základě kulturních znaků jako koncept tzv. *emické askriptivní kategorie*.⁴²

Dana Bittnerová a spol. uvádí, že dříve bylo na etnickou skupinu pohlíženo jako na jednotku, která je schopna biologické sebeobnovy. Důležité je, sdílení zásadních kulturních hodnot, které jsou naplňovány specifickým kulturním chováním. Každá etnická skupina disponuje vlastním způsobem vnitřní komunikace. Příslušnost k dané jednotce vzniká na základě identifikace ke svému etniku, a to jak ze strany členů, tak i nečlenů. Od 60. let 20. století byl výklad tohoto pojmu rozvinut a posunut se dále. Etnická skupina začíná být v tomto období vnímána jako množina lidí, považující se za skupinu, která se hlásí ke společnému původu, hovořící stejným jazykem či dialektem, mající společnou historii i kulturu a také obývající společné území, které je chápáno jako vlastní.⁴³

Výraz etnická skupina může mít nespočet definic a každý si pod tímto pojmem představuje trochu něco jiného. Filip Tesař uvádí, že pojmem etnická skupina mohou být označována původní společenství, která nejsou zasažena procesem modernizace, ale i imigranti či opovrhovaná společenská vrstva. V USA je dodnes na etnickou skupinu nahlíženo jako na skupinu s vlastní identitou a kulturní tradicí, která je součástí většího společenství, lze tedy etnickou skupinu považovat za menšinu. V evropském kontextu se tento pojem ustálil spíše jako označení pro společenství nedosahující úrovně *národa*.⁴⁴

Leoš Šatava uvádí, že výraz etnická skupina může mít dva významy. V kontextu sovětské tradice může být tento výraz spojován s méně vyspělou pospolitostí, než je národ. Avšak v anglosaské terminologii je tento pojem vnímán naopak jako plnohodnotné etnické společenství, což může být synonymum pro národ. Autor zdůrazňuje, že termín etnická

---

⁴² ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: Antropologické perspektivy*. Praha: SLON, 2012. ISBN 978-80-7419-053-7. s. 30–37

⁴³ BITTNEROVÁ, Dana a spol. *Etnické komunity – integrace, identita*. Praha, 2011. ISBN 978-80-87398-13-5. s. 15–16

⁴⁴ TESAŘ, Filip. *Etnické konflikty*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-097-9. s. 19

menšina s sebou může nést pejorativní nádech, a tak bývá často tento pojem nahrazován výrazy neutrálnějšími, jako je etnikum a etnická skupina.⁴⁵

4.4. Kultura

Slovo *cultura* se poprvé objevuje na konci 11. století, kdy bylo užíváno pro označení části země určené pro obdělávání a pěstování rostlin. Představovalo tedy synonymum pro zemědělství.⁴⁶ Pojem kultura je odvozován od latinského výrazu *colore*, který představuje kultivování či obydlování. Tento výraz poprvé použil římský filozof Marcus Tullius Cicero, a to ve významu aktivního pěstování ducha, čímž byl položen základ pro vnímání kultury jako charakteristiky vzdělanosti lidu. Význam tohoto slova zůstává totožný až do dneška a je tedy spojován se slovy kultivovat, kultivovanost apod. Od 19. století je pojem kultura vnímán jako synonymum pro *civilizaci*.⁴⁷

Pojem kultura je často vnímán jako synonymum sdíleného pohledu na svět a na život členů dané skupiny, přičemž tento pohled na život je odlišující od členů ostatních skupin. Pokud se však nad tímto přístupem zamyslíme, hroutí se, neboť pohledy na život jsou různé, a to je jen z hlediska odlišných kultur, ale také pokud porovnáme např. chudé s bohatými, vysoce vzdělané s negramotnými apod. Je poměrně obtížné nalézt hranice mezi jednotlivými kulturami, neboť abychom mohli tvrdit, že se jedna kultura liší od druhé, musíme nalézt to podstatné a odlišné, čímž se vymezuje a odlišuje od té druhé, která stejné kulturní prvky nesdílí. Kultura je mnohoznačná, přirozeně proměnlivá a neustále se vyvíjející. Pro problematiku spojenou s tímto pojmem mnoho vědců přestalo termín kultura užívat.⁴⁸

Mezi klasickou antropologickou definicí kultury zcela jistě patří vymezení od Gustava Friedricha Klemma, který ji definuje slovy: „*Usiluji o to, abych prozkoumal a určil postupný vývoj lidstva od jeho nejneumělejších ... prvních počátků až po organické vytváření národů ve všech ohledech, tj. co se týče zvyků, znalostí a obratností, domácího*

---

⁴⁵ ŠATAVA, Leoš. *Etnicita a jazyk: Antropologické perspektivy. Teorie, praxe, trendy: čítanka textů*. Brno: Tribun EU, 2013. ISBN 978-80-263-0517-0. s. 63

⁴⁶ BOUDON, Raymond a spol. *Sociologický slovník*. Olomouc: Larousse, 2004. ISBN 80-244-0735-3. s. 94

⁴⁷ SOUKUP, Martin. *Základy kulturní antropologie*. 2. Praha: Pavel Mervart, 2015. ISBN 978-80-7465-186-1. s. 28–49

⁴⁸ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Antropologie multikulturních společností: Rozumět identitě*. Praha/Kroměříž: TRITON, 2007. ISBN 978-80-7254-925-2. s. 17–18

*a veřejného života v míru i ve válce, náboženství, vědění a umění.*⁴⁹ S první širokou antropologickou definicí kultury přichází antropolog Edward Burnett Tylor, který ji vnímá jako komplexní celek, do kterého jsou zahrnuty znalosti, umění, víra, právo, mravy, obyčeje a další schopnosti a zvyky osvojené člověkem. V 60. letech 20. století začal pojem kultura postupně ztrácet na významu a současnou antropologii výraz kultura spíše rozděluje než sjednocuje. Někteří antropologové pokládají kulturu za mocenský pojem a konstrukci, která byla stvořena výzkumníkem. Jiní to vnímají naopak a pokládají ji za klíčovou v oboru antropologie.⁵⁰

Arnošt Gellner přirovnává kultury k rostlinám, na základě čehož je dělí na divoké a pěstované odrůdy. Divoké kultury se reprodukují spontánně, bez vědomého záměru a speciální výživy pro přežití. Zahradní či pěstované kultury jsou odlišné, avšak pocházejí z těch divokých. Důležité je poznamenat, že ne z každé divoké kultury může vzniknout pěstovaná. Zahradní kultury jsou charakteristické bohatostí a podporovanou gramotností. Bez speciální výživy, tedy útvarů pro výuku a oddaným osazenstvím, by spěly k záhubě. V agrárním věku byly tyto vysoké kultury důležité, vládnout pak začínají ve věku průmyslovém, neboť pronikají do celé společnosti a téměř každý je vzdělaný a komunikuje v gramatických větách.⁵¹

V současné době dominují tři základní přístupy k vymezení pojmu kultura, a to axiologické, antropologické a redukcionistické pojetí kultury. *Axiologické pojetí*, vycházející z humanistické a osvícenské tradice, má především hodnotící význam. Bere v potaz především pozitivní hodnoty kultury přispívající humanizaci a kultivaci člověka, tedy např. věda, literatura, výchova, osvěta apod. Zatímco *antropologické pojetí kultury* zahrnuje do kultury vedle pozitivních hodnot i veškeré nadbiologické prostředky a mechanismy, díky jimž je člověk schopen adaptace k vnějšímu prostředí. Toto pojetí již nemá hodnotící funkci, což umožňuje klasifikaci různých společenství v čase a prostoru, na základě jejich specifických prvků. S tímto přístupem se nejvíce ztotožňují v sociální a kulturní antropologii, etnologii, etnografii atd. *Redukcionistické pojetí* kultury je typické snahou vymezit pojem kultura tak, aby zahrnoval méně a odhaloval více. V tomto pojetí

---

⁴⁹ SOUKUP, Václav. *Antropologie: Teorie člověka a kultury*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-432-8. s. 25

⁵⁰ SOUKUP, Martin. *Základy kulturní antropologie*. 2. Praha: Pavel Mervart, 2015. ISBN 978-80-7465-186-1. s. 28–49

⁵¹ GELLNER, Arnošt. *Národy a nacionalismus*. Praha: Josef Hříbal, 1993. ISBN 80-900892-9-1. s. 61–63

jsou rozvíjeny především sémiotické přístupy redukcující kulturu na systém symbolů, znaků a významů, které jsou sdíleny členy určité společnosti. Je tedy charakteristické pro kognitivní a symbolickou antropologii.⁵²

Vývojové trendy 20. století ukazují, že svět se stává více a více tolerantní a směřuje tak k multikulturní společnosti. Avšak postoje jednotlivých států k multikulturalismu se výrazně liší. Multikulturní společnosti se vytvářejí především v demokratických zemích, avšak i tyto země procházely těžkými časy netolerance, jako například Evropa v období kolonialismu.⁵³ Multikulturní člověk se neustále nachází v procesu přičleňování se k danému kulturnímu kontextu ale také zároveň k distancování se od něj. Je to bytost houževnatá, formativní a proměnlivá. Tato osoba neudrhuje hranice mezi sebou samým a škálou kulturních a osobních kontextů, ve kterých se může nacházet.⁵⁴

4.5. Asimilace

Asimilace je pojem, který lze nejnázve pochopit, pokud je vysvětlen s dalšími dvěma hlavními strategiemi, které aplikují státy na etnické menšiny. Těmito strategiemi jsou *segregace*, *asimilace* a *integrace*. Asimilace vzniká na základě kontaktu menšiny s většinou, kdy v některých případech dochází k úplnému vymizení menšiny, neboť splyne s majoritou. Existují dva druhy asimilace, a to dobrovolná a vynucená. Dalším typem vztahu mezi minoritou a majoritou je segregace. O segregaci menšiny může rozhodnout stát nebo většina. Segregace představuje fyzické oddělení menšiny od většiny, přičemž příslušníci menšiny bývají často vnímáni jako méněcenní. Lze se shledat i s dobrovolnou segregací. Mezi hlavní důvody patří snaha uchovat cenné zdroje uvnitř dané skupiny či vznik nacionalistických hnutí. Třetí strategií je tzv. integrace, která představuje kompromis mezi dvěma předešlými možnostmi. Integrace nejčastěji souvisí s účastí menšinové skupiny ve společenských institucích, ale i s udržováním skupinové identity. Je třeba

---

⁵² SOUKUP, Václav. *Přehled antropologických teorií kultury*. 2. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-929-1. s. 15–16

⁵³ ŠRAJEROVÁ, Oľga. *Formování multikulturní společnosti v podmínkách ČR a v zemích střední Evropy: Sborník z mezinárodní vědecké konference*. Praha: Slezské zemské muzeum, 2000. ISBN 80-86224-19-8. s. 37–38

⁵⁴ MARADA, Radim. *Etnická různost a občanská jednota*. ALEXANDER, Jeffrey C. *Promyšlení "způsobů začlenění": asimilace, napojování a multikulturalismus jako varianty občanské participace*. Brno: CDK, 2006. ISBN 80-7325-111-6. s. 49–51

dodat, že většinou se ve vztazích mezi menšinou a většinou mísí prvky všech tří zmíněných strategií.⁵⁵

Geert Hofstede a spol. uvádí jako binární opozici *asimilace* pojem *integrace*. V případě asimilace je hlavním cílem, aby se příslušníci dané etnické menšiny co nejrychleji stali stejnými, jako jsou všichni ostatní. Pokud jsou příslušníci etnické skupiny naopak integrováni, znamená to, že jsou akceptováni jako ostatní a jsou tedy plnohodnotnými občany hostitelské země. Tito občané jsou zároveň povzbuzováni, aby zachovávali vazby a spojení se svými kořeny a kolektivní identitou. Autor dále uvádí, které generace etnických skupin bývají téměř zcela absorbovány do majoritní společnosti. První generace etnické skupiny přicházejí do styku s místními hodnotami nejčastěji prostřednictvím škol, zaměstnání, přičemž se v domácím prostředí snaží zachovat hodnoty a vzorce ze své mateřské země. Tito lidé žijí víceméně na okraji dvou světů. Druhá generace, tedy děti narozené v hostitelské zemi či přivedení v brzkém věku, mívají již hodnoty země původu narušeny ze škol a místních komunit, avšak rodina jim zároveň vštěpuje kulturu původní. Třetí generace bývá v hostitelské zemi zcela či částečně absorbována. Tyto jedince či skupinu lze rozpoznat od majority na základě nápadně odlišného příjmení, v některých případech jiné náboženské víry či odlišných rodinných tradic. Jestli z daných přistěhovaleckých skupin zůstanou stále menšiny, záleží jak na dané menšině, tak i na většinové společnosti.⁵⁶

Při hledání správné definice asimilace je velice důležitá pečlivost, neboť je to nejběžnější způsob historického rozšiřování a reformování občanské sféry. Radim Marada uvádí, že při asimilativním začlenění dostávají příslušníci původně znevažované skupiny svolení vstoupit do veřejného života. Asimilace tedy představuje začleňující proces, který dosahuje transformace specifickým způsobem. K asimilaci dochází v případě, kdy je členům okrajové skupiny umožněn plný přístup k občanskému životu, a to za podmínky, že upozadí své nečisté primordiální identity. Osobám musí být umožněno zbavit se svých primordiálních vlastností prostřednictvím socializačních kanálů, díky nimž mohou být *očištěny*. Očista probíhá pomocí osobního působení, vzdělávání či mediálně šířených reprezentací. Asimilaci lze rekonstruovat etnickou příslušnost, jazyk, ale i náboženství,

---

⁵⁵ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Sociální a kulturní antropologie: Příbuzenství, národnosti příslušnost, rituál*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-465-6. s. 342–343

⁵⁶ HOFSTEDE, Geert a Gert Jan HOFSTEDE. *Kultury a organizace: Software lidské mysli*. Praha: LINDE, 2007. ISBN 80-86131-70-X. s. 252–253

sexuální orientaci či gender. Klíčovým bodem je fakt, že zůstává oddělena soukromá sféra od veřejné. Lidé tak mají možnost prezentovat se na veřejnosti odlišně, než je tomu v soukromém životě, čímž však asimilace vytváří stereotypy potvrzující zásadní omezení.⁵⁷

Otázkou, jak čelit etnické a jazykové asimilaci, se zabývá Leoš Šatava. Autor se zabývá tématem, zda je etnicita a jazyk něčím tak cenným, aby měla být vyvíjena snaha tuto asimilaci brzdit či úplně zastavit. Kdy se jedná o přirozenou vůli etnika být sebou samým a kdy začíná být tato snaha již umělým konstruktem, tedy tzv. *etnickým inženýrstvím*? V souvislosti s úsilím o zachování malých etnických menšin jsou zde zmiňovány dobové trendy, a to se zápasem o osobitý prvek v dnešním globálním světě. Současný přehnaný důraz na pokrok a technický aspekt fungování společnosti, jímž jsme chtěli nechtě ovlivňování, upozaduje původní rozměr lidské kultury. Zvýšená pozornost původním či lokálním fenoménům může vytvářet potřebný protiproud.⁵⁸

---

⁵⁷ MARADA, Radim. Etnická různost a občanská jednota. ALEXANDER, Jeffrey C. *Promyšlení "způsobů začlenění": asimilace, napojování a multikulturalismus jako varianty občanské participace*. Brno: CDK, 2006. ISBN 80-7325-111-6. s. 60–63

⁵⁸ ŠATAVA, Leoš. *Etnicita a jazyk: Antropologické perspektivy. Teorie, praxe, trendy: čítanka textů*. Brno: Tribun EU, 2013. ISBN 978-80-263-0517-0. s. 25–30

5. Praktická část

5.1. Historie

5.1.1. Historie Poláků ve Lvovské oblasti

Území dnešní Lvovské oblasti se geograficky nachází na území východního Haliče. Jedním z nejdůležitějších měst v haličské metropoli je Lvov, který Poláci nazývají Lwów. Toto území se nacházelo na dnešních polsko-ukrajinských hranicích, východně od řeky San v oblasti pod Karpatami. Poláci nazývali tuto zemi Galicja. Tato historická země sousedí na severu s Volyní a na jihovýchodě s Bukovinou. V současné době je Halič nepatrné město u Ivano-Frankivsku, kde se nachází zřícenina hradu z polské éry.⁵⁹

Ve 12. století byla Halič dobyta uherským králem, čímž započalo soupeření mezi Polskem, Rusí a Uhry, avšak polské království si oblast Haliče přičlenilo a dokázalo udržet. Největší období slávy zažila Halič ve 13. století. V letech 1569–1791 byla Halič součástí Polsko-Litevské unie, tedy Království polského a Velkoknížectví litevského. Ke konci 18. století byla Halič, tedy Haličsko-vladiměřské království, jedna z korunních zemí habsburské monarchie, Rakouského císařství a poté Rakousko-Uherska, neboť v rámci trojího dělení Polska v roce 1772 připadla Halič právě Rakousku. Poté co Habsburkové získali území Bukoviny, byla v roce 1775 propojena s Haličí. Během třetího dělení Polska byla rozšířena o Krakov i Malopolsko. V roce 1804 byla korunní země Rakouského císařství, a to až do konce 1. světové války.⁶⁰ Na území Haliče vždy dominoval polský národ. Nicméně zde je důležité podotknout, že národ byl na počátku 19. století chápán zcela odlišně, než jak na něho začalo být nahlíženo po roce 1848. Do zlomového roku 1848 byl národ definován na základě geografického přístupu, to znamená, že všichni, kdo žili na polském území, byli považováni za příslušníky polského národa, včetně Rusínů,

---

⁵⁹ PUTNA, Martin C. *Obrazy z kulturních dějin Střední Evropy: Halič: Bruno Schulz a literární magie, Stanislavští a řeckokatolická portmoderná*. Vyšehrad, 2018. ISBN 978-80-7429-977-3. s. 273–274

⁶⁰ CIEŠLAROVÁ, Markéta. *Středověká hradiště v Haliči* [online]. Plzeň, 2017 [cit. 2022-03-24]. Dostupné z: <https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/28382/1/stredoveka%20hradiste%20Cieslarova.pdf>. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce doc. PhDr. Pavel Vařeka, Ph.D. In: HONZÁK, F. A kol. 1997: *Evropa v proměnách staletí*. Praha

přestože měli odlišnou kulturu i jazyk. Po roce 1848 začal být národ vnímán odlišně, a to na základě odlišných kulturních znaků, což později vedlo k ostrým střetům.⁶¹ V roce 1849, kdy Bukovina získala status samostatné provincie, byla Halič odpojena. O rok později byla rakouská Halič rozdělena na západní a východní část. Haličský zemský sněm sídlící ve Lvově představoval v rámci Haliče nejvyšší orgán.⁶²

Na počátku 1. světové války proběhla bitva o Halič, která vznikla na základě ofenzívy ruské armády. Rakousko-uherské síly byly poraženy na Gnilé Lipě a Lvov padl 3. září. V této bitvě utrpěla vojska Rakousko-Uherska opravdu velké ztráty, kdy přišlo o život až 300 tisíc vojáků. Ruská armáda poté pokračovala dále na západ, kdy došla až do Slezska, nedaleko od českého území. V květnu 1915 došlo opět k osvobození velké části Haliče, který byl opět v rukou Rakousko-Uherska.⁶³ V roce 1918, po rozpadu Rakousko-Uherska, byla ta část Haliče, kde žili převážně Poláci, připojena do obnoveného Polska. Na východní straně Ukrajiny vznikla v roce 1917 Ukrajinská lidová republika (UNR) s hlavním městem v Kyjevě. V čele ULR stál ukrajinský nacionalista Symon Petljura. Tato republika existovala do roku 1919, poté byla obsazena vojsky Rudé armády. V oblasti kolem Lvova vznikla Západoukrajinská lidová republika (ZULR). Do této republiky patřila i část Bukoviny a Podkarpatské Rusi. Po vyhlášení nezávislosti ZULR vypuklo ve Lvově povstání místních Poláků, neboť nechtěli být připojeni k nepolskému státu. Povstání probíhala ve všech oblastech, které obývali Poláci, tedy i ve městech jako je Drohobycz či Sambor, kde žije polská menšina dodnes. K těmto vzbouřencům se později připojily jednotky z Polska. Poláci tak měli pod kontrolou město a především železnici, která spojovala Lvov s Polskem. Poláci s Ukrajinci nebyli schopni nalézt společně řešení, a tak musel o budoucnosti této oblasti rozhodnout ozbrojený střet. Polsko-ukrajinská válka započala v listopadu 1918 a trvala a do července 1919. Na počátku byly síly obou stran vyrovnané, avšak postupem času se jako strana s větším ekonomickým i lidským

---

⁶¹ KNOB, Stanislav a Milan ŘEPA. 19. století v nás. Modely, instituce a reprezentace, které přetrvaly. *Historica*, 2010, č. 1.

⁶² CIEŠLAROVÁ, Markéta. *Středověká hradiště v Haliči* [online]. Plzeň, 2017 [cit. 2022-03-24]. Dostupné z:

<https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/28382/1/stredoveka%20hradiste%20Cieslarova.pdf>.

Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce doc. PhDr. Pavel Vařeka, Ph.D. In: HONZÁK, F. A kol. 1997: *Evropa v proměnách staletí*. Praha

⁶³ *VOJENSKÝ HISTORICKÝ ÚSTAV PRAHA: Jednotka rakousko-uherské armády na ruské frontě* [online]. [cit. 2022-03-10]. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/exhibit/jednotka-rakousko-uherske-jednotky-na-ruske-fronte/>

potenciálem projevovalo Polsko. Následovala série jednání ve Východní Haliči, která však skončila fiaskem. V prosinci 1918 se boje rozšířily více na sever, až do Volyně. ZULR byla v lednu 1919 sloučena s ULR. V počátku roku 1919, po příchodu polské armády do oblasti Haliče, slavili Poláci vojenský úspěch. Polskému úspěchu bezesporu napomohla Francouzi vedená mise Dohody, kdy Francouzi hrozili, že vypovědí diplomatické vztahy mezi ZUNR a státy Dohody, pokud tyto boje neustanou. K 25. únoru 1919 byly ukrajinské operace ukončeny. Byl navržen francouzský plán, tzv. Barthemelova linie, podle kterého by byl Lvov a jeho okolí připojeno k Polsku, které by na oplátku uznalo nezávislost ZURL. Poláci by tento plán s menšími námitkami přijali, avšak Ukrajinci jej zcela odmítli. V březnu 1919 Ukrajinci odstartovali novou ofenzívu, nicméně Lvov se jim opět nepodařilo dobýt, čímž bylo obnoveno spojení s Polskem. Následovalo několik dalších útoků o tuto oblast. Až na konci června 1919 byl tento konflikt definitivně ukončen a polská armáda zničila vojska ZUNR i existenci tohoto státu. Ukrajinský zásah byl prohlášen za barbarství proti polskému obyvatelstvu. Během těchto těžkých bojů přišlo o život také velké množství Poláků, Ukrajinců, ale také Židů. Na Pařížské mírové konferenci byla Halič dne 21. listopadu 1919 oficiálně připojena k Polsku. Toto připojení bylo pak znovu potvrzeno na konferenci velvyslanců v březnu 1923.⁶⁴

V únoru 1919 zároveň odstartovalo ozbrojené střetnutí sovětských vojsk s polskými. Tato polsko-sovětská válka trvala do března 1921. Polsko využilo napjaté situace v sovětském Rusku, kde probíhala občanská válka, a ve válce zvítězilo. Hlavním polským cílem bylo obnovit hranice tehdejší Polsko-Litevské unie z roku 1721, a to na úkor ukrajinského, běloruského a ruského obyvatelstva. O míru se začalo jednat 21. září 1920. Tzv. Řižský mír byl stvrzen podpisem 18. března 1921, přičemž Polsko získalo města Lidu, Branoviči, Rovno, Pinsk a Vilno. Sověti podpisem uznali nezávislost Ukrajiny i Běloruska, avšak tato část dohody nebyla respektována a zanedlouho se obě tyto země ocitly pod kontrolou sovětského Ruska. Zmíněnými konflikty vznikla následná podoba sovětsko-polských hranic, které byly zachovány až do počátku 2. světové války.⁶⁵

---

⁶⁴ KLIMECKI, Michał. *Polsko-ukraińska wojna o wschodnią Galicję 1918–1919 r. Polskie spojrzenie* [online]. [cit. 2022-03-10]. Dostupné z: <http://www.inst-ukr.lviv.ua/files/20/04-01Klimecki.pdf>

⁶⁵ DAVIES, Norman. *Bílý orel, rudá hvězda: polsko-sovětská válka 1919-20 a "zázrak nad Vislou"*. Praha: BB/art, 2006. 311 s. ISBN 80-7341-939-4. s. 27

Myšlenka ohledně polsko-ukrajinského sporu o východní část Haliče přetrvávala především u západoukrajinské mládeže, u které sílily radikální nálady. Mladí Ukrajinci, kteří se kvůli nízkému věku nezúčastnili polsko-ukrajinské války v letech 1918–1919, byli vychováni v duchu radikálně nacionalistické ideologie. Toto období je na Ukrajině spojováno s ikonickým vůdcem Ukrajinské povstalecké armády (UPA) Stepanem Banderou, který se dopouštěl brutálního násilí především na Polácích, ale i Židech. Nelze říci, že etnická nenávist byla výsadou ukrajinských nacionalistů, ale spíše obecným znakem 20. století na území Haliče.⁶⁶ Až do začátku 2. světové války byla Halič i oblast Volyně součástí Druhé polské republiky, což se změnilo ihned po vypuknutí 2. světové války v září 1939, kdy byla východní část Haliče zabrána Sovětským svazem, v jehož rámci byla připojena k Ukrajinské SSR. Naopak ze západu bylo Polsko napadeno nacistickým Německem. Sověti rozdělili Volyn na dvě části, a to na Rovno a Volyň. V roce 1941 Německo obsadilo i část okupovanou SSSR.⁶⁷

Jedna z největších genocidních čistek, Volyňský masakr, se odehrála mezi lety 1943 a 1944. Je odhadováno, že během této tragédie zemřelo 50–60 tisíc Poláků a 2–3 tisíce Ukrajinců. Podobný masakr byl spáchán v roce 1944 v oblasti Východní Haliče, na Podolí, Lubelsku i v Polesí. Historiky jsou tyto události označovány jako volyňsko-haličský zločin 1943–1945. V období mezi únorem 1943 a květnem 1945 zahynulo asi 100 tisíc Poláků, přičemž 300–400 tisíc Poláků bylo přinuceno opustit své domovy. Této katastrofě předcházelo mnoho činů, jak ze strany polské, tak ze strany Ukrajinců. Na jedné straně se formovala Organizace ukrajinských nacionalistů (OUN), kteří by pro nezávislost Ukrajiny obětovali prakticky cokoli. Tato teroristická organizace vznikla na území Haliče v roce 1929. Na straně druhé docházelo ve 20.–30. letech v těchto oblastech k radikální polonizaci, přičemž většinu obyvatel tvořili Ukrajinci či Bělorusové. Byla zde silně omezována ukrajinská práva, rušily se zde ukrajinské školy, zemědělská půda byla rozdělována diskriminačně ve prospěch Poláků, veškeré nápisy byly přepisovány do polštiny. Byly zlikvidovány stovky pravoslavných církví a velká část byla přestavěna na římskokatolické kostely. Tím sílily radikální nálady ukrajinských nacionalistů a polsko-

---

⁶⁶ MOTYKA, Grzegorz. *VOLYŇ 1943: Genocidní čistka – fakta, analogie, historická politika*. Praha: Academia, 2018. ISBN 978-80-200-2857-0. s. 23–24

⁶⁷ SNYDER, Tymothy. *Krvavé země: Evropa mezi Hitlerem a Stalinem*. Praha: Prostor, 2013. ISBN 978-80-7260-280-3. s. 128–136

ukrajinské vztahy se rychlým tempem zhoršovaly.⁶⁸ Mezi polskými Ukrajinci také působila prosovětská Komunistická strana Západní Ukrajiny (KPZU), která byla stejně nelegální jako OUN. Demokracie v meziválečném Polsku fungovala pouze pár let a od roku 1926 se jednalo o vojenskou diktaturu, která se polooficiálně nazývala sanační, tedy ozdravný režim.⁶⁹

Koncem roku 1942 začala Ukrajinská povstalecká armáda uvažovat o vyvolání ozbrojeného povstání, a to nejen proti Polákům, ale i Němcům a Sovětům. Za vhodnou oblast byla vybrána právě Volyně, kde započaly vysídlovací akce všech Poláků i Židů, přičemž významné osoby byly rovnou likvidovány. Za počátek protipolské akce je považováno vyvraždění polské vsi Parośla. Polští obyvatelé byli masakrováni těmi nejbrutálnějšími způsoby, kdy byli svazováni a postupně vražděni sekerami. Oběti byly během celého masakru vražděny i kosami, noži a dalšími zemědělskými nástroji. Banderovci měli však pocit, že plán depolonizace není efektivní, jak si představovali. Na přelomu května a června roku 1943 se rozhodlo o vyvraždění všech Poláků na území celé Volyně. Léto 1943 bylo obdobím vrcholu čistek. Byly zahájeny hromadné útoky na polské obce. Vraždění pokračovalo z jedné vesnice do druhé. Byly zapalovány polské domy, stodoly i celé vsi. Během několika desítek hodin bylo vyhlazeno 99 polských vsí. V srpnu 1943 byla provedena reforma zemědělství, která doporučovala rozdělení majetků povražděných či vyhnaných Poláků, aby byl jejich případný návrat nemožný. Tato vidina možného zisku podnítila další útoky na místní Poláky. Po vstupu Rudé armády na toto území se začaly ukrajinské oddíly přemísťovat z Volyně do Východní Haliče.⁷⁰

Čistky opět nabraly na intenzitě začátkem roku 1944 v oblasti Haliče. Vyvražďování probíhalo ve všech okresech Východní Haliče. Zločiny byly páčány podobnými předměty jako v předešlém masakru. Poté co byla i oblast Východní Haliče obsazena Rudou armádou, vedení UPA zastavilo v září 1944 veškeré čistky, nicméně ještě v prosinci proběhlo poměrně velké množství útoků na polské vesnice. Na jaře 1945 útoky

---

⁶⁸ MOTYKA, Grzegorz. *VOLYŇ 1943: Genocidní čistka – fakta, analogie, historická politika*. Praha: Academia, 2018. ISBN 978-80-200-2857-0. s. 12–36

⁶⁹ KOUBSKÝ, Petr. Co všechno Putin zamlčel. Vyprávíme dějiny Ukrajiny, jak se skutečně odehrály. *Deník N*, 2022.

⁷⁰ MOTYKA, Grzegorz. *VOLYŇ 1943: Genocidní čistka – fakta, analogie, historická politika*. Praha: Academia, 2018. ISBN 978-80-200-2857-0. s. 40–72

začaly ustávat a 21. května 1945 bylo dohodnuto příměří.⁷¹ Jako odvěta Poláků následovala tzv. akce Visla, kdy bylo hlavním cílem přesídlit ukrajinské obyvatele z jihovýchodního území Polska směrem na sever a západ země. V rámci této operace přišlo o život 10 až 15 tisíc Ukrajinců. Někteří ukrajinští obyvatelé Haliče dodnes zastávají názor, že lidé bojující tehdy za Ukrajinu bojovali správně. Ve Lvově je možné zakoupit trička, na kterých je vyobrazen Stepan Bandera či se symboly UPA. V Drohobyczi je vyvěšen Banderův gigantický portrét.⁷²

Východní Halič byla po skončení 2. světové války součástí Ukrajinské SSR v rámci SSSR. Území Volyně a Východní Haliče bylo až do roku 1951 uzavřeno a bylo vedeno jako vojenský prostor. Mezi lety 1957–1959 proběhla další vlna expatriace Poláků z Ukrajiny, o kterou se postaraly sovětské úřady. V 70. letech byla snaha tuto vysídlenou oblast uměle osídlit, přičemž sem byli často převáženi nepohodlní obyvatelé Polské lidové republiky (PLR) a kriminálníci, kteří sem byli posíláni na těžkou práci v lesích. Na tomto území tak žilo velké množství lidí, kteří k němu neměli žádný vztah. V poválečném období měli Poláci velice omezené možnosti kultivovat svoji národní identitu, neboť jim byla odebrána možnost polského vzdělání, tisku i římskokatolické služby. Po změně hranic i rozsáhlém vysídlování zůstalo žít ve Lvovské oblasti malé množství obyvatel polské národnosti.⁷³

Po rozpadu SSSR zůstala Východní Halič nástupnické Ukrajině, přičemž ta západní část patří od konce 2. světové války Polsku. Nezávislost Ukrajiny byla stvrzena všelidovým hlasováním 1. prosince 1991. Po vzniku nezávislé Ukrajiny bylo Polákům umožněno provozovat opět aktivity vedoucí k zachování polské identity. Započalo zakládání a obnovování kulturních, společenských a vzdělávacích organizací. Zdevastované římskokatolické kostely začaly procházet renovacemi. Lvov je považován za důležité centrum polské kultury, kde působí mnoho polských organizací. Jako jedna z prvních byla v roce 1988 ve Lvově založena organizace Towarzystwo Kultury Polskiej Ziemi Lwowskiej. V rámci Lvovské oblasti se Poláci nejvíce koncentrují v oblasti

---

⁷¹ MOTYKA, Grzegorz. *VOLYŇ 1943: Genocidní čistka – fakta, analogie, historická politika*. Praha: Academia, 2018. ISBN 978-80-200-2857-0. s. 40–72

⁷² PUTNA, Martin C. *Obrazy z kulturních dějin Střední Evropy: Halič: Bruno Schulz a literární magie, Stanislavští a řeckokatolická portmoderna*. Vyšehrad, 2018. ISBN 978-80-7429-977-3. s. 286

⁷³ *HISTORIA MIASTA – LWÓW WIELU KULTUR* [online]. [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: https://tyflomapy.pl/HISTORIA_MIASTA_-_LWOW_WIELU_KULTUR_.html

Mościska, kde byla v roce 2002 otevřena střední škola vyučující v polském jazyce. V roce 2003 byla poté v nedaleké polské vesnici Strzelczyska otevřena základní škola vyučující taktéž v polském jazyce.⁷⁴

5.1.2. Historie polské menšiny na Bukovině

Polské osidlování na Bukovině lze rozdělit na následující čtyři období. Za první období lze považovat migraci od 14. století do 2. pol. 18. století, kdy byla Bukovina v roce 1775 převzata Rakouskem. Následovalo období pod rakouskou nadvládou, které trvalo do konce 1. světové války. Další mezník představuje meziválečné období, kdy byla Bukovina připojena k Rumunsku až po anexi severní Bukoviny roku 1944, na což navazuje až po současnost období rozdělení Bukoviny mezi Rumunsko a SSSR.⁷⁵

Polská migrace započala v polovině 14. století za doby panování krále Kazimíra III. Velikého, který zahájil expanzi na území „ukrajinských“⁷⁶ knížectví a dobyl Halič v letech 1349–1352. Koncem 15. století žilo již na území Bukoviny několik desítek tisíc Poláků, kteří se usazovali i v Černovické oblasti. Jednalo se spíše o nucenou, ale i dobrovolnou migraci mezi Moldavským knížectvím a Polským královstvím, mezi kterými fungovala lenní závislost s přestávkami až do 2. pol. 16. století. V 17. století došlo ke zlepšení moldavsko-polských vztahů, což je spojeno s následnou podporou polské kultury na území Bukoviny, k čemuž bezpochyby přispěl i šířící se katolicismus z Polska do Moldavska. Polský kulturní, ale i politický vliv na území Bukoviny dosahoval svého vrcholu za vlády Jana III. Sobieského, kdy se na Bukovině koncentrovaly vlivné polské skupiny. Šlo především o vzdělané obyvatele přicházející z Polska, kteří zde vlastnili majetek.⁷⁷

Po prvním dělení Polska roku 1772 byla Bukovina přiřčena k Rakousku. Za pomoc Rusům v rámci rusko-turecké války v letech 1768–1774 byla Bukovina přidělena Rakousku, což se oficiálně uskutečnilo v lednu 1775. Podle nařízení císaře Josefa II. v roce 1787 byla Bukovina připojena k Haliči. Tato oblast byla nazývána jako Bukovinský či Černovický okres, v jehož čele stál starosta sídlící v Černovicích. Následně byla Bukovina

---

⁷⁴ *Towarzystwo Kultury Polskiej Ziemi Lwowskiej (TKPZL) 1988-2013*. Lwów, 2013.

⁷⁵ KRYSINSKI, Wojciech. *Uroki Bukowiny: Polacy na Bukowinie*. Dekorgraf, 2006. ISBN 978-83-60119-08-2. s. 57

⁷⁶ Termíny jako Ukrajina či Ukrajinec/Ukrajinka se začaly používat od 19. století. Dříve se Ukrajinci nazývali Rusíni a Ukrajina Rusí.

⁷⁷ ZURAWSKI, Kazimierz. *WIESCI Z POLSKI: Polacy w Rumunji*. *WIESCI Z POLSKI*. (8), s. 9–11.

v roce 1848 odpojena od Haliče a prohlášena za samostatnou korunní zemi. V roce 1857 bylo odhadováno, že na Bukovině žilo 13 625 Poláků. V roce 1861 měla Bukovina v Černovicích vlastní parlament, vlajku i státní znak, který byl o rok později schválen císařskými dekretem.⁷⁸

V období, kdy bylo vazalské Moldavské knížectví závislé na Polském království, přicházeli Poláci spíše v podobě útočníků a přinášeli kulturu se šlechticko-feudálním charakterem. Po zániku lenního stavu v roce 1862 se naprosto změnil charakter i společenská struktura polské menšiny na Bukovině. V roce 1867, po vzniku Rakousko-Uherska, kdy byla Bukovina propojena s Haličí a ostatními korunními zeměmi, začaly do této oblasti proudit početné migrace. Zároveň si však Bukovina stále zachovávala politickou a správní autonomii jako samostatná provincie až do roku 1918. Po vzniku Rakousko-Uherska přicházeli na území Bukoviny především úředníci, učitelé a duchovenstvo, kteří byli přiváděni rakouskými orgány. Cílem rakouského císaře bylo co nejvíce zvýšit zalidnění Bukoviny a přilákat další osadníky, a to především řemeslníky a obchodníky, což se také stalo. Po zřízení povinné vojny v oblastech převzatých od Turecka následovala jedna z nejpočetnějších migračních vln, neboť příchod na Bukovinu znamenal osvobození od vojenské služby. Po vypuknutí 1. světové války byla Černovická oblast na krátkou dobu obsazena Ruskem, nicméně Rakousko-Uhersko ji získalo zpět. Ve stejném roce byla uzavřena tajná dohoda mezi Rumunskem a Ruskem o rozdělení Bukoviny mezi tyto dvě země.⁷⁹

Nejstarší polské goralské kolonie na Bukovině se začaly formovat v roce 1803. Patřily mezi ně Kaliczanka, Tereblecze, Głęboka a Stara Krasnoszora. Právě do těchto osad přicházely další a další vlny goralů z města Čadca, což je oblast nacházející se na řece Kysuci na severu Slovenska nedaleko hranic s Polskem a Českou republikou. Někteří Poláci přicházeli do této oblasti pravděpodobně i ze Slezska a různých částí Haliče. Polská populace stále rostla a v důsledku toho začaly vznikat nové sídelní oblasti. Osadníci z Terebleczky a Stare Krasnoszory požádali v roce 1821 císařské úřady o přidělení nových pozemků, na kterých poté začalo hospodařit dalších 80–130 goralských rodin. V roce 1834

---

⁷⁸ KRASOWSKA, Helena a kolektiv. *Świadectwo zanikającego dziedzictwa: Mowa polska na Bukowinie Rumunia – Ukraina*. Warszawa: Instytut Slawistyki Polskiej Akademii Nauk, 2018. ISBN 978-83-64031-84-7. s. 28

⁷⁹ KRASOWSKA, Helena. *Górale polscy na Bukowinie Karpackiej: Studium socjolingwistyczne i leksykalne*. 2006. ISBN 83-86619-44-X. s. 52–55

založilo 30 rodin další polskou vesnici Nowy Sołoniec. O dva roky později vznikla Plesza. Poté asi 40 rodin ze Stare Krasnoszory založilo vesnici Pojanu Mikuli, která byla obsazena sudetskými Němci. Dále vznikla dnes již neexistující vesnice Laurenka, poté Dunawiec, Dawideny – Zrąb, poté Panka, Paltinosa a Dumbrawa. Vesnice Piotrowce Dolne – Arszycyca vznikla v roce 1910. V roce 1911 údajně žilo na Bukovině přibližně 14 000 Goralů. V současné době se polská menšina na Bukovině soustřeďuje především v užších skupinách ve vesnicích Stara Krasnoszora, Piotrowce Dolne, konkrétně v Arszycyca a také v Tereblecze. Na jihu Bukoviny, tedy v rumunské části, pak ve vesnicích Pojana Mikuli, Nowy Sołoniec a Plesza. Na Bukovinu začalo být nahlíženo jako na zemi zaslíbenou. Stále více přibývalo obchodníků, zemědělců i řemeslníků přicházející za volnou půdou. Začala probíhat i vnitrostátní migrace, kdy na Bukovinu mířila především inteligence, díky které začaly vznikat první polské organizace a instituce.⁸⁰

První polská organizace Towarzystwa Bratniej Pomocy w Czerniowcach vznikla v roce 1869. Organizace poskytovala pomoc potřebným a také zpřístupňovala místním Polákům polské publikace. Hlavním impulsem byly události lednového povstání v Polsku. Po několika měsících fungování organizace rozšířila svůj rozsah o další aktivity a byla založena Czytelni Polskiej, která se zaměřovala na činnosti humanitárně-charitativní a kulturně-osvětové. Polské organizace byly později spojeny v jednu organizaci nazvanou Dům polský. Organizace se podílely na vzniku a udržování několika místních tiskových publikací, jako *Ogniwa*, která vznikla roku 1869, *Przegląd Czemiowiecki* v roce 1883 a také *Gazeta Polska*. Právě publikace byly pro místní Poláky velice přínosné, neboť napomáhaly udržet znalost rodné řeči, ale i tradic a zvyků. Udržovaly povědomí o politickém, kulturním, sociálním i ekonomickém dění. O několik let později vznikla organizace polských akademiků *Ognisko*. V roce 1890 pak politická organizace *Kolo Polskie*. Následovalo založení gymnastického spolku *Sokol* v roce 1892 a o pět let později vznikl řemeslný spolek *Gwiazda*.⁸¹

Hlavní etapy vývoje polských spolků na Bukovině byly ovlivněny vývojem mezinárodních událostí, mezi které patřila 1. světová válka, její konec a připojení celé

---

⁸⁰ KRASOWSKA, Helena. *Górale polscy na Bukowinie Karpackiej: Studium socjolingwistyczne i leksykalne*. SOW. ISBN 83-89191-44-X. s. 67–69

⁸¹ BUJAK, Jan. *Książka, czasopismo i czytelnia w życiu Polaków na Bukowinie w XIX i XX wieku* [online]. Akademia Pedagogiczna w Krakowie [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: https://rep.up.krakow.pl/xmlui/bitstream/handle/11716/2767/41_ksiazka_czasopismo_i_czytelnia_j_bujak.pdf?sequence=1. s. 570–575

Bukoviny k Rumunsku. Následovalo rozdělení Bukoviny v roce 1940 a 1944. Největší ránou bylo bezpochyby rozdělení Bukoviny na severní a jižní část, kdy byly téměř všechny snahy a aktivity tamních Poláků znehodnoceny. Nová naděje se objevila až v roce 1990 po rozpadu komunistických režimů ve východní Evropě.⁸²

Po skončení 1. světové války a rozpadu Rakousko-Uherska získává Rumunsko Bukovinu pro sebe a vzniká tzv. Velké Rumunsko, kterému patřilo i Sedmihradsko, velká část Banátu a jižní Dobruža. Bukovina tak stále fungovala jako součást státního útvaru, avšak s centrem v Bukurešti.⁸³ Paradoxně byli právě Poláci jediná etnická skupina hlasující bez váhání pro připojení Bukoviny k Rumunsku.⁸⁴ Pro polskou menšinu bylo toto období zlomové, neboť započaly boje proti nacionalismu a rumunizaci. Toto období je především období repatriací Poláků do rodné země. Velká část všeho, co Poláci doposud na Bukovině vybudovali, byla ztracena. Další vlna reemigrace započala po vstupu armády polského generála Lucjana Żeligowského v roce 1919. Vracela se především tamní inteligence, absolventi univerzit i studenti. Tyto rozsáhlé návraty do vlasti měly za následek ztrátu významných autorit podílejících se na soudržnosti polské menšiny na Bukovině. Přibližný rozsah repatriace byl zjištěn pomocí voličů do městské rady v Černovicích. Ten v roce 1910 činil asi 15 500 obyvatel polské národnosti. V roce 1926 tento počet klesl na pouhých 1 273 voličů. Poláci na Bukovině představovali přibližně 5,4 % obyvatel z celkové populace. V rámci celého Rumunska tvořili pak 0,4 % obyvatel. Jedna z největších ran bylo znárodnění a zároveň rumunizace soukromých škol v roce 1922. Polští učitelé byli navraceni do Polska a na školách probíhala výuka pouze v rumunském jazyce. Znovuotevření soukromých škol pak proběhlo až v roce 1925. Následně byla založena organizace Polska Macierz Szkolna, která si získala mezi tamní polskou populací velkou podporu. I díky darům z Polska se podařilo v roce 1931 založit jedenáct základních škol, dále čtyřleté gymnázium, tříletou odbornou školu a také osm polských jazykových kurzů.

---

⁸² BUJAK, Jan. *Książka, czasopismo i czytelnia w życiu Polaków na Bukowinie w XIX i XX wieku* [online]. Akademia Pedagogiczna w Krakowie [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: https://rep.up.krakow.pl/xmlui/bitstream/handle/11716/2767/41_ksiazka_czasopismo_i_czytelnia_j_bujak.pdf?sequence=1. s. 570–575

⁸³ KRASOWSKA, Helena a kolektiv. *Świadectwo zanikającego dziedzictwa: Mowa polska na Bukowinie Rumunia – Ukraina*. Warszawa: Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk, 2018. ISBN 978-83-64031-84-7. s. 31

⁸⁴ ANGHEL, Florin. *POLSKIE SPOŁECZNOŚCI W WIELKIEJ RUMUNII (1918-1940)* [online]. Bukareszt, 1996 [cit. 2022-03-04]. Dostupné z: <https://ojs.tnkul.pl/index.php/sp/article/download/3233/3264/>

V roce 1935 bylo rumunským ministerstvem školství zakázáno vyučovat menšinové jazyky všem učitelům, kteří byli placeni ze státního rozpočtu. Pouze na školách s určitým procentem studentů polské národnosti se mohly vyučovat v polštině dvě hodiny týdně. V roce 1935 se začaly na rumunském území projevovat fašistické tendence. Mezi katolickým duchovenstvem začali pracovat nacisté, a to především mezi Poláky a Němci. Po vypuknutí 2. světové války se z polských vojáků stali uprchlíci, kteří pochodovali 18. září 1939 přes Bukovinu, a tak se staly Černovice jednodenním hlavním městem Polska. V 2. světové válce se Rumunsko připojilo na stranu Osy a bojovalo proti Sovětskému svazu. V tomto období byla činnost polských organizací přerušena. V roce 1940 dal Sovětský svaz Rumunsku ultimátum, kdy požadoval navrácení Besarábie a také severní Bukoviny, která mu však nikdy nepatřila. Rumunsko s tímto ultimátem souhlasilo, neboť se chtělo vyhnout sovětskému útoku a vyklidilo toto území. Po anexi území Sověty následoval exodus tamních Němců. O rok později Rumunsko dobylo tuto oblast zpět. Moskevská smlouva pak v roce 1944 rozdělila opět území Bukoviny na severní a jižní, přičemž severní část patřila SSSR, tedy Ukrajinské SSR a jižní část zůstala Rumunsku. Jedna z nejvíce zasažených polských vesnic byla Pojana Mikuli. Vesnice byla 1. května 1944 vypálena rumunskými vojáky a nacisty. Přeživší obyvatelé se vraceli až v lednu 1945.⁸⁵

Po skončení 2. světové války odstartovala repatriace Poláků na Bukovině. Zemi opouštěly celé rodiny i jednotlivci všech profesí. Většina Poláků odcházela do oblasti Dolního Slezska. Mezi lety 1945–1947 se uskutečnil největší repatriční proud, ve kterém se přesunulo okolo 45 000 Poláků. Navracející se Poláci s sebou přinesli do rodné vlasti mnoho tradic a zvyků, které se na území Bukoviny budovaly několik staletí. Zachování kulturní identity vedlo ke vzniku dvanácti bukovinských folklorních souborů v Polsku. Několik rodin v tomto období přišlo i do Československa, a to na základě uzavřené dohody z 10. prosince 1946 s československou repatriční komisí. Údajně se jednalo o 409 osob, které se následující rok usadily v tehdejším Československu, přičemž přibližně polovina zůstala na území dnešního Slovenska a druhá polovina v dnešní České republice. Veškeré

---

⁸⁵ KRYSINSKI, Wojciech. *Uroki Bukowiny: Polacy na Bukowinie*. Dekorgraf, 2006. ISBN 978-83-60119-08-2. s. 52–55

společenské, politické, kulturní, náboženské i sportovní polské organizace byly během komunistického režimu zcela zničeny.⁸⁶

Polská vesnice Stara Krasnoszora (Stara Huta)

Stara Krasnoszora je tamními Poláky nejčastěji nazývaná jako Stara Huta. O polské vesnici Stara Huta, ležící jihozápadně od Černovic, se objevují první zmínky v roce 1431. Původně byla rozdělena na dvě části, a to na dolní a horní. Dolní část patřila klášteru a horní obývali různí vlastníci. V roce 1696 koupil horní část jeden z Poláků. Později začali do dolní části vesnice přicházet Němci, skláři z českých Sudet, kteří zde postavili sklárnu, díky čemuž získalo obživu i několik místních Poláků. V osadě dominovali obyvatelé německé národnosti, avšak v roce 1803 přišlo několik desítek rodin z Čadecké oblasti a kolonie Goralů se v této oblasti začala rozrůstat. Němci si s Poláky velmi rozuměli, často vznikala smíšená manželství. Poláci se učili německá slova a Němci naopak polský jazyk. Často místní hovořili smíšeným jazykem, kdy byla některá slova ve větě německá, jiná polská. Polské organizace napomáhaly rozkvětu polské kultury a tamního života, kdy například v roce 1906 organizace Czerniowieckie Koło Towarzystwa Szkoły Ludowej vybavila polskou školu ve Staré Huti knihami a časopisy. V roce 1918, kdy byla Bukovina připojena k Rumunsku, byly dosavadní německé nápisy nahrazeny rumunskými. Stará Huta byla administrativně připojena k obci Baniłowa. Anexe Bukoviny a odsun Němců v roce 1944 byly pro mnoho Poláků velkou ránou. Mnoho německých domů ve Staré Huti stojí dodnes. Po 2. světové válce byl zaveden státní jazyk ruština, přičemž mnoho Poláků vesnici opustilo a navraceli se do Polska. Postupně byl zaveden ruský jazyk i ve školách. Ve Staré Huti bylo zřízeno družstvo (kolchoz) na způsob JZD v ČSR, ve kterém místní Goralé pracovali. Nejvyšší místa v kolchozu zastávali obvykle Rusové. Po vzniku samostatného ukrajinského státu v roce 1991 byl zaveden jako úřední jazyk ukrajinština. Kolchoz byl zlikvidován a mnoho obyvatel přišlo o obživu. Muži hledali práci na stavbách a často odjížděli za prací do zahraničí, především do Ruska, Polska či Německa. Až v roce 1995 získala vesnice zpět svá venkovská práva. Občané si tak mohli volit, kdo bude stát v čele obce apod. Národnostní pestrost Staré Huti, stejně jako celé Bukoviny, se stále zachovává

---

⁸⁶ SKIBIŃSCY, Wilhelm i Andrzej. *REEMIGRANCI POLSCY Z POGRANICZA UKRAINY I RUMUNII PO 1945 ROKU NA ZIEMI LUBUSKIEJ* [online]. 2004 [cit. 2019-03-02]. Dostupné z: http://www.roznieklubuski.uz.zgora.pl/wydania/tom_30/RL_T30_1_Skibinski_Skibinski.pdf

až dodnes. Poláci zde tvoří největší menšinu, žije zde také mnoho Rumunů, Ukrajinců, Rusů i Bělorusů.⁸⁷

Polská vesnice Piotrowce Dolne – Arszyca

První zmínka o této vesnici pochází z roku 1610. Údajně se do vesnice přesídlilo v letech 1895–1910 asi 30 polských rodin z Nowého Solonce, kteří nejdříve odešli do Bosny a poté zpět do této oblasti. V roce 1910 migrovaly další goralské rodiny z Nowého Solonce s cílem nalézt zde lepší podmínky pro život. Mezi lety 1910 a 1920 přišlo opět asi dalších 170 rodin. Přestože se ve vesnici střetávalo mnoho odlišných kultur a tradic, Poláci si vždy dokázali zachovat vlastní identitu, především jazyk. Arszyca je oddělená od osady Piotrowce Dolne a tvoří jakousi samostatnou vesnici, která je obývána polskou populací. V roce 1939 zde žilo asi 120 polských rodin, které se zabývaly hlavně zemědělstvím, chovem zvířat a prací v lesích. Po vstupu Sovětské armády do Arszycy v roce 1940 byl zvolen předsedou zastupitelstva obce Rus, který se oženil s místní Polkou, díky čemuž byli místní Poláci respektováni. Když vstoupila sovětská armáda do Arszycy podruhé v roce 1944, vztahy mezi Rusy a Poláky nebyly tak přívětivé. Nové úřady zavedly zákaz vycházení. Polští muži byli posláni na frontu a ženy s dětmi zůstaly doma samotné. Život byl najednou o mnoho těžší. Byly zavedené vysoké daně a obyvatelé trpěli nedostatkem potravin i financí.⁸⁸

5.2. Prvky hmotné kultury Poláků na Ukrajině

Tato část práce je věnována prvkům hmotné kultury Poláků ve Lvovské oblasti a na Bukovině. V této části je zohledněna Lvovská oblast a celá Bukovina, tedy ukrajinská i rumunská část. Je zde přiblížena polská tradiční kuchyně a pokrmy, které Poláci připravují v období dvou nejvýznamnějších svátků, tedy na Vánoce a Velikonoce. Dále jsou zde představeny lidové kroje i folklorní soubory. Jsou zde popsána i polská obydlí, přičemž hlavní otázkou je, zda jsou něčím specifická a zda se odlišují od obydlí majority a ostatních etnik.

---

⁸⁷ KRASOWSKA, Helena. *Górale polscy na Bukowinie Karpackiej: Studium socjolingwistyczne i leksykalne*. SOW. ISBN 83-89191-44-X. s. 80–82

⁸⁸ KRASOWSKA, Helena. *Górale polscy na Bukowinie Karpackiej: Studium socjolingwistyczne i leksykalne*. SOW. ISBN 83-89191-44-X. s. 84–85

5.2.1. Tradiční kuchyně polské menšiny

Kuchyně polské menšiny ve Lvovské oblasti i na celé Bukovině je značně pestrá, neboť zde Poláci žili a stále žijí v kontaktu s mnoha odlišnými kulturami. Tamní kultura byla formována střetem mnoha etnik, mezi které patřili Židé, Němci, Maďaři, Rusové, Arméni, Slováci či Romové. Integrací jednotlivých kultur se tato etika navzájem ovlivňovala a stejně tak tomu bylo i v případě tradiční kuchyně polské menšiny. Nicméně v obou oblastech se stále připravují pokrmy polské kuchyně, což je pro tamní polskou menšinu významný prvek projevující polskou etnicitu.

Přestože Lvovská oblast patřila Polsku až do 30. let 20. století, následné období pod nadvládou Ukrajinské SSR v rámci Sovětského svazu, dokázalo za několik desítek let ovlivnit mnoho kulturních prvků, jako například jazyk, ale i kuchyni, kterou Poláci v současné době připravují. Přestože se Lvovská oblast nachází geograficky velice blízko Polské republiky a mohlo by se zdát, že díky tomuto faktoru bude polská kuchyně zachována, není tomu tak. Polská kuchyně je v současnosti nejvíce ovlivněna ukrajinskou a ruskou kuchyní. Poláci ale vaří v menší míře i rumunské pokrmy.

Na ukrajinské Bukovině je polská kuchyně ovlivněna ukrajinskou a ruskou kuchyní velice podobně jako je tomu ve Lvovské oblasti. Nicméně v oblasti Černovic lze vidět o něco silnější vliv rumunské kultury, což se odráží i v přípravě pokrmů polské menšiny. Tamní Poláci zařazují rumunská jídla do jídelníčku téměř dennodenně a jsou součástí každé polské domácnosti, což je zcela pochopitelné, neboť na tomto území žilo a stále žije mnoho Rumunů, kteří sem přesídlili především v meziválečném období, kdy patřila celá Bukovina Rumunsku. Při porovnání severní a jižní Bukoviny jsou rozdíly v připravovaných pokrmech minimální. Na té jižní straně, rumunské, lze vidět ještě o něco větší rumunský vliv. V této oblasti Poláci připravují i rumunské polévky, tzv. *ciorby*, které polská populace na ukrajinské Bukovině nevaří. „*Pokrmy tady vaříme různé. Vaříme podle toho, co máme zrovna doma. Často připravujeme naše polská tradiční jídla, která jsem se naučila od mámy a babičky, ty chutnají nejlépe. Vaříme ale i rumunská jídla, jako mamalygu z kukuřičné mouky a se sýrem. Z kukuřičné mouky vaříme také tzv. malaj. Je to sladké jídlo, které nejčastěji připravuji s jablky. Tyto oba pokrmy máme od Rumunů. Dále vaříme goląbki, pierogi, bigos,*“⁸⁹ uvedla Maria žijící na ukrajinské Bukovině.

---

⁸⁹ Rozhovor s Marií, Arszycyca, září 2021

Poláci vaří převážně z prostých a lehko dostupných surovin, jako jsou brambory, rýže, pšeničná mouka, vejce, smetana, ovoce a zelenina. Maso se připravuje spíše příležitostně a není na jídelníčku každý den. Především na Bukovině, kde má téměř každý hospodářství a pole, Poláci vaří z domácích surovin. Maso se připravuje spíše o víkendu a o svátcích, jako jsou Vánoce a Velikonoce, které jsou pro polské katolíky nejdůležitější.

Pokrmý na Vánoce

Vánoce jsou pro polskou menšinu výjimečně důležitý svátek, který je spojován s tradičními pokrmy polské a ukrajinské kuchyně. Se Štědrým večerem je jednoznačně spjato podávání *oplatku* s medem a také pokrmu zvaného *kutia*. Při štědrovečerní večeři musí být na stole přichystáno vždy 12 pokrmů symbolizujících 12 apoštolů.

„Tady na západě Ukrajiny ve Lvově vaříme polskou i ukrajinskou kuchyni, protože zde žijí Poláci a Ukrajinci dohromady, je tady značná asimilace. V období Vánoc vaříme od každého něco, ukrajinskou i polskou kuchyni. Vaří se barszcz, kutia, kapr, pierogi s houbami a golqski,“⁹⁰ vyprávěl pracovník TKPZL ze Lvova.

„Polská jídla vaříme vždy na svátky. Vánoce a Velikonoce jsou pro nás spojené s polskými pokrmy. V období svátků se tady navštěvujeme s ukrajinskými i rumunskými sousedy navzájem, takže oni ochutnávají naše pokrmy a my zase jejich. To je tady takový zvyk. Na Vánoce musí být na stole přichystáno 12 tradičních jídel. První se podává oplátek s medem a kutia. Potom už si každý bere, na co má chuť. Připravují se pierogi a golqski. Dále nesmějí chybět ryby, třeba kapr nebo sled. Dále se připravují houby na různé způsoby, nejčastěji houbová polévka. Máme velice rádi kompoty, sušené ovoce, jako jablka nebo švestky,“⁹¹ popisovala Maria z ukrajinské Bukoviny.

Pokrmý na Velikonoce

Období Velikonoc je spojeno s několika hlavními tradičními pokrmy, které polská menšina připravuje. Na Velikonoce nesmí chybět tradiční chléb *paska*, který symbolizuje zdraví. Dále se připravují vejce na několik způsobů, a to jak ke konzumaci, tak na ozdobu v podobě kraslic. Ty jsou symbolem zrodu. Uzeniny, jako šunka a klobásy symbolizují hojnost. Pouze na Velikonoce se vaří bílý *barszcz*, který je odlišný od klasického receptu.

---

⁹⁰ Rozhovor s pracovníkem TKPZL, Lvov, září 2021

⁹¹ Rozhovor s Marií, Arszycyca, září 2021

„Na Velikonoce pečeme tradičně chléb, tzv. pasku. Vaříme vejce, která samozřejmě barvíme a zdobíme. Na Velikonoce se vždy musí připravit takový ostřejší salát z červené řepy, křenu, octa, soli a citronové šťávy. Uprostřed stolu bývá umístěn pečený beránek s marcipánem. Na stole nesmí chybět šunka a domácí klobásy. Někteří připravují talíř s celou upečenou vepřovou hlavou a s vejcem v tlamě. Někdy se připravují i míchaná vejce. Dále vaříme bigos s dušeným zelím. Bílý barszcz se smetanou, klobásou a křenem se vaří vždy jen na Velikonoce. Jako dezert jsou nejdůležitější velikonoční bábovičky, tzv. babeczki wielkanocne, dále koláče, dorty, v bohatších domácnostech se peče čokoládový dort,⁹² vyprávěla Maria. „Před Velikonocemi dodržujeme půst 40 dní, který očisťuje tělo i mysl. Postní pokrmy mohou být zajímavé a chutné, i když jsou to jídla jen z mouky, ovoce, zeleniny a mléčné výrobky,⁹³ uvedla Alžběta.

Obrázek 3 Oběd u Polky Terezy, podávají se goląbki, mamalyga se sýrem, toć a domácí kuře

Zdroj: Foto vlastní

---

⁹² Rozhovor s Marií, Arszyc, září 2021

⁹³ Rozhovor s Alžbětou, Sambor, září 2021

Pokrm

Oplatek neboli obětní dar, který nesmí chybět u štědrovečerního stolu, je velice tenké a křehké těsto. Je vyroben pouze z bílé pšeničné mouky a vody. Nepřidává se ani droždí. Pro katolíky je tento vánoční oplatek znamením přátelství i lásky a symbolizuje smíření. Tento zvyk není výlučně polský, vyskytuje se i na Ukrajině či v České republice.⁹⁴

Paska je tradiční chléb ve tvaru válce, na Velikonoce se tradičně plete ve tvaru copu či se jinak zdobí. Těsto je jako na klasický kvasnicový chléb. Připravuje se i na svatbách pro požehnání nevěsty a ženicha, kdy se nijak nezdobí a uprostřed se nechává otvor na sůl.

Barszcz, česky boršč, je sytá polévka původně pocházející z ukrajinské kuchyně. Tato polévka z červené řepy se v současnosti vaří na celém území Ukrajiny, ale i v Rumunsku a Polsku. Do barszcze patří mimo červené řepy kořenová zelina, rajčatový protlak, kopr a maso, nejčastěji hovězí. Dochucuje se klasickým či jablečným octem. Obvykle se podává se zakysanou smetanou.

Bigos někteří považují za hlavní chod, někteří spíše za polévku. Bigos je původem tradiční polský pokrm. Jedná se o pečenou směs kysaného zelí, mrkve a cibule. Dále se přidává obvykle kombinace vepřového a hovězího masa krájeného na kousky, uzená klobása a slanina. Poměrně důležitá je směs koření, která celému pokrmu dodá tu správnou chuť. Do bigose patří bobkový list, nové koření, jalovec, kmín a majoránka. Někdo přidává houby, sušené švestky či rajčatový protlak.⁹⁵ Tento pokrm je připravován tradičně na Velikonoce, ale i běžně v průběhu roku, a to jak na Bukovině, tak v okolí Lvova.

Gołąbki jsou velice oblíbený pokrm, jak ve Lvovské oblasti, tak na celé Bukovině. Nejdříve se připravuje směs z mletého masa, rýže, mrkve a cibule, která je následně balena do zelného listu. Poté se gołąbki dávají zapéct do trouby, někdy se při zapékání přidává i rajský protlak. Původně se jedná o polský pokrm.

Mamałyga je kaše z kukuřičné mouky, která se nejčastěji podává posypaná tvrdým sýrem. Je ale připravována i s volským okem či na sladko. Kukuřičná kaše si našla své místo na polském jídelníčku pro svoji jednoduchost a rychlou přípravu. Mamałygu nejvíce

---

⁹⁴ GAZETA POLSKA: *Bukowiny* [online]. Grudzień, 2009 [cit. 2022-03-18]. Dostupné z: http://bukpolonia.cv.ua/images/gazetapolskabukowiny/2009/2009_N31.pdf

⁹⁵ GAZETA POLSKA: *Bukowiny* [online]. Grudzień, 2016 [cit. 2022-03-18]. Dostupné z: http://bukpolonia.cv.ua/images/gazetapolskabukowiny/2016/2016_N116.pdf

vaří na Bukovině. Ve Lvovské oblasti je připravována také, ale méně často. Mamałyga je tradiční rumunské jídlo.

Pierogi jsou velice oblíbené téměř ve všech východoevropských zemích, přičemž původně pocházejí z Ruska a Ukrajiny. Pierogi jsou vyráběny z těsta, které se plní různými náplněmi. Jako náplň postačí brambory, zelí či houby. Někdy jsou plněny i masovou směsí. Pierogi jsou velice často součástí jídelníčku po celé zemi. Poláci tento pokrm vaří na celé Bukovině i ve Lvovské oblasti.

Toć je smažený pokrm ze strouhaných brambor. Bramborová hmota se připravuje pouze z jemně strouhaných uvařených brambor, soli a smetany. Nepřidává se ani vejce, postačí smetana, která brambory spojí. Poté se asi dva centimetry tlusté placky smaží na vepřovém sádle či oleji. Poláci často polévají toć smetanou. Tento chutný pokrm je připravován především na Bukovině, kde ho Poláci převzali od Němců.

Kutia je sladký jednoduchý a velice oblíbený pokrm. Připravuje se z uvařených pšeničných zrn, máku, medu, rozinek a sladké smetany. Někdy přidávají i nasekané mandle. Tento pokrm je jednoznačně spojený s obdobím Vánoc, kdy se připravuje. Nicméně je běžně připravovaný třeba i k obědu či večeři. Kutia je původně pokrm ukrajinský a ruský. V současnosti je hojně připravován polskou menšinou na Bukovině i ve Lvově a jeho okolí.

Malaj je původně rumunský sladký pokrm z kukuřičné mouky. Připravuje se z kysaného mléka, cukru, oleje a vajec. Obvykle se používá směs kukuřičné a pšeničné mouky. Dále se přidává ovoce dle volby, nejčastěji jablka, hrušky či višně. Malaj je oblíbený především na jižní i severní straně Bukoviny.

Babeczki wielkanocne jsou malé bábovky, které se pečou vždy na Velikonoce, někteří je ale připravují i během roku jako dezert. Těsto je z pšeničné mouky, cukru, vajec, mléka a oleje. Složení je opět prosté, jako u většiny receptů. Tyto bábovky se pečou na Bukovině i ve Lvovské oblasti.

Bliny jsou pokrm nejčastěji připravovaný na sladký způsob. Bliny se původně připravovaly ze směsi pohankové a pšeničné mouky. Někdy se však používá pouze mouka pšeničná. Přidává se droždí, mléko, vejce, olej, sůl a cukr. Na bliny se klade domácí zavařenina a smetana. Bliny jsou oblíbené po celé Ukrajině, nicméně připravují je i Poláci na jižní Bukovině. Tento pokrm pochází z ruské kuchyně.

5.2.2. Tradiční kroje a folklorní soubory Poláků na Ukrajině

Založené folklorní soubory a s tím spojené tradiční kroje jsou vnímány polskou menšinou jako důležité kulturní dědictví. Každé vystoupení doprovázené polskými lidovými písněmi této menšiny připomíná polský původ i vztah k rodné zemi a upevňuje jejich etnické vědomí. Tato oblast kultury je pro polskou menšinu jedna z nejdůležitějších, což bylo znát i při samotných rozhovorech, kdy Poláci na folklorní soubory i kroje často poukazovali. Ve Lvově se místní Poláci pyšní především dvěma hudebními soubory, jimiž jsou chór *Echo* a kapela *Wesoły Lwów*. Na Bukovině jsou pak vyzdvihovány folklorní soubory *Wianeczek* z vesnice Piotrowce Dolne a *Dolinianka* ze Stare Krasnoszory vystupující v tradičních čadeckých krojích.

Chór Echo

Sbor byl založen v květnu 1989 a navazuje na tradici lvovského pěveckého sboru *Echo Macierz*, který vznikl v roce 1887. Jedná se o smíšený sbor 35 osob, jehož mottem jsou slova „*Píseň k srdci – srdce k vlasti*“. Mezi úspěchy patří repertoár mající přes 270 písní. Dále bylo zorganizováno 15 tematických programů k příležitostem polských svátků, státních výročí a katolických slavností. Sbor již uspořádal přes tisíc koncertů ve více než 120 polských městech. Sbor zpívá polské národní, lidové, duchovní i populární písně, jak v Polsku, tak na Ukrajině. Pro místní polskou populaci jsou tyto koncerty další příležitost k setkávání se. „*Máme tady chór a kapelu, které vystupují běžně na různých místech na Ukrajině a jezdí vystupovat i do Polska. Při vystupování nosí své úbory. Poláci tady ze Lvova chodí na jejich koncerty velice rádi, protože si díky nim společně zazpívají naše písně.*“⁹⁶

Wesoły Lwów

Kapela byla založena v roce 1989 ve Lvově. Pravidelně se účastní událostí oslavujících dny nezávislosti Polska 3. května a 11. listopadu, kdy pořádá koncerty v ulicích Lvova i v dalších městech. Účastní se mezinárodních festivalů a organizuje koncerty pro Poláky, které navštěvují Lvov. Kapela zpívá především národní a lidové polské písně, které většina

---

⁹⁶ Rozhovor s pracovníkem TKPZL, Lvov, září 2021

Poláků zná. Koncerty této kapely se odehrály již na více než 80 místech v Polsku, Litvě, Belgii, Německu i Francii.

Wianeczek

Činnost folklorního souboru Wianeczek započala v květnu 1991. Nápad založit folklorní spolek vznikl díky návštěvě polského souboru Jastrowiacy, kteří přijeli v roce 1990 na událost *Dni Kultury Polskiej* v Černovicích. Díky blížícímu se rozpadu SSSR bylo již možné cestovat na Ukrajinu, čehož polský soubor z Jastrowie využil a navštívil tak tuto událost, která se konala poprvé po 50 letech. Mnoho občanů z Jastrowie mělo své příbuzné v Piotrowcach Dolnych, neboť se někteří v rámci repatriací navrátili do rodné země a jiní zůstali. Proběhlo tak shledání rodin a starých přátel. Tamním Polákům se vystoupení souboru Jastrowiacy tak zalíbilo, že v nich rozpoutalo touhu mít vlastní folklorní soubor, který jim bude připomínat vztah k rodné zemi.

Zanedlouho po této návštěvě vznikl soubor nazvaný Wianeczek, který měl hned od počátku 40 členů. Vznik souboru je pro Poláky velice důležitý, neboť posiluje jejich etnické vědomí. Wianeczek vede Maria Malicka, která vždy vystupuje spolu s ostatními. Wianeczek se každoročně účastní mezinárodního festivalu *Bukowińskie Spotkania*. „*Když nás pozvou na nějakou kulturní událost, rádi se zúčastníme. Máme naše kroje, které mám tady pověšené. Je tady košile, spodnička, sukně i zástěrka. Naše kroje pocházejí z města Čadca, stejně tak jako kroje Poláků na rumunské Bukovině i ve Stare Huti. Tyto kroje jsou až na malé detaily téměř stejné. Odlišují se některými barvami a zdobením,*“⁹⁷ uvedla Maria.

---

⁹⁷ Rozhovor s Marií, Arszycyca, září 2021

Obrázek 4 Maria ukazující vlastní kroj ze souboru **Wianeczek**

Zdroj: Foto vlastní

Kroje souboru Wianeczek

Kroje bukovinských Goralů jsou vyráběny z několika druhů materiálů, a přestože na první pohled vypadají jednoduše a prostě, mají mnoho drobných ozdob. Většina kostýmů pro Wianeczek byla vyrobena goralskými předky na Bukovině. Některé kroje se musely šít nové, neboť ty původní byly poškozené. Dámské kroje se skládají z košile či halenky a sukně.

Koszule neboli košile jsou šité z tkaného plátna, kdy se tenká lněná nebo konopná příze ručně tkala na stavu, poté prala a bělila na slunci. Košile, které mají rozepínání jen do poloviny břicha, se nazývají *pazuchy*. Později se na košile začaly vyšívát korálky kulatého tvaru, nejvíce červené, ale i bílé, modré, žluté, zelené a námořnické modré barvy. Ramena jsou vyšívána červenými korálky s různými květy. Rukávy košile jsou široké, nabírané a konce rukávů jsou zakončené manžetami ze stejného materiálu. Někdy bývají manžety zdobené našitými korálky, kde opět většinou dominuje červená barva. Košile se zapínají na knoflíky ladící barvou vždy ke košili. Límce košile jsou barevně velice pestré, nicméně opět zde převládá červená barva, někdy tvoří límec jemná krajka.

Spódnice neboli sukně jsou obvykle vyráběny z vlněného saténu, zřídka ze saténu, hedvábí či jiného materiálu. Na sukních se objevují různé barvy s květinovými motivy, černé vzory a našité stuhy. Překlady na sukních se tvořily ručně a přezehlovaly se. Čím širší pás sukně se ušil, tím lépe sukně působila.

Fortuch je šitý z bílého tenkého materiálu podobně jako sukně, stejně tak je i široký. Ve spodní části se přiřívají ručně vyráběné háčkované krajky z tenkých lněných nití. Fortuch se nosí pod sukní a má tak funkci spodničky.

Zopaska neboli zástěra je šita rovněž z bílé látky a nosí se přes sukni. Spodní zakončení bývá lemované krajkou, nad kterou se obvykle vyšívají motivy květů či jiné ornamenty. Zopaska vždy musí ladit se sukní.

Na hlavách nosily dívky původně *wianki* neboli věnce z živých květin, někdy si dávaly květiny přímo do vlasů. V současnosti se věnce nosí méně často. Některé dívky nosí pouze stuhy, kterými se zdobí pletené copy. Vdané ženy nosily na hlavách obvykle šátky různých barev, což už se v současnosti nosí jen zřídka. Ženy si zdobí krk červenými korálky, které jsou navlečené na šňůrce. Obvykle se nosí těchto šňůrek více.

Na nohách se nosí bílé punčochy pletené z vlny, tzv. *pańczochi*. Dívky nosí boty na podpatku, pantofle neboli *słapki*, či boty na šněrování tzv. *kyrpce*. Kyrpce nosí ženy i muži a jsou používány dodnes. Jedná se o obuv z hovězí či vepřové kůže.

Pánské košile jsou vyráběné z jemně tkaného plátna a jejich výroba probíhá stejně jako u košil dámských. Košile se vyšívaly barevnými nitěmi a zdobily korálky. Límeček košile je klasický, někdy zdobený. Pánské košile mívají z přední strany na prsou zdobení, nejčastěji květy a lístky uspořádané v jedné či ve dvou vertikálních řadách.

Letní kalhoty, tzv. *gacie*, jsou šity z tenkého světlého plátna, které bývá silnější než látka na košile. Kalhoty se zavazují na šňůrku. Zimní kalhoty neboli *nogawice* jsou tkané ze silné tmavé vlny. Zapínají se na knoflík a zavazují se na kožený opasek.

Na košilích nosí muži bundu či vestu z kůže, tzv. *kiptar*, který bývá zdoben jemnými květy. V zimě se navíc nosí kabáty z ovčí kůže. Muži na hlavách nosí obvykle kulatý černý klobouk.⁹⁸

---

⁹⁸ KRASOWSKA, Helena. BUKOWINA: *Mala ojczyzna - Pietrowce Dolne*. Pruszków: Rachocki, 2002. ISBN 83-86379-76-6. s. 65-67

Dolinianka

Folklorní soubor Dolinianka vznikl v roce 1998, a to díky iniciativě místních čadeckých Goralů i fungující pobočce Wiejskie Społeczne Towarzystwo Kultury Polskiej im. Jana Pawła II. „Dolinianka představuje tradice a zvyky našich předků. Tančíme energické goralské tance. Naše vedoucí je Regina Kaluska. Každoročně se účastníme festivalu Bukowinskie spotkanie. V souboru tančí děti a počet členů se často mění, proto nevím, kolik nás je. Tančí tady děti do 9. třídy, pak většina odchází do měst studovat. Objevují se zde snahy o založení dospělého týmu Dolinianky. Nescházíme se pravidelně, ale vždy když se domluvíme. Nejčastěji nacvičujeme před vystoupeními,“⁹⁹ řekla Katarzyna, jedna z členek souboru.

Kroje souboru Dolinianka mají stejný původ jako Wianeczek, proto i podoba krojů je až na detaily stejná. Původ krojů stejně tak jako čadeckých Goralů na Bukovině sahá do oblasti Čadca nacházející se na severu Slovenska na hranici s Polskem a Českou republikou, proto se někteří tamní Poláci nazývají spíše jako Slováci. Do Čadci údajně Poláci přišli z okolí Těšínska a Mazovska, míst nacházejících se na severovýchodě Polska.

Obrázek 5 Soubor Dolinianka v goralských krojích, Stara Krasnoszora, ukrajinská Bukovina

Zdroj: Facebook/Dolinianka Zespół Górali Czadeckich

---

⁹⁹ Rozhovor s Katarzynou, Stara Krasnoszora, září 2021

Stejný původ mají Poláci a jejich kroje na rumunské Bukovině, kteří v rámci celé Bukoviny migrovali. Mnoho čadeckých Goralů přišlo do Piotrowcach Dolnych z vesnice Nowy Sołonec, což je převážně polská vesnice nacházející se na rumunské Bukovině. Nicméně kultura této etnické skupiny, obývající obě strany Bukoviny, je na základě společného původu téměř stejná. Čadecké kroje tak prezentují i Poláci z Pojany Mikuli prostřednictvím souboru *Mala Pojana*. Ve vesnici Nowy Sołonec vystupují Poláci ve folklorním souboru *Soloczanka*.

Na základě obrázků č. 5 a 6 je patrné, že kroje čadeckých Goralů z jižní a severní Bukoviny jsou až na nepatrné detaily totožné. Odlišují se spíše ornamenty na ramenou a *zopaska* mívá v dolní části jiné zdobení. Někdy se odlišují i barvy na sukních a barevnost pruhů. Diferenciačním prvkem bývá střih límečků. Nicméně je poměrně obtížné jednoznačně určit, čím přesně se kroje jednotlivých souborů liší, neboť někdy mívají i členové jednoho souboru kroje lehce odlišné.

Obrázek 6 Soubor Mala Pojana v goralských krojích, Pojana Mikuli, rumunská Bukovina

Zdroj: Facebook/Ansamlul Mala Pojana

5.2.3. Polská obydlí na Ukrajině

Polská obydlí se architektonicky od majority a ostatních etnických menšin ve Lvově a okolí nijak výrazně neliší. Ve Lvovské oblasti je v tomto směru značná asimilace, neboť Poláci zde žijí v bytech a domech, které nejsou ničím odlišné, a nelze zde hledat žádné specifické prvky. Lvov je město s více než 700 tisíci obyvateli, kde naprostá většina polské populace žije v bytech. Ve městech jako je Sambor, Drohobycz či vesnice Łanowice, Strzelczyska nacházejících se ve Lvovské oblasti se architektonicky polská obydlí rovněž neliší, nicméně tamní Poláci většinou polská obydlí rozeznají. Fasády Poláků mívají světlé barvy, avšak není to znak, který lze jednoznačně spojovat jen s polskými domy. *„Polské domy se nestavějí nijak odlišně, jsou to obyčejné domy, ale Poláci mají obydlí ve světlých barvách. Polské domy jsou prosté, ale čisté a světlé. Máme rádi, když je v domě hodně světla. Poláci mívají kolem domu spoustu květin. Ukrajinci mají často tmavší obydlí,*“¹⁰⁰ uvedl Walery.

Obrázek 7 Polské obydlí s kapličkou ve vesnici Strzelczyska

Zdroj: Foto vlastní

Římskokatolická víra je bezesporu jedním z nejdůležitějších prvků utvářejících etnickou identitu tamních Poláků, proto někteří stavějí v zahrádce před domem kapličky. *„Někteří Poláci stavějí před domem kapličku, ale je to spíše moderní trend. Máme rádi*

---

¹⁰⁰ Rozhovor s Walerym, Łanowice, září 2021

*květiny, takže skoro každý polský dům je obklopen různými druhy květin.*¹⁰¹ Mnoho polských obydlí bylo vybudováno v sovětské éře, přičemž stavby podobného rázu se nacházejí téměř po celé Ukrajině i Rusku. Jde obvykle o jednoduché obdélníkové stavby s plechovými střechami. Moderní stavby mívají již střešní tašky.

Na Bukovině jsou obydlí Poláků odlišná od Lvovské oblasti, neboť naprostá většina polské populace žije na venkově a domy jsou tomuto stylu života přizpůsobené. Většina Poláků žijící na Bukovině má hospodářství, zahradu a pole. Znamená to tedy, že součástí domů jsou obvykle dřevěné stodoly či chlívy pro zemědělská zvířata stavěné často do tvaru „U“. Vnější vzhled obytných staveb opět nemá žádné specifické rysy napovídající, že právě zde žijí Poláci. Domy na rumunské a ukrajinské Bukovině se architektonicky nijak výrazně neliší. Nicméně nejpatrněji lze polská obydlí rozeznat u Poláků na rumunské Bukovině. Domy bývají více zdobené než na Ukrajině, a to především kolem oken. Na rumunské Bukovině mívají navíc některá polská obydlí štítů pokryté dřevěnými destičkami, což je prvek převzatý od rumunské majority. Poláci zde stavějí před své domy rovněž kapličky i kříže. Obecně však tato oblast hmotné kultury nepředstavuje po polskou menšinu nijak významný prvek, kterým by dávali najevo svoji polskou etnicitu. Odlišnosti lze hledat spíše v detailech.

Obrázek 8 Uspořádání staveb do „U“ u Polky Marie, Arszycy

Zdroj: Foto vlastní

---

¹⁰¹ Rozhovor s Halinou, Strzelczyska, září 2021

5.3. Polské organizace na Ukrajině

Činnost veškerých polských organizací na území Ukrajiny byla polským občanům umožněna až s blížícím se pádem komunistického režimu, tedy koncem 90. let 20. století. Rozvoji polské etnické identity bezpochyby napomohly legislativní změny, které Ukrajinská SSR začala provádět již v říjnu 1989. Právě tyto změny umožnily postupné zlepšování polsko-ukrajinských vztahů. Polsko i Ukrajina slíbily, že budou respektovat práva svých menšin. Deklarace schválená 7. listopadu 1991 zaručovala polské menšině na Ukrajině politická, ekonomická, sociální i kulturní práva, včetně práva používat svůj mateřský jazyk ve všech oblastech společenského života. Od roku 1992 mají Poláci na Ukrajině, dle zákona o národnostních menšinách, právo na vzdělání v polštině, na zřizování kulturních institucí i na národně-kulturní autonomii. Poláci tedy mají volnost při zakládání zájmových organizací a smějí používat národní symboly. Během pár let tak polská menšina na Ukrajině nabyla taková práva, o kterých se jim mnoho desítek let zpět ani nesnilo.¹⁰²

Na celém území Ukrajiny v současné době údajně funguje okolo 322 polských organizací s různým zaměřením, přičemž přímo ve Lvově existuje 17 organizací, ve Lvovské oblasti 34, v Chmelnickém kraji 25, v Žytomyrské oblasti 42. V provozu je několik dalších organizací v Černovické oblasti i dalších oblastech. Na Ukrajině funguje velké množství Polských domů, které slouží velice často jako sídla dalších polských organizací. V zemi jsou zřízena sdružení polských lékařů, učitelů či polské vědecké společnosti. Dále jsou zde organizace polských veteránů z 2. světové války, přírodovědecké organizace, hudební, mládežnické, charitativní či náboženské organizace. Mezi nejdůležitější patří zcela jistě kulturní a vzdělávací organizace. Existují i centra polsko-ukrajinské spolupráce. Organizace vykonávají mnoho funkcí, nejčastěji se zabývají vzdělávací, kulturní, publikační a informační činností.¹⁰³

Jednou z předních polských organizací na Ukrajině je Federace polských organizací na Ukrajině sdružující další polské organizace. Sídlem této organizace s celostátní působností

---

¹⁰² KIZILOV, Alexander, Kseniya KIZILOVA a Vil BAKIROV. *The Polish Minority in Ukraine: ENRI-East – research project (2008–2011)* [online], 70 [cit. 2020-07-24]. Dostupné z: [file: https://www.researchgate.net/publication/313638197_The_Polish_Minority_in_Ukraine](https://www.researchgate.net/publication/313638197_The_Polish_Minority_in_Ukraine), s. 13

¹⁰³ Tamtéž

je Polský dům v Kyjevě. Ve Lvově se pak nachází kancelář této organizace. Federace sdružuje 134 polských členských organizací, které mají asi 18 500 členů. Mezi hlavní činnosti federace patří pořádání kongresů, seminářů, kurzů, školeních či workshopů. Dále organizuje velké množství regionálních festivalů a sportovních akcí. Aktivně se podílí na udržování dobrých polsko-ukrajinských vztahů. Díky iniciativě této organizace vznikl Svaz polských učitelů na Ukrajině. Další důležitou polskou organizací působící převážně ve východní části Ukrajiny je Svaz Poláků na Ukrajině. Rozvoji polské kultury jistě přispívá Polský institut v Kyjevě a mnoho dalších organizací.

Karta Poláka

Příslušné polské organizace také napomáhají tamním Polákům získat tzv. Kartu Poláka. Většina Poláků na Ukrajině tuto kartu vlastní, a pokud ne, snaží se o její získání. Pro místní polské obyvatele je karta důležitým dokladem, neboť nějakým způsobem potvrzuje příslušnost k polskému národu. Získání karty je pro všechny zcela zdarma. Kdo vlastní Kartu Poláka, prokazuje tím svůj vztah k rodné zemi. Tento průkaz může získat každý, kdo má alespoň částečnou znalost polského jazyka, jenž je jeho mateřský, zná a pěstuje polské tradice a zvyky. Pro získání karty postačí dosvědčit pomocí dokladů či fotokopii, že alespoň jeden z rodičů či prarodičů byli polské národnosti. Pro získání také postačuje členství v některé z polských organizací potvrzující aktivní zapojování se prostřednictvím polského jazyka či znalostí polské kultury.¹⁰⁴

Osoby vlastníci Kartu Poláka mají mnoho výhod, nicméně karta nenahrazuje vízum ani neopravňuje její vlastníky k překročení hranic. Osoby vlastníci kartu nejsou v žádném případě oprávněny k trvalému usazení se v rodné zemi. Držitelé karty však mohou zažádat o bezplatné polské vízum, a to na dobu jednoho roku, které opravňuje k vícenásobným přeshraničním přechodům. Mezi hlavní výhody patří zejména možnost vykonávat legální práci v Polsku bez potřeby pracovního povolení či možnost podnikání v Polsku za stejných podmínek jako mají polští občané. O tuto kartu žádá mnoho studentů, neboť mohou využívat bezplatný vzdělávací systém v Polsku. Poláci mohou s touto kartou navštěvovat státní muzea na území Polska zcela zdarma.¹⁰⁵ „*Skoro všichni Poláci na Ukrajině mají*

---

¹⁰⁴ *Związek Polaków Orzeł Biały* [online]. [cit. 2022-02-25]. Dostupné z: <http://orzelbialy.org.ua/pl/>

¹⁰⁵ *Związek Polaków Orzeł Biały* [online]. [cit. 2022-02-25]. Dostupné z: <http://orzelbialy.org.ua/pl/>

*Kartu Poláka. Já také. Hodně Poláků ji využívá, protože jezdí pracovat do Polska,*¹⁰⁶ uvedl Sebastian. Polské organizace tamním Polákům napomáhají, aby kartu získali, avšak o udělení rozhoduje polský konzulát, a to na základě pohovoru vedeným s žadatelem. Pohovor s žadatelem probíhá v polštině, přičemž hlavním tématem bývá samozřejmě Polsko, tedy polská historie, kultura, zvyky i tradice. „*Skoro celá vesnice má Kartu Poláka, má to pro místní mnoho výhod. Díky kartě mohou studovat i pracovat v Polsku. Díky kartě mohou získat polští studenti i studijní stipendium. Mají zkrátka otevřené dveře do Polska, ale nenahrazuje to vízum, to si musí zařídit zvlášť,*“¹⁰⁷ uvedl Vladislav, který přijel z polského Ministerstva školství navštívit polskou školu ve vesnici Strzelczyska, kde bude několik měsíců učit polské děti matematiku.

Ve Lvovské i Černovické oblasti je jednou z nejvýznamnějších organizací Towarzystwo Kultury Polskiej. V každé z těchto oblastí má organizace několik dalších poboček, obvykle v menších vesnicích.

5.3.1. Towarzystwo Kultury Polskiej Ziemi Lwowskiej

Towarzystwo Kultury Polskiej Ziemi Lwowskiej je první organizací, která byla založena ve Lvově. Vznikla roku 1988 a je tedy v provozu již 34 let. Její sídlo se nachází ve Lvově na hlavním náměstí. V celé Lvovské oblasti je v provozu dalších 22 poboček a představuje tak největší polskou organizaci ve Lvovské oblasti. V roce 2018 měla organizace přibližně 7 tisíc členů, jejichž počet neustále roste.

Organizace je zaměřena především na kulturní, vzdělávací a charitativní činnosti. Snaží se pomáhat starším Polákům v těžkých časech hospodářské krize. Organizace se zaměřuje na rozvoj kulturních aktivit a podporuje sborové a taneční soubory, jako je chór *Echo*, kapela *Wesoły Lwów* a *Weseli Lwowiacy*. Organizace také podporuje čtyři polské předškolní skupiny, Lvovskou univerzitu třetího věku, Sdružení polských lékařů po 2. světové válce. TKPZL napomáhá při vydání nejstarších polských novin na Ukrajině zvaných *Gazeta Lwowska*.

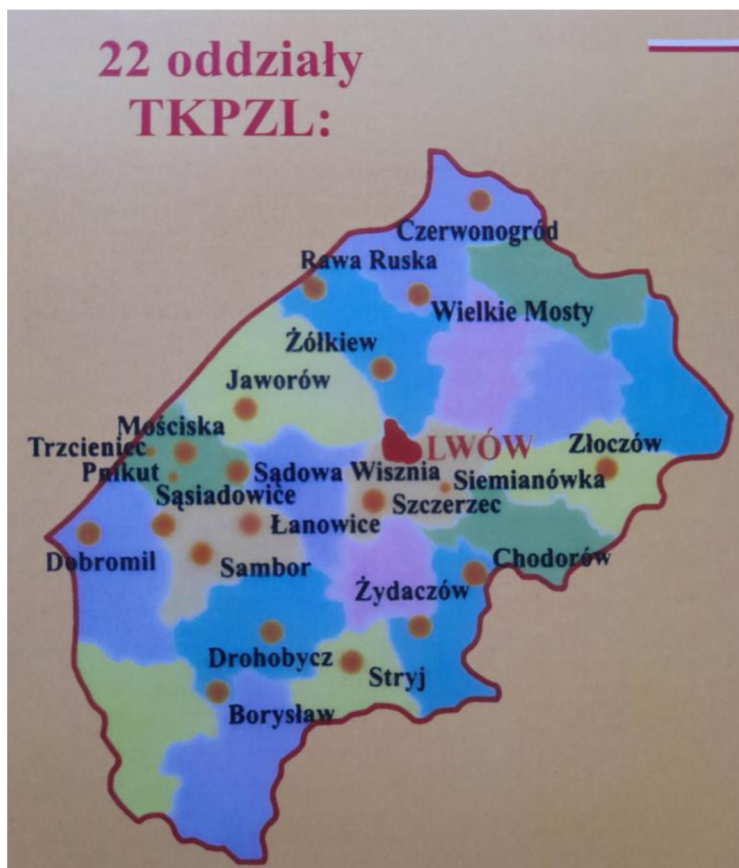
---

¹⁰⁶ Rozhovor se Sebastianem, Sambor, září 2021

¹⁰⁷ Rozhovor s Vladislavem, Strzelczyska, září 2021

Obrázek 9 Mapa 22 poboček TKPZL

Zdroj: Foto vlastní

TKPZL má dvě hlavní sekce působnosti, a to sekci kulturně-osvětově-historickou a hospodářsko-charitativní. První sekce se zabývá pořádáním státních oslav, národních a náboženských svátků. Dále organizuje setkávání členů TKPZL, a to i se zástupci polských státních orgánů a dalšími hosty. Mezi další činnosti patří organizace přednášek a také péče o historické památky včetně hrobů. „*Máme tady dva polské hřbitovy, kde bylo pochováno mnoho Poláků z 2. světové války. Poláci se tady snaží zachránit veškeré kulturní dědictví, a tak chodíme opravovat a opečovávat tyto hroby.*“¹⁰⁸ Hospodářsko-charitativní sekce je organizátorem každodenního života, neboť zodpovídá za efektivní fungování celé organizace. Tato sekce vede evidenci členů, kteří v těžších časech potřebují podporu a pomoc, ať už duchovní či finanční.

---

¹⁰⁸ Rozhovor s pracovníkem TKPZL, Lvov, září 2021

Pracovník TKPZL popisoval činnost organizace: „*Prezidentem naší organizace je Emil Legowicz. Organizujeme festivaly polské kultury, kurzy a mnoho dalšího. Pořádáme Dny polské, kde si lidé připomínají polskou kulturu, vaří polská jídla, představují folklór apod. Tato událost se každoročně odehrává nedaleko Lvova, v asi 6 kilometrů vzdálené vesnici. Naše organizace úzce spolupracuje s Polskem, každý rok jezdí naše delegace do Polska na Jasnu Góru k obrazu Matky Boží v Częstochowie. Máme tady také dvě základní polské školy ve Lvově, kde se všechny předměty vyučují v polštině. Každý čtvrtek se tady v naší organizaci scházejí Poláci, aby si spolu popovídali o běžných věcech. Organizace nabízí i kurzy polského jazyka, kde se lidé mohou učit polsky. Máme tady chór a kapelu, které také podporujeme.*“¹⁰⁹

Obrázek 10 Návštěva organizace TKPZL

Zdroj: Foto vlastní

V současné době se návštěvnost organizace kvůli pandemické situaci snížila: „*Nyní v období koronaviru, se sem lidé bojí chodit. Když přicházejí platit členství, musí nosit nasazené roušky, což je pro ně nepříjemné. Teď máme otevřeno jen v úterý a ve čtvrtek od*

---

¹⁰⁹ Rozhovor s pracovníkem TKPZL, Lvov, září 2021

15 do 17 hodin.“¹¹⁰ Organizace se ve spolupráci s Polskem snaží o dokončení Polského domu ve Lvově. Pracovník TKPZL uvedl: „*Máme tady Polský dům, ale je stále nedostavěný. Je financovaný polskou vládou, ale stavbu se stále nepodařilo dokončit. Ukrajina polským organizacím spíše nepřispívá, protože jsme malá menšina. Populace Poláků se stále snižuje.*“¹¹¹

Díky iniciativě TKPZL vznikly polské předškolní skupiny. Ve třech ukrajinských školkách ve Lvově byly utvořeny čtyři polské skupiny. V těchto kruzích je asi 120 dětí. Právě existence těchto skupin je důkazem, že je jsou zde vštěpovány národní polské tradice i těm nejmladším generacím. TKPZL založila v roce 1994 univerzitu třetího věku, *Uniwersytet Trzeciego Wieku (UTW)*. Tyto hodiny navštěvuje okolo 250 Poláků. Hlavním cílem bylo vytvořit společenství lidí, které spojuje vzájemná laskavost, porozumění a pomoc seniorům usilující o prohlubování znalostí polské kultury. UTW přispívá dobré fyzické i duševní kondici svých posluchačů. „*Lidé navštěvují UTW rádi. Dozvědí se něco nového, nebo si některé věci připomenou. Je to další příležitost, kdy se mohou Poláci sejit a popovídat si. Hodiny se uskutečňují v polské škole, protože tato učebna v TKPZL je příliš malá,*“¹¹² uvedl pracovník TKPZL.

Organizace se podílí na vydávání nejstarších polských novin vycházejících od roku 1811, avšak s mnoholetou přestávkou, kdy v rozmezí let 1944–1990 nebylo Polákům umožněno noviny vydávat. Dvoutýdenník *Gazeta Lwowska* publikuje činnost organizace a informuje polské obyvatele o nadcházejících akcích ve Lvově, na celé Ukrajině i v rodném Polsku. TKPZL vydalo 371. číslo novin. Vydávání novin bylo podporováno polskou vládou a prostřednictvím nadace *Pomoc Polakom na Wschodzie*, nicméně v červnu 2007 došlo k dočasné přestávce ve vydávání novin, a to z důvodu přerušení financování ze strany nadace.

Díky organizaci TKPZL byla založena v roce 1991 Asociace polských lékařů ve Lvově, *Stowarzyszenie Lekarzy Polskich we Lwowie (SLP)*. Tato asociace sdružuje asi 50 polských lékařů. Hlavní činností je poskytování bezplatné lékařské péče všem členům TKPZL, kdy nemocným vydává potřebné léky, obvazy apod. Svoji činnost provádí přímo v sídle TKPZL.

---

¹¹⁰ Rozhovor s pracovníkem TKPZL, Lvov, září 2021

¹¹¹ Rozhovor s pracovníkem TKPZL, Lvov, září 2021

¹¹² Rozhovor s pracovníkem TKPZL, Lvov, září 2021

Organizace neustále udržuje kontakt s tamními Poláky prostřednictvím častých setkání, které bývají zpestřeny různými přednáškami, lekcemi či setkáními se zajímavými lidmi. Každoročně organizace pořádá novoroční zábavy, karnevaly či velikonoční setkání. Poláci se scházejí na oslavy výročí státního svátku Dne nezávislosti Polska 11. listopadu. Tato událost je pro polské obyvatele důležitým svátkem. Každoročně se schází u Lvovské katedrály na mši svaté většina Poláků ze Lvova i Lvovské oblasti a společně uctí tento den. Tradičně se pokládají věnce a květiny na hřbitově obránců Lvova. Tento den organizují polské organizace společně s Generálním konzulátem Polské republiky ve Lvově. „*Ve Lvově jsou dva římskokatolické kostely, centrální katedrála a kotel sv. Antonína, kde probíhají mše v polštině i ukrajinštině. Snažíme se zachránit kulturní dědictví Poláků tady ve Lvově, protože po světové válce hodně Poláků vysídlili do Polska. Společně se scházíme i u těchto kostelů, například když oslavujeme Den nezávislosti Polska.*“¹¹³ TKPZL slaví s místními Poláky náboženské svátky a také si společně připomínají výročí slavných Poláků, jako jsou významní spisovatelé, básníci či národní hrdinové, kteří jsou nejčastěji spjati s pohraničím.

Towarzystwo Kultury Polskiej Ziemi Lwowskiej w Samborze

Pobočka v Samboru byla založena v únoru 1989. Nyní má přes 1 020 členů. Prezidentkou je Maria Ziębowicz. Hlavním cílem organizace je výuka polského jazyka, neboť Poláci ze Samboru i okolních vesnic byli jako jedni z prvních zbaveni ve 40. letech 20. století možnosti učit se polský jazyk i historii. Po vzniku TKPZL byly založeny 3 skupiny s výukou polského jazyka. Tato pobočka úzce spolupracuje s místním katolickým kostelem, Generálním konzulátem ve Lvově i organizacemi a nadacemi z Polska.

---

¹¹³ Rozhovor s pracovníkem TKPZL, Lvov, září 2021

Obrázek 11 Návštěva TKPZL v Samboru

Zdroj: Foto vlastní

„Při zakládání této organizace v roce 1989 bylo hlavním cílem, aby se místní Poláci měli kde učit polský jazyk, ale i tradice a zvyky. Důležitým zadáním byla také péče o místní hřbitov a hroby. Na mnoho hrobů už nikdo nechodí, a tak se o ně staráme a dáváme je dohromady. Založili jsme zde polskou sobotní školu, kde se děti učí polský jazyk, historii, zeměpis, literaturu i polskou hudbu. Máme zde několik skupin podle věku. Zajímavostí je, že tam chodí nejen polské děti, ale i pár ukrajinských. Tím, že jsme nedaleko polských hranic, děti většinou odcházejí na střední školu nebo na univerzitu do Polska. V roce 2005 jsme vybudovali Polský dům. To je naše místo, kde se můžeme všichni scházet a pořádáme tady různé události jako třeba tradiční oplatkové setkání, avšak za dob koronaviru se žádné akce nepořádaly. V této budově máme také malou knihovnu, kam si chodí Poláci půjčovat knihy. Jednou za čas nás přijíždějí navštívit i někteří ministři z Polska, aby nám vyjádřili podporu, že tady nejsme sami. Děláme i projekty, kdy za námi přijíždějí děti z Polska a pak naopak naše děti jezdí do Polska, jako na takové malé prázdniny. Dvakrát do roka připravujeme starším či nemocným osobám balíčky, ve kterých dostávají praktické dárky. Měli jsme tady také polský skautský oddíl, ale tím, že většina mladých po základní

nebo střední škole odchází studovat do zahraničí, tak už spíše nefunguje,“¹¹⁴ vyprávěla Marie, předsedkyně TKPZL v Samboru.

Towarzystwo Kultury Polskiej Ziemi Lwowskiej w Łanowicach

TKPZL v Łanowicach bylo založena v dubnu 2008 a má v současné době přes 1 200 členů. Prezident této pobočky je Walery Tracz. Do této organizace přijíždějí i Poláci z blízkých vesnic, jak jsou např. Biskowic, Wojutycz, Nadyb atd., kde TKPZL pobočku nemá. Hlavním cílem je výuka polského jazyka a rozšiřování povědomí o polské historii a tradicích. Díky organizaci byla založena mateřská školka *Perelka*, která vznikla v roce 2009. Navštěvuje ji 25 žáků, kterým se věnují celkem tři učitelé. V provozu je od pondělí do pátku. Předškoláci se zde začínají seznamovat s psaním, matematikou, kreslením, výtvarnou i tělesnou výchovou. Veškerá komunikace probíhá v polském jazyce. Společně slaví svátky jako sv. Mikuláše, Vánoce, Nový rok i různé plesy. Dále zde funguje folklorní skupina *Łanowiczanie*. TKPZL podporuje dvě místní mládežnické organizace zvané *Stokrotki*, *Perelki* a fotbalový tým *Białe Orły*. Plánuje se zde výstavba polské školy i školky.

5.3.2. Związek Polaków „Orzeł Biały“

Svaz Poláků Orzeł Biały ve Lvově byl založen v roce 2011 s hlavním cílem rozvíjet polskou kulturu v ukrajinském pohraničí. Spolek vznikl ve Lvově, nicméně v současné době fungují další dvě pobočky v Brodach a Łopatynie. Organizace má okolo 800 členů. Její činnost je zaměřena na výuku polského jazyka, uchovávání a šíření polských tradic, pomoc starším Polákům, organizování výletů do rodné země. Svaz bezplatně poskytuje úvodní konzultace napomáhající Polákům k udělení Karty Poláka. *„Naše organizace funguje na základě rezervací. Po telefonické domluvě sem Poláci přicházejí na konzultace. Na každého máme vyčleněný čas a zájemců je opravdu hodně,*“¹¹⁵ uvedl jeden ze zaměstnanců organizace. Pracovníci definují svůj hlavní cíl takto: *„Hlavním cílem této občanské organizace je provádět aktivity zaměřené na komplexní rozvoj a popularizaci polské kultury a tradic ve Lvově, sdružování a podporu Poláků, vzájemnou pomoc, výchovu dorůstající generace ve Lvově. Mezi cíle patří charitativní činnost, sociální*

---

¹¹⁴ Rozhovor s Marií, předsedkyní TKPZL v Samboru, září 2021

¹¹⁵ Rozhovor se členem organizace Związek Polaków „Orzeł Biały”, Lvov, září 2021

*ochrana členů, sblížení lidí různého politického a náboženského zaměření, pomoc veteránům.*¹¹⁶

Orzeł Biały nabízí svým členům návštěvu knihovny, která se nachází přímo v sídle organizace, kde jsou k zapůjčení i polské časopisy. Dále je zde provozován polský filmový klub, kde se nejčastěji sledují filmy o polské kultuře. Svaz nabízí jazykové kurzy pro nejmenší i seniory. Kurzy poskytuje již přes 5 let, během kterých absolvovalo tyto jazykové lekce přes 1 000 Poláků. Organizace během kurzů využívá i učebnice napsané přímo pro výuku na Ukrajině. Svaz také pomáhá mladým lidem, kteří chtějí studovat v Polsku, aby měli všechny potřebné informace a dokumenty nezbytné pro přijetí na polskou školu či univerzitu.

5.3.3. Czerniowieckie Obwodowe Towarzystwo Kultury Polskiej im. Adama Mickiewicza

V Černovické oblasti započala činnost a kulturní rozkvět v místních organizacích ke konci 80. let 20. století, stejně jako tomu bylo v oblasti Lvovské. Díky iniciativě tamních Poláků vznikla v prosinci 1989 organizace Czerniowieckie Obwodowe Towarzystwo Kultury Polskiej im. Adama Mickiewicza. Sídlo organizace je situováno v centru Černovic v Domu polském, nicméně v nedalekých obcích je dalších 6 poboček, a to v Storozynču, Terebleczu, Piotrowcach Dolnych, Pance, Stare Krasnoszore a v Kocmań. Celkový počet členů je více 500 osob.

Organizace podporuje folklorní skupiny nacházející se přímo v Černovicích i v okolí. V Piotrowcach Dolnych působí soubor čadeckých Goralů *Wianeczek*. V Černovicích funguje folklorní skupina *Echo Prutu*, mládežnická organizace *Bukowińskie Kolory* a dětské skupiny v rámci polské nedělní školy *Kwiaty Bukowiny*. Soubor *Dolina Siretu* působí v Tereblacze. Ve Stare Krasnoszore vznikla folklorní skupina *Dolinianka*. Organizace také založila lékařský klub a klub mládeže *Ognisko*. „*Naše hlavní organizace je v Černovicích v Domu Polském. Díky ní vznikla i pobočka tady u nás ve Stare Krasnoszore. Podporuje vyučování polského jazyka v naší škole a máme tady soubor Dolinianka, ve kterém tancují děti v krojích,*“¹¹⁷ uvedla Tereza.

---

¹¹⁶ Rozhovor se členem organizace Związek Polaków „Orzeł Biały”, Lvov, září 2021

¹¹⁷ Rozhovor s Terezou, Stara Krasnoszora, září 2021

Ve vesnicích Stara Krasnoszora, Panka a Dolne Piotrowcy byl v místních státních školách zaveden do školních osnov polský jazyk. „*Děti mají týdně asi 18 hodin polského jazyka. Ale naše polština není stejná jako v Polsku. Používáme slova z ruštiny, ale také z rumunštiny. Máme tady ve Stare Krasnoszore takový dialekt i proto, že zde žije mnoho smíšených manželství.*“¹¹⁸ V roce 2007 bylo s pomocí nadace *Pomoc Polakom na Wschodzie* obnoveno vydávání novin *Gazeta Polska Bukowiny*.

Obwodowe Towarzystwo Kultury Polskiej im. Adama Mickiewicza oddz. w Piotrowcach Dolnych

Pobočka v Piotrowcach Dolnych neboli v Arszyce byla založena zanedlouho po vzniku hlavní organizace v Černovicích. Má přibližně 63 členů. První setkání členů se konalo v březnu 1991, kdy byla zvolena jako předsedkyně Maria Malicka, která zastává tuto funkci dodnes. Organizace založila kulturní soubor čadeckých Goralů *Wianeczek* fungující taktéž pod vedením Marie Malicke. Ve vesnici byla založena knihovna a klub. „*Jsem předsedkyně našeho spolku a pracuji v knihovně tady ve vesnici, kde máme svůj klub. V klubu se scházíme se členy a pořádáme kulturní akce,*“¹¹⁹ Zvláštností je, že nápis na budově klubu je pouze v ukrajinštině s ukrajinskou vlajkou. „*Sice je to polská organizace, ale pořád jsme na Ukrajině a ta to tak požaduje,*“¹²⁰ řekla Maria.

Vesnici poměrně často navštěvují delegace z různých polských měst i další polské organizace působící na Ukrajině. V roce 1996 byl ministrem kultury Polské republiky udělen Marii Malicke odznak za zásluhy polské kultury.

---

¹¹⁸ Rozhovor s Bernardkou, Stara Krasnoszora, září 2021

¹¹⁹ Rozhovor s Marii, Arszyca, září 2021

¹²⁰ Rozhovor s Marii, Arszyca, září 2021

Obrázek 12 Předsedkyně Maria Malicka v knihovně v Arszyce

Zdroj: Foto vlastní

Tato pobočka nabízí místním kurzy polského jazyka a snaží se o to, aby měli Poláci pestrý kulturní život. „Polské děti chodí do ukrajinské školy a tady u nás navštěvují sobotní školu, kde se učí polsky. Sobotní škola tady funguje už 5 nebo 6 let. Nikdo nám nepomáhá s financováním, přesto to stále funguje. Teď tady máme tři skupiny dětí podle věkových kategorií. Ve škole tak děti mluví ukrajinsky, ale doma a na kurzech polsky. Děti znají polštinu od malička hlavně od rodičů. Dříve tady bývala ruská škola, kde se vyučovalo jen v ruštině,“¹²¹ uvedla Maria. Cílem je nabízet možnost vzdělávání jakékoli věkové skupině. Pobočka neustále spolupracuje s hlavní organizací v Černovicích, přičemž společně organizují aktivity za účelem šíření polské kultury a podpory polské komunity na Bukovině. Marie Malicka bere tuto činnost doslova jako své poslání. Neváhá

---

¹²¹ Rozhovor s Marií, Arszyca, září 2021

návštěvníkům vesnice, kteří jsou pro ni zcela cizí lidé, nabídnout nocleh ve svém domě. Zájemcům o místní kuchyni ráda povypráví o tradiční kuchyni, kterou zde Poláci připravují, a navíc návštěvníky i bohatě pohostí.

5.4. Míra asimilace a vnímání vlastní identity Poláků na Ukrajině

Polská menšina na Ukrajině žije v neustálém kontaktu s ukrajinskou majoritou a dalšími etnickými skupinami žijícími na Ukrajině, kterými jsou Rusové, Rumuni, Maďaři, Rusíni a další. Zachovávání etnické identity Poláků je vlivem působení tolika etnických skupin o to náročnější. Asimilace probíhá především uzavíráním smíšených manželství, která jsou běžná ve Lvovské oblasti i na Bukovině. Nicméně v rámci výzkumu naprostá většina respondentů hrdě přiznávala svůj polský původ. Každý však vyzdvihoval odlišné projevy etnické identity. Téměř všichni se však shodují, že vyznávání římskokatolické víry je bezesporu pro polskou menšinu to hlavní, co z této minority dělá Poláky. Poláci dále kladou důraz na dodržování tradic a zvyků i na znalost polského jazyka či dialektu.

Mezi nejdůležitější projevy etnické identity Poláků na Ukrajině patří vyznávání římskokatolické víry, což zmínil při rozhovoru téměř každý Polák. „*Já, moje máma, moje babička, moje prababička atd., už šest generací žijeme ve Lvově. Můj otec je Ukrajinec a máma Polka. Já se cítím jako Polák, protože moje máma mě učila tradice, jazyk a chodil jsem s ní do kostela. My Poláci máme římskokatolickou víru a Ukrajinci v Haliči vyznávají řeckokatolickou. Co Polák, to katolík,*“¹²² uvedl pracovník TKPZL. Původem Polka Kaťa z vesnice Panka nezná téměř vůbec polský jazyk, což bylo zjevné hned v první větě. Nicméně stále samu sebe vnímá jako Polku, protože chodí do římskokatolického kostela a má polské kořeny. „*Jsem Polka, protože mám polské kořeny. Mluvím ukrajinsky a velice málo polsky. Já chodím do kostela a můj manžel Ukrajinec do cerkve. Máme pět dětí a ty chodí někdy se mnou a někdy s manželem. Můj táta je Rumun a matka Polka, ale doma mluvili ukrajinsky.*“

Mezi další projevy etnicity patří znalost polského jazyka. Ve Lvovské oblasti to bývá tak, že Poláci znají polský jazyk, kterým často hovoří doma, ale i ukrajinsky používaný mimo domov. „*Poláci tady ve Lvově mluví polsky i ukrajinsky. Já znám polský,*

---

¹²² Rozhovor s pracovníkem TKPZL, Lvov, září 2021

ukrajinský i ruský jazyk,¹²³ uvedl pracovník TKPZL. Ve větších městech jako je Lvov, Sambor či Drahobycz je však polský jazyk lehce ovlivněn ukrajinštinou a ruštinou. Tím, že místní Poláci znají jak polštinu, tak ukrajinštinu, zařazují ukrajinské výrazy do polské mluvy. Výjimku tvoří téměř čistě polská vesnice Strzelczyska ležící ve Lvovské oblasti, kde tamní polská menšina hovoří polštinou, kterou nelze téměř rozeznat od polštiny v rodné zemi. *„Přijel jsem do této polské školy před dvěma týdny. Jsem z polského ministerstva školství a vyučuji tady matematiku. Byl jsem velice překvapen, že se tady s každým bez problému dorozumím polsky. Dokonce ani necítím žádné rozdíly ve zdejší polštině a té mojí. Někdy občas zaslechnu, že někdo něco poví nepatrně odlišně, ale velice málo. Bylo to pro mě obrovské překvapení. Poláci tady mluví polsky i mimo školu, mezi sebou.*“¹²⁴ Na Bukovině v goralských vesnicích se polská menšina dorozumívá tzv. *gwarou*, tedy dialektem, založeným na polském jazyce, ale s výrazy ukrajinského, ruského a rumunského jazyka. Poláci na Bukovině taktéž znají ukrajinský jazyk. *„Tady se téměř v každém domě mluví polsky, tedy tzv. gwarou. Je zde poměrně dost smíšených manželství. V těchto domácnostech se mluví různě,*“¹²⁵ řekla Maria. V některých oblastech je tedy jazyková asimilace silnější, jinde nejsou Poláci asimilováni téměř vůbec.

Částečná asimilace probíhá i v oblasti tradic. Většina Poláků slaví vlastní svátky podle gregoriánského kalendáře, zatímco Ukrajinci se řídí juliánským kalendářem, který je 13 dní opožděn v porovnání s gregoriánským. Poláci slaví svůj Štědrý den 24. prosince, avšak většina oslavuje Štědrý den i 6. ledna, poněvadž se s ukrajinskou majoritou navzájem navštěvují. Přestože Štědrý den 6. ledna představuje pro polskou menšinu spíše symbolický význam, v rámci podpory dobrých sousedských i etnických vztahů vnímají již tento den jako tradici. Ve smíšených manželstvích jsou pak oba Štědré dny vesměs vnímány stejně důležitě. Ostatní ukrajinské svátky Poláci většinou neslaví, nicméně je to spíše individuální. V rámci výzkumu respondenti vypovídali, že ukrajinské svátky spíše respektují. *„Ten den se nepracuje, protože Ukrajinci oslavují, avšak oslav se neúčastníme,*“¹²⁶ uvedla Halina. *„Pokud Ukrajinci slaví nějaký svátek, nepracuje se. Ani my nepracujeme. Hezky se oblečeme, upravíme, ale neslavíme to jako oni. Výjimkou jsou Vánoce. Vánoce slavíme podle sebe, klasicky 24. prosince. Ukrajinci mají Štědrý den*

---

¹²³ Rozhovor s pracovníkem TKPZL, Lvov, září 2021

¹²⁴ Rozhovor s Vladislavem, Strzelczyska, září 2021

¹²⁵ Rozhovor s Marií, Arszycy, září 2021

¹²⁶ Rozhovor s Halinou, Strzelczyska, září 2021

6. ledna, což jsou pro nás takové druhé menší Vánoce. V období Vánoc se navzájem navštěvujeme a ochutnáváme své sváteční pokrmy. Je to tady takhle zavedené a nám se tento zvyk líbí,¹²⁷ vyprávěly Anna a Jakub. Káťa žijící ve smíšeném manželství s Ukrajincem uvedla: „Doma vaříme spíše ukrajinská jídla a svátky slavíme polské i ukrajinské.“

Jak již bylo zmíněno, ve Lvovské oblasti i na Bukovině je velké množství smíšených manželství, která vedou k pomalé asimilaci polské menšiny. Ve Lvově a okolí se většinou jedná o svazky Poláka/Polky s Ukrajincem/Ukrajinkou. „Ve Lvově je mnoho smíšených manželství. Nelze obecně říct, jestli děti ze smíšených manželství přebírají spíše římskokatolickou víru nebo řeckokatolickou. Každý to má jinak. Děti to většinou přebírají od toho rodiče, který je v náboženské víře aktivnější. Moji rodiče to měli tak, že se mně hodně věnovala máma, a tak jsem s ní chodil do kostela,¹²⁸ vyprávěl pracovník TKZPL. Maria žijící v Samboru nemá jednoznačný názor k vlastní etnické identitě, poněvadž její otec je Polák a matka Ukrajinka. „Oba rodiče se drží své vlastní víry. Otec je římskokatolík a matka řeckokatolička. Otec chodí do kostela poměrně často a vždy mě přemlouvá, ať jdu s ním. To stejné je s matkou. Já ale moc nechodím ani do kostela ani do cerkve. Vždy jim odpovídám, že půjdu, až já sama budu chtít. Žiju na Ukrajině, a tak se cítím spíše jako Ukrajinka, ale vím, že mám i polské kořeny. Většina mých přátel jsou ukrajinského původu.“ Na Bukovině je to podobné, nicméně tam jsou navíc velice častá smíšená manželství i s Rumuny/Rumunkami. „Máme tady i smíšená manželství s Rumuny/Rumunkami či Ukrajinci/Ukrajinkami, ale všichni tady spolu vycházíme dobře. Etnické konflikty tu nemáme. Občas se zde vyskytnou sousedské spory, ale to není otázka národnosti či jazyku. Jde většinou o problém v běžných záležitostech, které se dějí všude,¹²⁹ řekla Maria.

Zvláštním případem je téměř čistě polská vesnice Łanowice nacházející se ve Lvovské oblasti. Ve vesnici bylo až do 90. let 20. století zakázáno uzavírat smíšená manželství. Vesnice povolovala manželství jen mezi Poláky. V současné době toto omezení již tak striktně neplatí a ve vesnici žije několik smíšených manželství. „Dnes je tady několik smíšených párů, ale naprostá většina obyvatel jsou jen Poláci,¹³⁰ uvedl kněz

---

¹²⁷ Skupinový rozhovor s Annou a Jakubem, Panka, září 2021

¹²⁸ Rozhovor s pracovníkem TKPZL, Lvov, září 2021

¹²⁹ Rozhovor s Marií, Arszycy, září 2021

¹³⁰ Rozhovor s Ivanem, Łanowice, září 2021

Ivan. Podobně je na tom nedaleká vesnice Strzelczyska, kde žijí až na pár smíšených rodin jen Poláci. Soudržnost Poláků v této vesnici je způsobena především několika okolními ukrajinskými vesnicemi, ve kterých byly po dlouhou dobu zachovávány nacionalistické myšlenky a nenávisť vůči Polákům. V současné době jsou již mezietnické vztahy na dobré úrovni.

Dle výzkumu je tedy zřejmé, že u polské menšiny ve Lvovské oblasti i na Bukovině probíhá částečná asimilace, nicméně míra asimilace se liší dle jednotlivých prvků identity i oblastí, měst a vesnic. Polská menšina ve většině případů přijímá některé jazykové či kulturní prvky od majority i dalších etnik, avšak zároveň se snaží zachovávat i ty vlastní, proto se v některých případech jedná spíše o integraci než asimilaci.

6. Diskuse a závěr

Diplomová práce se zabírala prvky hmotné kultury polské menšiny na Ukrajině. Záměrem bylo rovněž přiblížit polské organizace na území Ukrajiny a jejich roli při zachování etnické identity polské menšiny. Byla zde snaha zachytit, do jaké míry jsou tamní Poláci asimilováni a jak vnímají svoji vlastní identitu. Výzkum byl zaměřen na polskou menšinu žijící na území Bukoviny a ve Lvovské oblasti. Výsledky z výzkumu však nelze generalizovat na celou populaci, což je potřeba brát v úvahu. Skupiny Poláků obývajících tyto oblasti mají odlišný historický původ, přičemž poprvé byla tato uskupení propojena za rakouských dob. V rámci dnešní Ukrajiny byly tyto oblasti spojeny v jeden stát až koncem 2. světové války, která byla jak pro Lvovskou oblast, tak pro Bukovinu zlomovým obdobím, neboť Lvovská oblast byla po obrovském krveprolití připojena k dnešní Ukrajině a oblast Bukoviny byla rozdělena na severní a jižní, přičemž severní strana připadla Ukrajinské SSR. Přes nelehké historické události však žije v současné době polská menšina v poklidu s majoritní stranou i dalšími etnickými skupinami. Ke spokojenosti vede zcela jistě i možnost zachovávat a rozvíjet vlastní kulturu, hovořit polským jazykem i vyznávat katolickou víru, což bylo ještě před pár desítkami let téměř nemožné. K rozvoji prvků etnické identity přispívají svojí činností polské organizace působící na Bukovině i ve Lvovské oblasti. Nicméně určité míře asimilace polská menšina podléhá.

Byly zkoumány jednotlivé prvky hmotné kultury Poláků v oblasti Lvova a na Bukovině. Konkrétně kuchyně, kterou Poláci připravují, folklorní soubory a kroje a polská obydlí. Některé z těchto prvků jsou silně ovlivněny majoritou i dalšími menšinami, zatímco jiné si zachovávají svoji specifičnost. Kuchyně, kterou Poláci na Ukrajině běžně připravují, je poměrně dost ovlivněna ukrajinskou, ruskou a v menší míře i rumunskou kuchyní. Vedle původně polských pokrmů, jako jsou třeba *goląbki* či *bigos*, Poláci běžně připravují ukrajinský *barszcz*, *kutia*, či *pierogi*. Na jídelníčku nechybějí ale ani typicky rumunská jídla jako *mamałyga* či *malaj*. Přípravované pokrmy Poláků ve Lvově a okolí se s pokrmy na Bukovině nijak diametrálně neliší. Na ukrajinské Bukovině lze vidět silnější vliv rumunské kultury a rumunská jídla se zde vaří častěji než ve Lvovské oblasti. V rámci rumunské Bukoviny pak Poláci konzumují rumunské pokrmy zcela běžně, a to včetně

rumunské polévky *ciorby*, kterou na ukrajinské Bukovině Poláci nepřipravují. Obecně lze tedy říci, že čím blíže Poláci žijí k Rumunsku, tím více lze cítit vliv rumunské kuchyně.

Folklorní soubory a tradiční kroje Poláků na Ukrajině představují důležité kulturní dědictví. Tato oblast hmotné kultury je pro tamní Poláky jedna z nejdůležitějších, neboť upevňuje etnické vědomí i polský původ. Ve Lvově mluví Poláci hrdě o polském chóru *Echo* a kapele *Wesoły Lwów*. Chór zpívá za přítomnosti 35 osob polské národní, lidové, duchovní, ale i populární písně. Kapela *Wesoły Lwów* se zaměřuje na lidové písně, které naprostá většina Poláků zná. Na Bukovině jsou pak ve vesnicích Arszyc a Stara Krasnoszora, kde probíhal výzkum, obdivovány folklorní soubory *Wianeczek* a *Dolinianka*, které vznikly v období blížícího se pádu komunistického režimu na Ukrajině. Členové *Wianeczku* z Arszycy mají při vystoupeních své tradiční kroje, jejichž původ stejně tak jako původ této etnické skupiny sahá do oblasti Čadca nacházející se na území dnešního Slovenska na hranici s Polskem, odkud Goralé přicházeli s vidinou lepších životních podmínek. Kroje *Wianeczku* jsou až na detaily stejné jako kroje *Dolinianky*. Stejnou podobu mají i kroje souborů *Mala Pojana* z vesnice Pajana Mikuli a *Soloczanky* z vesnice Nowy Sołonec, které se nachází na rumunské Bukovině. Na krojích dominuje bílá barva v kombinaci s červenou. Pro ženské kroje jsou typická zdobení v podobě našitých korálek na ramenou vyobrazující květy a různé ornamenty. Ženský kroj se skládá ze spodničky, sukně, zástěry a košile. Kroje bývají doplněny červenými korálky, které ženy nosí na krku a někdy věnci na hlavách. Na pánských krojích opět převládá bílá barva. Pánské košile mívají zdobení na prsou v podobě květů a kalhoty jsou rovněž světlé barvy. Muži nosí na hlavách kulaté klobouky. Jak ženy, tak muži nosí bílé punčochy a nejčastěji šněrovací kožené *kyrpce*.

Polská obydlí se architektonicky od ostatních obydlí nijak neliší. Ve Lvovské oblasti ani na Bukovině nebývají na polských domech žádné specifické prvky. Nicméně Poláci většinou polská obydlí poznají. Tvrdí, že obydlí Poláků jsou světlá a čistá. Poláci mají rádi květiny, které bývají i kolem domu. Před polská obydlí bývají často situovány malé kapličky. Většina domů byla postavena za sovětských dob a mají tak podobu, kterou lze vidět na celé Ukrajině i v Rusku. Jde o prosté stavby s plechovými střechami. Na Bukovině má téměř každý hospodářství se zahradou a poli, čemuž jsou také stavby přizpůsobeny. U domu tak bývají stodoly a chlívy pro zemědělská zvířata. Nicméně vzhled polských obydlí se opět ničím neliší. Na rumunské Bukovině bývají polská obydlí o něco

více zdobená, především kolem oken a někdy mívají štíty domů pokryté dřevěnými destičkami, což je prvek převzatý od rumunské majority. Obydlí tak nepředstavují pro polskou menšinu nijak výrazný projev polské etnicity a Poláci jsou v tomto směru téměř zcela asimilováni.

Činnost polských organizací na Ukrajině započala koncem 90. let 20. století, kdy bylo polské menšině povoleno zřizovat kulturní organizace, což vedlo ze zlepšování polsko-ukrajinských vztahů. V současnosti funguje na Ukrajině asi 322 polských organizací, nicméně mezi nejdůležitější patří ty s kulturním a vzdělávacím zaměřením. Ve Lvově působí organizace pod názvem Towarzystwo Kultury Polskiej Ziemi Lwowskiej, která má dalších 22 poboček po celé Lvovské oblasti. Tato organizace je zaměřena na kulturní, vzdělávací i charitativní činnost. Snaží se tak polské menšině usnadňovat život na Ukrajině a připomínat domovinu. Organizace podporuje již zmíněné hudební soubory, poskytuje kurzy polského jazyka, organizuje události i festivaly polské kultury. Díky iniciativě organizace vznikly ve Lvově polské předškolní skupiny, univerzita třetího věku i asociace polských lékařů. Organizace je místo, kde se mohou místní Poláci pravidelně scházet a zkrátka si třeba jen popovídat. Ve Lvově dále působí Związek Polaków Orzeł Biały, jehož hlavním cílem je poskytovat kurzy polského jazyka, šířit polské tradice a zvyky a pomáhat starším Polákům. V oblasti Černovic působí organizace zvaná Czerniowieckie Obwodowe Towarzystwo Kultury Polskiej im. Adama Mickiewicza, která má dalších 6 poboček v okolí. Tato organizace podporuje i zmíněné folklorní soubory a podílí se na organizování kulturních událostí, jako je festival *Bukowinskie spotkanie*. Polské organizace se tak svou činností snaží zachovávat prvky etnické identity, především kulturu a jazyk.

Asimilace polské menšiny na Ukrajině probíhá, nicméně její míra se odlišuje v oblasti náboženství, jazyka i v dodržování tradic. V asimilačním procesu hrají značnou roli smíšená manželství, která jsou poměrně častá v obou oblastech výzkumu. Římskokatolická víra je jeden z hlavních prvků etnické identity Poláků, který si obvykle zachovávají, přestože žijí ve smíšeném manželství a v ostatních prvcích jsou téměř zcela asimilováni. Částečně zde probíhá i jazyková asimilace. Poláci ve Lvovské oblasti znají polský i ukrajinský jazyk, a tak do polského jazyka zařazují ukrajinské výrazy. Výjimkou ve Lvovské oblasti je polská vesnice Strzelcyska, kde se mluví téměř stejným jazykem jako v Polsku. Vesnice na ukrajinské Bukovině obývané čadeckými Goraly mají svůj

specifický dialekt tzv. *gwaru*, který vznikl propojením polského jazyka s ukrajinskými, ruskými a rumunskými výrazy. Částečně zde dochází k asimilaci i v oblasti tradic. Většina Poláků totiž slaví dvoje Vánoce, tedy 24. prosince i 6. ledna s Ukrajinci. V období svátků se navzájem s majoritou navštěvují, což podporuje sousedské vztahy. Ostatní ukrajinské svátky Poláci spíše neslaví, jen respektují.

Jak již bylo zmíněno, k asimilaci přispívá uzavírání smíšených manželství, přičemž právě potomci z těchto manželství mívají potíže s vnímáním vlastní identity, a tak nelze jednoznačně určit, zda tito potomci přebírají spíše katolicismus a polské tradice, či naopak ty ukrajinské. Výjimkou jsou polské vesnice nedaleko Lvova, Strzelczyska a Łanowice, kde se smíšená manželství téměř vůbec nevyskytují. Navzdory probíhající asimilaci přiznává většina respondentů hrdě svůj polský původ a tvrdí o sobě, že jsou Poláci. Mnoho tamních Poláků přebírá některé prvky etnické identity od majority a dalších etnik, avšak zároveň si zachovávají i ty vlastní, proto je v některých případech vhodnější hovořit spíše o integraci než asimilaci.

7. Seznam literatury

Literární zdroje

- BALVÍN, Jaroslav a kolektiv. *Identita ve vztahu k národnostním menšinám*. Praha, 2006. ISBN 80-903727-0-8.
- BITTNEROVÁ, Dana a spol. *Etnické komunity – integrace, identita*. Praha, 2011. ISBN 978-80-87398-13-5.
- BOUDON, Raymond a spol. *Sociologický slovník*. Olomouc: Larousse, 2004. ISBN 80-244-0735-3.
- COPANS, Jean. *Základy antropologie a etnologie*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-385-4.
- DAVIES, Norman. *Bílý orel, rudá hvězda: polsko-sovětská válka 1919-20 a "zázrak nad Vislou"*. Praha: BB/art, 2006. 311 s. ISBN 80-7341-939-4.
- ERIKSEN, Thomas Hylland. *Antropologie multikulturních společností: Rozumět identitě*. Praha/Kroměříž: TRITON, 2007. ISBN 978-80-7254-925-2.
- ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: Antropologické perspektivy*. Praha: SLON, 2012. ISBN 978-80-7419-053-7.
- ERIKSEN, Thomas Hylland. *Sociální a kulturní antropologie: Příbuzenství, národnosti příslušnost, rituál*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-465-6.
- GELLNER, Arnošt. *Národy a nacionalismus*. Praha: Josef Hříbal, 1993. ISBN 80-900892-9-1.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace*. 4. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.
- HOFSTEDE, Geert a Gert Jan HOFSTEDE. *Kultury a organizace: Software lidské mysli*. Praha: LINDE, 2007. ISBN 80-86131-70-X.
- JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-535-0.
- JEŘÁBEK, Hynek. *Úvod do sociologického výzkumu*. Praha, 1992. ISBN 80-7066-662-5.
- KRASOWSKA, Helena a kolektiv. *Świadectwo zanikającego dziedzictwa: Mowa polska na Bukowinie Rumunia – Ukraina*. Warszawa: Instytut Slawistyki Polskiej Akademii Nauk, 2018. ISBN 978-83-64031-84-7.

- KRASOWSKA, Helena. *BUKOWINA: Malá otcyzna - Pietrowce Dolne*. Pruszków: Rachocki, 2002. ISBN 83-86379-76-6.
- KRASOWSKA, Helena. *Górale polscy na Bukowinie Karpackiej: Studium socjolingwistyczne i leksykalne*. 2006. ISBN 83-86619-44-X.
- KRYSINSKI, Wojciech. *Uroki Bukowiny: Polacy na Bukowinie*. Dekorgraf, 2006. ISBN 978-83-60119-08-2.
- MARADA, Radim. *Etnická různost a občanská jednota*. ALEXANDER, Jeffrey C. *Promyšlení "způsobů začlenění": asimilace, napojování a multikulturalismus jako varianty občanské participace*. Brno: CDK, 2006. ISBN 80-7325-111-6.
- MIŠOVIČ, Ján. *Kvalitativní výzkum se zaměřením na polostrukturovaný rozhovor*. Praha: SLON, 2019. ISBN 978-80-7419-285-2.
- MOTYKA, Grzegorz. *VOLYŇ 1943: Genocidní čistka – fakta, analogie, historická politika*. Praha: Academia, 2018. ISBN 978-80-200-2857-0.
- PUTNA, Martin C. *Obrazy z kulturních dějin Střední Evropy: Halič: Bruno Schulz a literární magie, Stanislavští a řeckokatolická portmoderna*. Vyšehrad, 2018. ISBN 978-80-7429-977-3.
- REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-3006-6.
- SNYDER, Tymothy. *Krvavé země: Evropa mezi Hitlerem a Stalinem*. Praha: Prostor, 2013. ISBN 978-80-7260-280-3.
- SOUKUP, Martin. *Základy kulturní antropologie*. 2. Praha: Pavel Mervart, 2015. ISBN 978-80-7465-186-1.
- SOUKUP, Václav. *Antropologie: Teorie člověka a kultury*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-432-8.
- SOUKUP, Václav. *Přehled antropologických teorií kultury*. 2. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-929-1.
- ŠATAVA, Leoš. *Etnicita a jazyk: Antropologické perspektivy. Teorie, praxe, trendy: čítanka textů*. Brno: Tribun EU, 2013. ISBN 978-80-263-0517-0.
- ŠRAJEROVÁ, Oľga. *Formování multikulturní společnosti v podmínkách ČR a v zemích střední Evropy: Sborník z mezinárodní vědecké konference*. Praha: Slezské zemské muzeum, 2000. ISBN 80-86224-19-8.
- TESAŘ, Filip. *Etnické konflikty*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-097-9.

Towarzystwo Kultury Polskiej Ziemi Lwowskiej (TKPZL) 1988–2013. Lwów, 2013.

ZURAWSKI, Kazimierz. *WIĘSCI Z POLSKI: Polacy w Rumunji*. *WIĘSCI Z POLSKI*. (8).

Zdroje z periodik

KNOB, Stanislav a Milan ŘEPA. 19. století v nás. Modely, instituce a reprezentace, které přetrvaly. *Historica*, 2010, č. 1.

KOUBSKÝ, Petr. Co všechno Putin zamlčel. Vyprávíme dějiny Ukrajiny, jak se skutečně odehrály. *Deník N*, 2022.

Internetové zdroje

ANGHEL, Florin. *POLSKIE SPOŁECZNOŚCI W WIELKIEJ RUMUNII (1918–1940)* [online]. Bukareszt, 1996 [cit. 2022-03-04]. Dostupné z:

<https://ojs.tnkul.pl/index.php/sp/article/download/3233/3264/>

BARWINSKY, Marek a Jan A. WENDT. *National minorities in Polish politics and its eastern neighbors* [online]. 2018 [cit. 2020-08-31]. Dostupné z:

https://www.researchgate.net/publication/324828688_National_minorities_in_Polish_politics_and_its_eastern_neighbors

BUJAK, Jan. *Książka, czasopismo i czytelnia w życiu Polaków na Bukowinie w XIX i XX wieku* [online]. Akademia Pedagogiczna w Krakowie [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: https://rep.up.krakow.pl/xmlui/bitstream/handle/11716/2767/41_książka_czasopismo_i_czytelnia_j_bujak.pdf?sequence=1.

Česká televize: 24 [online]. 2022 [cit. 2022-02-27]. Dostupné z:

<https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3440794-mapy-ukazou-pestrost-ukrajiny-i-slozitost-jejich-delicich-linii>

DEMOSCOPE: WEEKLY [online]. [cit. 2022-02-25]. Dostupné z:

<http://www.demoscope.ru/weekly/pril.php>

ETICKÉ SMĚRNICE ČESKÉ ASOCIACE PRO SOCIÁLNÍ ANTROPOLOGII. *ČESKÁ ASOCIACE PRO SOCIÁLNÍ ANTROPOLOGII* [online]. [cit. 2022-02-14].

Dostupné z: http://www.casaonline.cz/?page_id=9

GAZETA POLSKA: Bukowiny [online]. Grudzień, 2009 [cit. 2022-03-18]. Dostupné z:

http://bukpolonia.cv.ua/images/gazetapolskabukowiny/2009/2009_N31.pdf

GAZETA POLSKA: Bukowiny [online]. Grudzień, 2016 [cit. 2022-03-18]. Dostupné z:

http://bukpolonia.cv.ua/images/gazetapolskabukowiny/2016/2016_N116.pdf

- HAŁGAS, Krzysztof. *Minorities in Ukraine: The Case Of The Polish Minority In The Zhytomyr Region. Księgarnia Akademicka* [online]. 2008 [cit. 2020-07-24]. ISSN 17336716. Dostępne z: <https://www-jstor-org.infozdroje.czu.cz/stable/24919324>
- HISTORIA MIASTA – LWÓW WIELU KULTUR [online]. [cit. 2022-03-12]. Dostępne z: https://tyflomapy.pl/HISTORIA_MIASTA_-_LWOW_WIELU_KULTUR_.html
- Internet archive: *Státní výbor pro statistiku Ukrajiny* [online]. [cit. 2022-02-25]. Dostępne z: <https://web.archive.org/web/20111217151026/http://2001.ukrcensus.gov.ua/eng/results/general/nationality/>
- KIZILOV, Alexander, Kseniya KIZILOVA a Vil BAKIROV. *The Polish Minority in Ukraine: ENRI-East – research project (2008–2011)* [online], 70 [cit. 2020-07-24]. Dostępne z: file: https://www.researchgate.net/publication/313638197_The_Polish_Minority_in_Ukraine
- ŁODZIŃSKI, Sławomir a Sergiusz RUDNICKI. *Comparative analysis of the political activity of the Polish minority in Ukraine and the Ukrainian minority in Poland in 1990-2015. Przegląd Narodowościowy* [online]. 2017 [cit. 2020-07-23]. ISSN 2543-9391. Dostępne z: <https://doaj-org.infozdroje.czu.cz/article/39f83fbe64b847c98aebb3dbc0f3a423>
- MATEJIEHIKO, Ю. П. *POLAND'S SOFT POWER IN UKRAINE: EDUCATIONAL AND CULTURAL TOOLS* [online]. 2008 [cit. 2020-07-26]. ISSN 20761554. Dostępne z: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/27383>
- MICHAŁ, Klimecki. *Polsko-ukraińska wojna o wschodnią Galicję 1918–1919 r. Polskie spojrzenie* [online]. [cit. 2022-03-10]. Dostępne z: <http://www.inst-ukr.lviv.ua/files/20/04-01Klimecki.pdf>
- SKIBIŃSCY, Wilhelm i Andrzej. *REEMIGRANCI POLSCY Z POGRANICZA UKRAINY I RUMUNII PO 1945 ROKU NA ZIEMI LUBUSKIEJ* [online]. 2004 [cit. 2019-03-02]. Dostępne z: http://www.roczniklubuski.uz.zgora.pl/wydania/tom_30/RL_T30_1_Skibinski_Skibinski.pdf
- Smaki Bukowiny: kuchnia węgierska, słowacka, ukraińska, rumuńska, polska* [online]. Wałcz, 2020 [cit. 2022-03-25]. Dostępne z: <http://okjastrowie.pl/event/publikacja-smaki-bukowiny/>

VOJENSKÝ HISTORICKÝ ÚSTAV PRAHA: Jednotka rakousko-uherské armády na ruské frontě [online]. [cit. 2022-03-10]. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/exhibit/jednotka-rakousko-uherske-jednotky-na-ruske-fronte/>

ZADROŽNA, Hanna. *Szkolnictwo mniejszości ukraińskiej w Polsce i polskiej mniejszości na Ukrainie* [online]. Uniwersytet Warszawski Katedra Studiów Interkulturowych Europy Środkowo-Wschodniej, 2016 [cit. 2020-08-31]. ISSN 2543-618X. Dostupné z: <https://depot.ceon.pl/handle/123456789/16247?show=full>

Zákon č. 110/2019 Sb.: Zákon o zpracování osobních údajů. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2022-02-14]. Dostupné z: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2019-110/zneni-20190424#p67_p67-1-1

Związek Polaków Orzeł Biały [online]. [cit. 2022-02-25]. Dostupné z: <http://orzelbialy.org.ua/pl/>

Akademické práce

CIEŚLAROVÁ, Markéta. *Středověká hradiště v Haliči*. Plzeň, 2017 Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce doc. PhDr. Pavel Vařeka, Ph.D. In: HONZÁK, F. A kol. 1997: *Evropa v proměnách staletí*. Praha

ČERNÁ, Andrea. *Hmotná kultura polské minority žijící na území Rumunska*. Praha, 2019. Bakalářská práce. Česká zemědělská univerzita v Praze. Vedoucí práce doc. Ing. PhDr. Petr Kokaisl, Ph.D., prof. h. c. In: HENDL, Jan. *Validation výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

8. Seznam obrázků a tabulek

8.1. Seznam obrázků

Obrázek 1 Navštívená místa v Černovické oblasti.....	28
Obrázek 2 Navštívená místa ve Lvovské oblasti	28
Obrázek 3 Oběd u Polky Terezy, podávají se gołąbki, mamalyga se sýrem, toć a domácí kuře	59
Obrázek 4 Maria ukazující vlastní kroj ze souboru Wianeczek	64
Obrázek 5 Soubor Dolinianka v goralských krojích, Stara Krasnoszora, ukrajinská Bukovina.....	66
Obrázek 6 Soubor Mała Pojana v goralských krojích, Pojana Mikuli, rumunská Bukovina	67
Obrázek 7 Polské obydlí s kapličkou ve vesnici Strzelczyska	68
Obrázek 8 Uspořádání staveb do „U“ u Polky Marie, Arszyca	69
Obrázek 9 Mapa 22 poboček TKPZL	73
Obrázek 10 Návštěva organizace TKPZL.....	74
Obrázek 11 Návštěva TKPZL v Samboru	77
Obrázek 12 Předsedkyně Maria Malicka v knihovně v Arszyce	81

8.2. Seznam tabulek

Tabulka 1 Počet obyvatel polské národnosti v letech 1926–2001 na Ukrajině.....	29
Tabulka 2 Údaje o respondentech ze Lvovské oblasti	31
Tabulka 3 Údaje o respondentech z Černovické oblasti	32